

Strategia
Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Wilczyce
na lata 2016-2023

SPIS TREŚCI

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	5
1. STRUKTURA DOKUMENTU STRATEGII.....	5
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII	7
3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIEJ STRATEGII.....	19
II. CZĘŚĆ ANALITYCZNO-DIAGNOSTYCZNA	22
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	22
2. DEMOGRAFIA	23
3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	24
4. KOMUNIKACJA I TRANSPORT	25
5. GOSPODARKA	26
6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE.....	27
7. EDUKACJA I KULTURA.....	28
8. OCHRONA ZDROWIA	32
9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	33
10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE.....	35
11. POMOC SPOŁECZNA.....	37
12. SEKTOR POZARZĄDOWY	48
13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO	50
14. BEZROBOCIE.....	53
15. BEZDOMNOŚĆ	56
16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE	57
17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI	62
18. SYTUACJA DZIECKA	67
19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH.....	71
20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	73
21. ANALIZA SWOT.....	77
22. PODSUMOWANIE.....	84
III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	86
1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ.....	86
2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI.....	98
3. POGNOZA ZMIAN.....	98
4. RAMY FINANSOWE	100
5. PROGRAMY I PROJEKTY	101
IV. UWAGI KOŃCOWE.....	102

WSTĘP

Strategia rozwiązywania problemów społecznych pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej, określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązania wielu problemów społecznych i zminimalizowania skutków szeroko rozumianych kwestii społecznych. Dokument stanowi podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej. Wdrażanie i kontrola realizacji planów strategicznych umożliwi dostosowanie funkcjonowania jednostek terytorialnych do zmian zachodzących w otoczeniu.

Dokument ma charakter kilkuletni, został przygotowany na lata 2016-2023. Jest zgodny z założeniami odnoszących się do polityki społecznej dokumentów strategicznych przygotowanych na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym i umożliwia ubieganie się o środki zewnętrzne, m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Skuteczność wyznaczonych w niej działań pomocowych będzie zależała zarówno od posiadanych i pozyskanych przez gminę środków finansowych, jak i szerokiej, aktywnej i skoordynowanej współpracy przedstawicieli administracji samorządowej i partnerów społecznych, w tym organizacji pozarządowych.

Na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu przeprowadzono badania ankietowe wśród losowo wybranych mieszkańców gminy oraz osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. radnych, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli placówek oświaty, kultury, pomocy społecznej, służby zdrowia, Policji, organizacji pozarządowych, kościoła). Analizie poddano w sumie 25 ankiet, w tym 12 pozyskanych ankiet odnosiło się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie, 12 dotyczyło problemu równości szans kobiet i mężczyzn, a 1 ankietą, wypełnioną przez pedagogów placówki oświatowej funkcjonującej na terenie gminy, umożliwiła bliższe przyjrzenie się sytuacji dziecka w środowisku szkolnym i otoczeniu rodzinnym.

Zarządzeniem Nr 88/2015 Wójta Gminy Wilczyce z dnia 5 listopada 2015 r. powołany został Zespół Roboczy do spraw koordynacji prac związanych z opracowaniem gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych. W skład Zespołu Roboczego weszły następujące osoby:

1. Krystyna Oszczudłowska – przewodnicząca, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej oraz członkowie:

2. Teresa Dybiec – st. pracownik socjalny w Ośrodku Pomocy Społecznej, przewodnicząca Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
3. Anna Kilijańska – specjalista pracy socjalnej w Ośrodku Pomocy Społecznej,
4. Mirosława Gołąb – specjalista pracy socjalnej w Ośrodku Pomocy Społecznej,
5. Adam Krakowiak – przewodniczący Rady Gminy,
6. Teresa Pilch – przewodnicząca Komisji Rady Gminy ds. społecznych, oświaty, sportu, środowiska,
7. Edward Trznadel – przewodniczący Komisji Rady Gminy ds. finansów,
8. Stanisław Kolasiński – przewodniczący Komisji Rewizyjnej,
9. Lidia Rutkowska – kierownik Gminnej Biblioteki Publicznej,
10. Ewa Dragan – dyrektor Zespołu Szkół w Wilczycach,
11. Renata Bryła – dyrektor Zespołu Szkół w Łukawie,
12. Edyta Rędziaś – dyrektor Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Darominie,
13. Małgorzata Markiewicz – dyrektor Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Radoszkach, przewodnicząca Zespołu Interdyscyplinarnego,
14. Agnieszka Pietruszka – Urząd Gminy w Wilczycach,
15. Zbigniew Wiercioch – Urząd Gminy w Wilczycach,
16. Katarzyna Łukawska – Sekretarz Gminy Wilczyce,
17. Agnieszka Wrzosek – Skarbnik Gminy Wilczyce.

Opracowanie i usystematyzowanie zebranych materiałów powierzono Ośrodkowi Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych Centrum AV w Częstochowie.

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. STRUKTURA DOKUMENTU STRATEGII

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce składa się z trzech zasadniczych części: wprowadzającej, analityczno-diagnostycznej i programowej.

Część wprowadzająca zawiera informacje na temat organizacji strategii oraz uwarunkowań zewnętrznych (prawnych i programowych) tworzenia dokumentu.

Część analityczno-diagnostyczna zawiera informacje ogólne dotyczące gminy oraz diagnozę sytuacji gospodarczo-społecznej w gminie, która została oparta na badaniu źródeł zastanych, tj. danych pozyskanych z instytucji i organizacji działających w gminie bądź obejmujących zasięgiem działania jej mieszkańców, identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń lokalnego systemu polityki społecznej (SWOT), a także analizie ankiet, skierowanych do przedstawicieli funkcjonujących w gminie placówek oświatowych oraz reprezentantów środowiska lokalnego (liderzy lokalni, mieszkańcy).

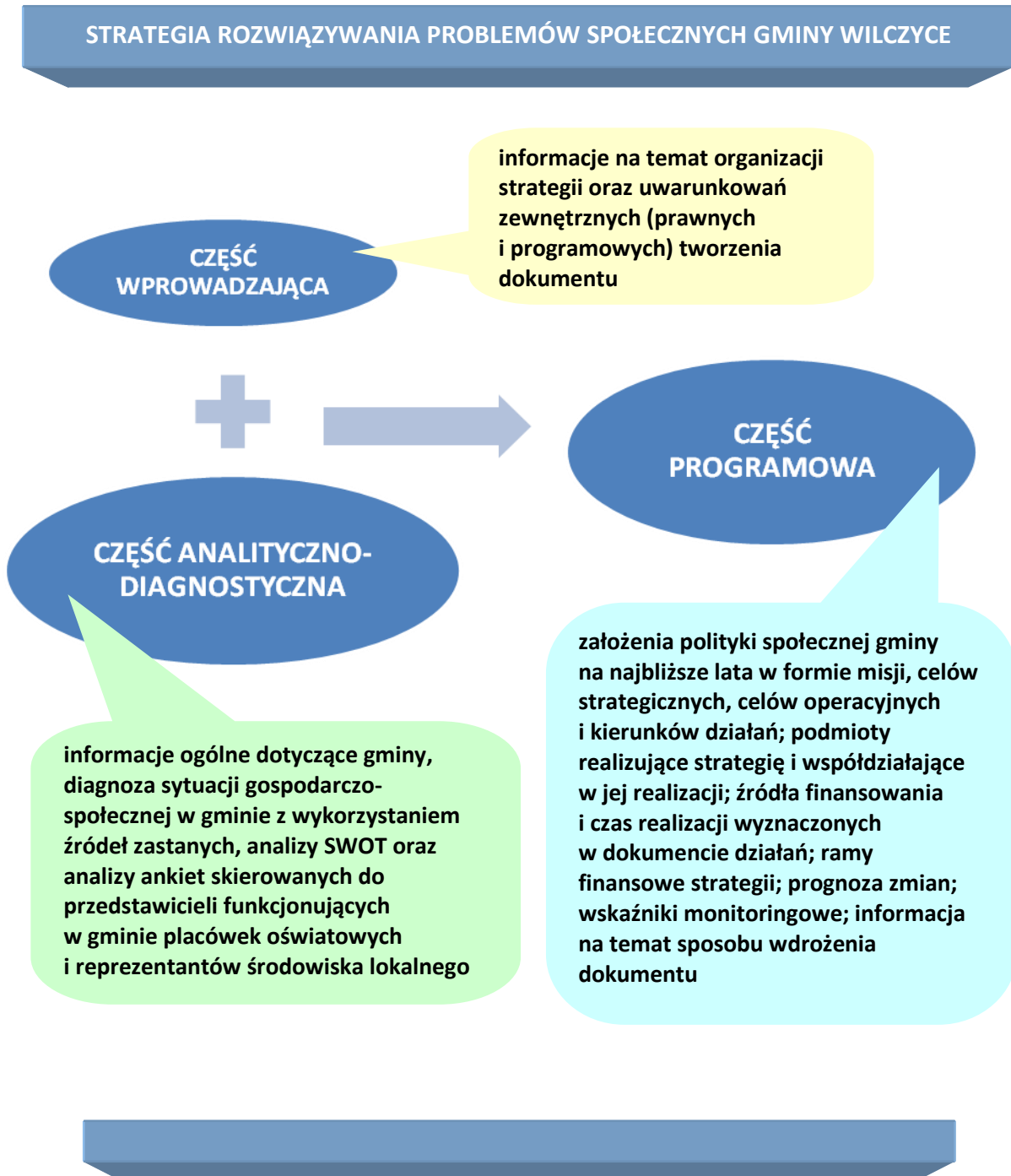
Diagnoza została przeprowadzona w następujących obszarach:

- **Demografia;**
- **Infrastruktura techniczna;**
- **Komunikacja i transport;**
- **Gospodarka;**
- **Zasoby i warunki mieszkaniowe;**
- **Edukacja i kultura;**
- **Ochrona zdrowia;**
- **Sport, rekreacja i turystyka;**
- **Bezpieczeństwo publiczne;**
- **Pomoc społeczna;**
- **Sektor pozarządowy;**
- **Bezrobocie;**
- **Bezdomność;**
- **Problemy uzależnień i przemocy w rodzinie;**
- **Problemy równości płci;**
- **Sytuacja dziecka;**
- **Sytuacja osób starszych;**
- **Sytuacja osób niepełnosprawnych.**

Część programowa zawiera najistotniejsze założenia polityki społecznej gminy na najbliższe lata. Są one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów operacyjnych i kierunków działań. W części programowej są również wskazane podmioty realizujące strategię i współdziałające w jej realizacji, źródła finansowania i czas realizacji wyznaczonych w dokumencie działań. Ponadto przedstawione są ramy finansowe strategii, prognoza zmian, a także informacja na temat sposobu wdrożenia dokumentu oraz prowadzenia monitoringu jego realizacji. Dla realnej oceny stopnia wdrożenia dokumentu jest przygotowany wykaz wskaźników monitoringowych.

Poniższy diagram prezentuje strukturę Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce.

Diagram 1 Struktura dokumentu strategii

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE TWORZENIA STRATEGII

2.1. PODSTAWY PRAWNE

Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych, podobnie jak inne dokumenty strategiczne przygotowywane na różnych szczeblach administracji publicznej, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Obowiązek jej opracowania wynika wprost z art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”.

Na treść i realizację gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych mają również wpływ inne akty prawne. Należą do nich:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 446)
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1286),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 114 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 169),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1390),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 224),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 966 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 239),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 157),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375),
- ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 1059 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustalaniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów (Dz. U. z 2016 r., poz. 162).

Podczas realizacji strategii zajdzie również potrzeba odwołania się do innych aktów prawnych, m.in. z zakresu edukacji, kultury, ochrony zdrowia i budownictwa socjalnego.

2.2. PODSTAWY STRATEGICZNO-PROGRAMOWE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miedźno jest dokumentem zgodnym z dokumentami strategicznymi i programowymi, które funkcjonują na poziomie europejskim, ogólnopolskim, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Dokumenty te tworzą warunki do podejmowania działań opartych na zasadzie pomocniczości państwa przy wykorzystaniu zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych i aktywności środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

2.2.1. DOKUMENTY EUROPEJSKIE I KRAJOWE

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu jest dokumentem, którego głównym celem jest wyjście z kryzysu, w jakim w ostatnich latach znalazła się gospodarka europejska, powrót na ścieżkę rozwoju, a następnie na niej pozostanie. Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;

2. Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dokument zawiera również kilka nadrzędnych celów Unii Europejskiej do 2020 roku:

1. ograniczenie liczby osób przedwcześnie kończących naukę szkolną do 10% z obecnych 15% oraz zwiększenie odsetka osób w wieku 30-34 lata posiadających wyższe wykształcenie z 31% do co najmniej 40%,
2. ograniczenie liczby Europejczyków żyjących poniżej krajowej granicy ubóstwa o 25% poprzez wydobycie z ubóstwa 20 mln osób.

W ramach trzech priorytetów tematycznych w omawianym dokumencie przygotowano siedem projektów przewodnich. Projekt **„Unia innowacji”** ma na celu poprawę warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, co powinno wzmocnić rolę łańcucha innowacji i zwiększyć poziom inwestycji w całej Unii. Z kolei projekt **„Młodzież w drodze”** służy poprawie wyników systemów kształcenia oraz podniesieniu atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej, a projekt **„Europejska agenda cyfrowa”** zakłada upowszechnienie szybkiego Internetu oraz umożliwienie gospodarstw domowym i przedsiębiorstwom czerpanie korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

Projekt **„Europa efektywnie korzystająca z zasobów”** ma na celu uniezależnienie wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów poprzez zmniejszenie udziału emisji węgla w europejskiej gospodarce, większe wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, modernizację transportu i propagowanie efektywności energetycznej, natomiast projekt **„Polityka przemysłowa w erze globalizacji”** służy poprawie otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspieraniu rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurencji na rynkach światowych.

Celem projektu **„Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”** jest modernizacja rynków pracy poprzez zwiększanie mobilności siły roboczej oraz rozwijanie kwalifikacji przez całe życie, co powinno podnieść współczynnik aktywności zawodowej i lepiej dopasować do siebie popyt i podaż na rynku pracy, a projekt **„Europejski program walki z ubóstwem”** zakłada zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym.

Wieloletnie Ramy Finansowe na lata 2014-2020 (WRF)

Wieloletnie Ramy Finansowe (WRF) na lata 2014-2020 określają priorytety Unii Europejskiej na najbliższe lata, stanowiąc ramy zarówno polityczne, jak i budżetowe (odpowiadając na pytanie, w jakich obszarach UE powinna inwestować mniej lub więcej w przyszłości”).

Na wniosek Komisji Europejskiej objęto Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny oraz Fundusz Spójności wspólnymi ramami strategicznymi, które obejmują również Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki. Na podstawie przyjętych założeń w okresie programowania 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny zapewni finansowanie działań strukturalnych na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w ramach czterech głównych obszarów inwestycji: zatrudnienia, edukacji, włączenia społecznego i usprawniania administracji publicznej. Natomiast Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji posłuży do finansowania pomocy na rzecz pracowników zwolnionych w następstwie poważnej zmiany strukturalnej oraz łagodzenia skutków, jakie dla rolników pociągają nowe umowy handlowe.

W dziedzinie wzrostu zatrudnienia i spójności wprowadzono nowy instrument, jakim jest zarządzany centralnie program „Łącząc Europę”, który ma na celu finansowanie priorytetowych przedsięwzięć infrastrukturalnych w dziedzinie energii, transportu oraz technologii informacyjno-komunikacyjnych, których realizacja leży w interesie całej Unii Europejskiej.

Nowy program „Zdrowie na rzecz wzrostu” będzie ukierunkowany na działania o wyraźnej unijnej wartości dodanej, zgodnie z celami Strategii „Europa 2020”. Głównym celem programu jest współpraca z państwami członkowskimi UE w celu ochrony obywateli przed transgranicznymi zagrożeniami zdrowotnymi, osiągnięcia większej stabilności usług opieki zdrowotnej oraz poprawy stanu zdrowia społeczeństwa, przy jednoczesnym zachęcaniu do innowacji w dziedzinie ochrony zdrowia.

Narodowa Strategia Integracji Społecznej

Narodowa Strategia Integracji Społecznej jest dokumentem, którego celem jest pomoc w procesie włączania się Polski w realizację drugiego z celów Strategii Lizbońskiej stawiającego na **modernizację europejskiego modelu socjalnego, inwestowanie w ludzi oraz zwalczanie wykluczenia społecznego.**

Działania w tym zakresie mają przyczynić się do:

- dostosowania edukacji i szkolenia do wymogów życia i pracy w społeczeństwie opartym na wiedzy,

- rozwijania aktywnej polityki zatrudnienia przyczyniającej się do tworzenia większej liczby lepszych miejsc pracy,
- modernizacji systemu ochrony socjalnej, w tym systemów emerytalnych i ochrony zdrowia, m.in. w celu zapewnienia ich finansowej stabilności oraz odpowiedniej koordynacji z celami polityki edukacyjnej i polityki zatrudnienia,
- wspierania integracji społecznej, aby uniknąć pojawienia się trwale zmarginalizowanej klasy ludzi niezdolnych do funkcjonowania w społeczeństwie opartym na wiedzy.

W ramach kilkunastu obszarów życia społecznego wyznaczonych w Narodowej Strategii Integracji Społecznej sformułowano następujące priorytety:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
- upowszechnienie kształcenia wyższego i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego,
- ograniczenie tendencji do wzrostu różnic dochodowych,
- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników w aktywnej polityce rynku pracy – ALMP,
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego,
- wydłużenie przeciętnego dalszego trwania życia w sprawności,
- powszechne ubezpieczenie zdrowotne,
- kobiety i dzieci objęte programami zdrowia publicznego,
- wzrost dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,
- dostęp do pracowników socjalnych,
- rozwój pomocy środowiskowej – zwiększenie liczby osób objętych usługami pomocy środowiskowej,
- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną,
- realizacja NSIS przez samorzady terytorialne,
- dostęp do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (PO WER)

W nowej perspektywie finansowej 2014-2020 Europejski Fundusz Społeczny będzie współfinansował krajowy Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 (PO WER), który został przyjęty uchwałą Rady Ministrów RP w dniu 8 stycznia 2014 roku.

Program powstał w odpowiedzi na potrzeby reform w **obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia**. PO WER będzie również wspierać innowacje społeczne oraz współpracę ponadnarodową w wyżej wymienionych obszarach, a także wdrażanie w naszym kraju „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych”. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój jest ukierunkowany na następujące obszary:

- realizację działań skierowanych do młodych, bezrobotnych osób w wieku od 15. do 24. roku życia i poprawę ich sytuacji na rynku pracy w ramach „Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych” i „Gwarancji dla młodzieży”,
- wdrożenie reform systemów i struktur w wybranych obszarach polityk publicznych, kluczowych z punktu widzenia Strategii „Europa 2020” i krajowych programów reform,
- wspieranie jakości, skuteczności i otwartości szkolnictwa wyższego jako instrumentu budowy gospodarki opartej o wiedzę,
- poszukiwanie nietypowych, innowacyjnych, stosowanych w innych krajach metod rozwiązywania problemów społecznych,
- realizację programów w zakresie mobilności ponadnarodowej.

2.2.2. DOKUMENTY REGIONALNE I LOKALNE

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Dokument „Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego” został przyjęty uchwałą Nr XIV/225/2000 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 czerwca 2000 roku. Strategia, stanowiąc całościową koncepcję rozwoju województwa w kilkunastoletnim horyzoncie czasowym (do roku 2015) wskazała cele oraz zidentyfikowała programy wojewódzkie, poprzez które miała być realizowana. W 2006 roku Uchwałą Nr XLII/508/06 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 26 października 2006 r. dokument został zaktualizowany i wydłużona została jego perspektywa czasowa.

Analiza założeń pierwotnego dokumentu wykazała trafność doboru celów Strategii, dlatego też podstawowy układ celów i priorytetów zawartych w zaktualizowanym dokumencie stanowi kontynuację i nawiązanie do dokumentu wyjściowego. Istotną zmianą jest natomiast wyakcentowanie priorytetów nawiązujących do Strategii Lizbońskiej.

Zmiana w koncepcji realizacji krajowej polityki regionalnej, polegająca na wyodrębnieniu specjalnego instrumentu wsparcia dla pięciu województw Polski Wschodniej oraz przygotowanie „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020” jest – jak stwierdza się w zaktualizowanej Strategii – szansą dla województwa świętokrzyskiego na pokonanie zapóźnień rozwojowych i trwały rozwój. Wykorzystanie tej szansy będzie jednak w decydującym stopniu zależało od wzmocnienia wewnętrznego potencjału regionu.

Dokument „Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego” do roku 2020 został opracowany z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, rozumianej jako zachowanie równowagi pomiędzy celami gospodarczymi, społecznymi i środowiskowymi.

Wizja przyszłości, jaką zawarto w dokumencie Strategii, jest opisem przyszłego wizerunku społeczno-gospodarczego województwa. Stwierdzając, że **województwo świętokrzyskie jest zaliczane do grupy pięciu ultraperyferyjnych regionów Unii Europejskiej i Polski**, uznano iż jego dalszy rozwój będzie zdeterminowany procesami o wymiarze ogólnym (globalizacja gospodarki, szybki postęp technologiczny, nasilające się procesy polaryzacyjne) w podobnej skali jak innych polskich regionów.

W scenariuszu szans zawarto przekonanie, że proces rzeczywistych, korzystnych zmian w województwie będzie mieć początek w szeroko rozumianym otwarciu komunikacyjnym województwa: drogowym, kolejowym, lotniczym, telekomunikacyjnym i informatycznym. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej regionalnych i lokalnych ośrodków wzrostu oraz rozwój infrastruktury komunalnej ma szansę z jednej strony poprawić wizerunek województwa świętokrzyskiego jako regionu tworzącego sprzyjające warunki dla napływu kapitału tworzącego nowe miejsca pracy, z drugiej zaś strony powinno zwiększyć mobilność mieszkańców poszukujących pracy.

W długim horyzoncie czasowym za fundament rozwoju regionu uznano wiedzę stanowiącą podstawę budowy nowoczesnej gospodarki. Podkreślono, że niezaprzeczalnym atutem obszarów wiejskich regionu jest stosunkowo dobry stan środowiska pozwalający na specjalizację gospodarstw w produkcji ekologicznej oraz produkcji wymagającej ekstensywnych metod upraw, w tym wysokich nakładów pracy. Świętokrzyskie zajmuje bowiem wysokie miejsce w produkcji owoców i warzyw oraz w ilości gospodarstw ekologicznych. Świętokrzyskie jest zaliczane do najczystszych ekologicznie regionów Polski, posiada wiele terenów objętych szczególną ochroną konserwatorską, jest więc obszarem o wybitnych walorach zarówno przyrodniczych, kulturowych, jak i dydaktyczno-naukowych interesujących z punktu widzenia turystyki.

Jednym z ważniejszych działań zaplanowanych w ramach Strategii jest wspieranie rozwoju średnich i małych miast o znaczeniu subregionalnym (centra rozwoju drugiego stopnia). Restrukturyzacja bazy ekonomicznej tych miast, rozwój usług oraz przygotowanie oferty terenów pod

budownictwo mieszkaniowe stanowić powinno istotny czynnik wzrostu urbanizacji województwa. Oferta ta powinna być głównie skierowana do migrujących mieszkańców wsi, poszukujących pracy poza rolnictwem. Uznano, iż poprawa sytuacji globalnej na rynku pracy w województwie wiązać się będzie głównie ze wzrostem przedsiębiorczości mieszkańców oraz wzrostem innowacyjności gospodarki.

Nadrzędną funkcję rozwoju regionu zawarto w misji Strategii, która brzmi: **Podniesienie poziomu i jakości życia mieszkańców województwa świętokrzyskiego**. W ramach Strategii wytyczono cel generalny, sześć celów warunkujących, a w obrębie każdego z nich priorytety i działania.

Cel generalny to: Wzrost atrakcyjności województwa fundamentem zintegrowanego rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Wśród celów warunkujących na szczególną uwagę z punktu widzenia potrzeb programowych strategii rozwiązywania problemów społecznych zasługuje cel 2. **Rozwój zasobów ludzkich** i jego trzy priorytety: Priorytet 4. **Aktywna polityka rynku pracy**, Priorytet 5. **Zintegrowana polityka społeczna**, Priorytet 6. **Społeczeństwo obywatelskie**.

Poniżej przedstawione zostały kierunki działań wyznaczonych do realizacji w ramach tych priorytetów.

Priorytet 4. Aktywna polityka rynku pracy

kierunki działań:

- Wzrost zatrudnialności poprzez tworzenie nowych miejsc pracy – budowa regionalnego systemu wspierania przedsiębiorców inwestujących w rozwój zasobów ludzkich
- Poprawa zakresu i jakości usług rynku pracy w województwie, w tym poradnictwa zawodowego i systemu informacji o lokalnych rynkach pracy
- Wyrównywanie szans i promocja integracji społecznej poprzez wsparcie dla osób, które doświadczają dyskryminacji na rynku pracy
- Wzmocnienie adaptacyjności i mobilności zasobów ludzkich na rynku pracy – wdrażanie programów aktywizacji zawodowej dla bezrobotnych
- Wspieranie przedsiębiorczości, promowanie pracy na odległość oraz elastycznych form zatrudnienia, w tym samozatrudnienia

Priorytet 5. Zintegrowana polityka społeczna

kierunki działań:

- Tworzenie kompleksowych programów wspierania rodziny
- Profilaktyka prozdrowotna, promocja zdrowego i aktywnego stylu życia
- Integracja działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i patologiom

- Koordynacja programów rehabilitacyjnych i terapeutycznych przeciwdziałającym patologiom społecznym
- Wspieranie powrotów na rynek pracy
- Wspieranie różnorodnych form aktywności osób niepracujących, w tym osób niepełnosprawnych oraz osób w wieku poprodukcyjnym

Priorytet 6. Społeczeństwo obywatelskie

kierunki działań:

- Umacnianie tożsamości regionalnej mieszkańców
- Wspieranie działań na rzecz społeczności lokalnej i wzrostu zaangażowania obywateli
- Promowanie postaw obywatelskich
- Umacnianie partnerstwa lokalnego i dialogu społecznego
- Tworzenie lokalnych grup działania jako ważnej formy samorządności
- Przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, w tym działania na rzecz równego statusu kobiet i mężczyzn

Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego na lata 2012-2020

Strategia Polityki Społecznej Województwa Świętokrzyskiego jest dokumentem, który określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi mu zadaniami z zakresu pomocy społecznej. Misją strategii polityki społecznej województwa świętokrzyskiego jest **„Włączenie wszystkich mieszkańców, rodzin i podmiotów województwa do działań na rzecz trwałego rozwoju, poprawy jakości życia, zmniejszenia skali problemów społecznych, a także ich łagodzenia”**. Misja określa cele strategiczne, które odnoszą do zdiagnozowanych obszarów problemowych występujących w regionie.

Strategia wyznacza również cele operacyjne oraz proponuje kierunki działania służące wspieraniu osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, wyrównywaniu szans osób niepełnosprawnych, rozwojowi systemów pomocy społecznej oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, a także budowaniu kapitału społecznego, m.in. poprzez wsparcie organizacji III sektora, współpracę z tymi organizacjami, jak również rozwój partnerstw międzysektorowych.

W dokumencie wyznaczono poniżej przedstawione cele strategiczne i operacyjne.

1. Minimalizacja obszarów wykluczenia społecznego.

- Wsparcie osób i rodzin żyjących w ubóstwie oraz zagrożonych ubóstwem.
- Wyrównywanie szans w dostępie do usług społecznych.

- Efektywny system wsparcia rodzin oraz rodzicielstwa zastępczego.
- Rozwój systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- 2. Kompleksowe działania na rzecz integracji społecznej oraz aktywizacji osób niepełnosprawnych.
  - Kształtowanie wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy.
  - Rozwój usług socjalnych dla osób niepełnosprawnych.
  - Tworzenie warunków sprzyjających zaradności i samodzielności osób niepełnosprawnych.
- 3. Efektywny system polityki społecznej.
  - Systematyczne diagnozowanie problemów społecznych oraz planowanie strategiczne i operacyjne w obszarze polityki społecznej.
  - Wprowadzenie i wspieranie innowacyjnych rozwiązań w zakresie pomocy społecznej.
  - Ograniczanie niekorzystnych tendencji w sferze ludnościowej i rodzinnej.
  - Dostosowanie infrastruktury i bazy społecznej do dynamiki długookresowych trendów demograficznych.
  - Kształcenie i szkolenia zawodowe kadr pomocy i integracji społecznej.
  - Współpraca jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z instytucjami rynku pracy na rzecz reorientacji struktury społeczno-zawodowej.
- 4. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów wynikających z uzależnień od środków psychoaktywnych.
  - Profilaktyka i zmniejszanie skutków uzależnień.
  - Zwiększenie dostępności do leczenia odwykowego i wsparcie w procesie wychodzenia z uzależnień.
- 5. Wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców województwa świętokrzyskiego.
  - Wzmocnienie potencjału instytucji pozarządowych i wsparcie partnerstw na poziomie lokalnym i regionalnym.
  - Zaangażowanie NGO's w procesie rozwiązywania problemów społecznych.
  - Rozwój sektora ekonomii społecznej w województwie.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Sandomierskiego na lata 2014-2020

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Sandomierskiego na lata 2014-2020 jest dokumentem, dzięki któremu możliwe jest planowanie rozwoju polityki społecznej na terenie powiatu sandomierskiego oraz podejmowanie działań na rzecz poprawy zaspokojenia potrzeb jego mieszkańców, w szczególności tych, których dotyczą problemy społeczne.

Na podstawie zawartej w dokumencie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej w powiecie, w tym występujących na jego terenie problemów społecznych, identyfikacji zasobów pomocy społecznej oraz analizy SWOT, sformułowano misję (**„Powiat Sandomierski miejscem zrównoważonego rozwoju społeczności dzięki działaniom podejmowanym przez samorząd lokalny we współpracy z partnerami społecznymi”**) oraz wyznaczono cele strategiczne, cele operacyjne oraz kierunki działań. Cele strategiczne i operacyjne strategii to:

Cel strategiczny 1. Wspieranie rodzin oraz zapewnienie opieki dzieciom i młodzieży.

Cele operacyjne:

1. Pomoc rodzinom w wypełnianiu podstawowych funkcji oraz dzieciom pozbawionym opieki.
2. Wsparcie dzieci i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju, w tym dotkniętych niepełnosprawnością.
3. Osobom opuszczającym, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, a także dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schronisko dla nieletnich, zakład poprawczy, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze udzielana jest pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem.
4. Przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy w rodzinie.

Cel strategiczny 2. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Cele operacyjne:

1. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.
2. Pomoc ubogim, zagrożonym bezdomnością i bezdomnym..

Cel strategiczny 3. Zwiększenie udziału osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym.

Cele operacyjne:

1. Usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.
2. Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Cel strategiczny 4. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w powiecie.

Cele operacyjne:

1. Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.
2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Cel strategiczny 5. Zwiększenie aktywności społecznej i obywatelskiej.

Cele operacyjne:

1. Rozwój kadr i służb pomocowych oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.
2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Strategia Rozwoju Gminy Wilczyce na lata 2015-2022

Okres planowania Strategii Rozwoju Gminy Wilczyce przyjęto na lata 2015-2022. Proces planowania strategicznego rozpoczęto od dokładnej analizy funkcjonowania gminy w podstawowych sferach życia społecznego. Diagnoza zasobów oraz problemów uświadamianych i zgłaszanych przez mieszkańców gminy podczas spotkań warsztatowych stanowiła przyczynek do określenia mocnych i słabych stron, a następnie zdefiniowania wynikających z nich szans i zagrożeń dla jej rozwoju. Przyjęty sposób wyznaczenia obszarów priorytetowych – oparty na mocnych stronach gminy - pozwolił określić cele strategiczne i zadania.

Strategia stanowi scenariusz, do którego dążą władze gminy oraz społeczność lokalna. Określa ona sposoby i formy działania, których celem jest transformacja obecnej sytuacji. Opracowany dokument, w oparciu o dokonaną diagnozę, określa perspektywiczną wizję i misję gminy oraz cele priorytetowe i szczegółowe.

Budując Strategię Rozwoju Gminy Wilczyce na lata 2015-2022 postawiono sobie cele szczegółowe, do których należy zaliczyć:

- **podnoszenie poziomu życia mieszkańców,**
- **zaproponowanie rozwiązań umożliwiających wzrost gospodarczy gminy,**
- **przeciwdziałanie wzrostowi bezrobocia oraz niwelowaniu już istniejącego,**
- **tworzenie warunków służących przyciąganiu kapitału z zewnątrz do inwestowania na terenie gminy,**
- **promocja walorów i zalet gminy Wilczyce.**

W ramach Strategii wyznaczono misję gminy: „Dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez podnoszenie walorów gospodarczych Gminy Wilczyce rozumianych jako środowisko sprzyjające przedsiębiorczości (w tym rolniczej), optymalne inwestowanie w zasoby infrastruktury technicznej oraz kształtowanie przestrzeni sprzyjającej realizacji potencjału społecznego mieszkańców”.

Nakreślona została również wizja: „Przy zaangażowaniu mieszkańców, samorządowych władz gminy i pomocy państwa, gmina Wilczyce poprawia warunki życia społeczeństwa, stając się gminą przedsiębiorczą, zaspokajającą potrzeby mieszkańców w każdym wieku oraz posiadającą rozwiniętą szeroko rozumianą infrastrukturę.”

W dążeniu do urzeczywistnienia wizji rozwoju Gminy Wilczyce kluczową rolę odgrywa sformułowanie celów strategicznych, nakreślających kierunki zrównoważonego rozwoju gminy, pozostającego w harmonii z polityką regionu i państwa. W związku z tym w dokumencie określono obszary strategiczne, dla których wytyczono następujące cele.

Obszar 1 Inwestycje drogowe

Cel operacyjny 1. Poprawa jakości dróg gminnych na terenie Gminy Wilczyce wraz z ich infrastrukturą towarzyszącą (m.in.. chodniki, oświetlenie)

Cel operacyjny 2. Poprawa jakości dróg powiatowych na terenie Gminy Wilczyce wraz z ich infrastrukturą towarzyszącą (m.in. chodniki, oświetlenie)

Obszar 2 Infrastruktura społeczna

Cel operacyjny 1. Inwestycje w infrastrukturę sportowo – zdrowotną

Cel operacyjny 2. Inwestycje w infrastrukturę kulturalną

Cel operacyjny 3. Inwestycje w infrastrukturę turystyczno-rekreacyjną

Cel operacyjny 4. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych

Obszar 3. Ochrona środowiska

Cel operacyjny 1. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej na terenie Gminy Wilczyce

Cel operacyjny 2. Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych poprzez doposażenie jednostek OSP

Cel operacyjny 3. Inwestycje związane z termomodernizacją budynków, Odnawialnymi Źródłami Energii (OZE) oraz Efektywnym Wykorzystaniem Energii (EWE).

3. OCENA WDROŻENIA POPRZEDNIEJ STRATEGII

Ocena wdrożenia strategii, dla której rok 2015 zamknął okres programowania, stanowi ważny punkt odniesienia do konstrukcji założeń polityki społecznej gminy Wilczyce na lata 2016-2023. W jej ramach zostały wskazane największe osiągnięcia w realizacji wyznaczonych kierunków działań (w tym wprowadzone w życie programy i projekty socjalne) oraz przedsięwzięcia, których nie udało się podjąć podczas wdrażania strategii.

Trudności we wdrażaniu strategii

Zakończyły się programy, z których pozyskiwano środki na prowadzenie lokalnych projektów, zarówno w środowisku, jak i w szkołach działających na terenie gminy: Program Integracji Społecznej, Program PFRON „Uczeń na wsi”, programy edukacyjne, projekty systemowe dla OPS w ramach POKL. Zakończenie tych przedsięwzięć spowodowało zmniejszenie środków finansowych będących do dyspozycji.

Osiągnięcia w realizacji strategii

- integracja społeczeństwa dzięki wprowadzonemu Programowi Integracji Społecznej,
- pozyskanie środków na spotkania integracyjne, takie jak święto ziemniaka, spotkania wielopokoleniowe, imprezy sportowe (rajdy rowerowe, biegi, itd.),
- tworzenie stowarzyszeń w sołectwach,
- stworzenie Klubu Seniora,
- funkcjonowanie świetlic wiejskich jako miejsc spotkań dzieci, młodzieży i osób starszych.

Przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować podczas wdrażania strategii:

- wzrost przedsiębiorczości,
- utworzenie atrakcyjnych miejsc pracy,
- szkolenia dla liderów,
- utworzenie stanowiska dla specjalisty do spraw pozyskiwania środków na nowe projekty,
- rozwój usług społecznych,
- zorganizowanie usług świetlicowych w każdym sołectwie.

Przedsięwzięcia, które należałoby podjąć w nowym okresie programowania:

a) spośród zrealizowanych:

- funkcjonowanie świetlic, doposażenie ich, organizowanie w nich zajęć dla dzieci i młodzieży,
- kontynuowanie wielopokoleniowych spotkań integracyjnych,
- zapewnienie stałego pomieszczenia przeznaczonego na miejsce spotkań dla Klubu Seniora,
- podtrzymywanie tradycji ludowych i obyczajów,
- wyszukiwanie nowych liderów,
- walka z wykluczeniem społecznym poprzez spotkania, szkolenia, kursy,
- walka z patologiami społecznymi.

b) spośród niezrealizowanych:

- utworzenie stanowiska dla specjalisty do spraw pozyskiwania środków na projekty, przedsięwzięcia z programów unijnych.

Jakie programy i projekty wynikające z zapisów strategicznych zostały zrealizowane?

- wspieranie bezrobotnych w zwiększaniu ich aktywności – aktywizowano około 70 osób bezrobotnych w ramach programu POKL „Aktywizacja osób bezrobotnych z terenu gminy Wilczyce” metodą kontraktu socjalnego,
- wzmacnianie trwałości rodziny i zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego za pomocą programów szkolnych, wyrównywanie szans dzieci słabszych oraz zdolnych, pogadanki z dziećmi i rodzicami, imprezy okolicznościowe,
- wspieranie osób starszych, niepełnosprawnych i chorych – usługi opiekuńcze, współpraca z PCPR, badania przesiewowe,
- zwiększenie aktywności i zaangażowania społecznego – szereg imprez integracyjnych, takich jak: dożynki, wspólne grillowanie, Dzień Kobiet, Mikołajki, spotkania opłatkowe.

II. CZĘŚĆ ANALITYCZNO-DIAGNOSTYCZNA

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Wilczyce jest gminą wiejską położoną w województwie świętokrzyskim, w powiecie sandomierskim. Sąsiaduje z gminami: Dwikozy, Lipnik, Obrazów, Ożarów, Wojciechowice. Znajduje się we wschodniej części Wyżyny kielecko-sandomierskiej w dolinie rzeki Opatówki, w pobliżu zabytkowego miasta Sandomierza i w odległości 90 km od Kielc, będących największym miastem regionu i jednocześnie miastem wojewódzkim. Siedzibą gminy są Wilczyce.

W skład gminy wchodzi 16 sołectw: Wilczyce, Daromin, Radoszki, Łukawa, Wysiadłów, Ocinek, Gałkowice-Ocin, Dacharzów, Bugaj Bożęcín, Przewody, Zagrody, Tułkowice, Pęczyny, Dobrocice, Pielaszów. Powierzchnia gminy wynosi 70 km². Gmina Wilczyce posiada bardzo dobre warunki komunikacyjne, które wyznacza droga krajowa nr 79 relacji Warszawa – Kozienice – Ożarów – Sandomierz – Kraków.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Wilczyce pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat walorów gminy oraz czynników, które ograniczają jej możliwości rozwojowe.

Na wstępie przedstawiciele środowiska lokalnego poproszono o wskazanie największych atutów gminy. Wskazując je, respondenci zwrócili szczególną uwagę na dobre położenie geograficzne i komunikacyjne gminy. Duże znaczenie przywiązywali również do unikalnych walorów przyrodniczych. Ankietowani zwrócili uwagę na walory krajobrazowe gminy, czystość środowiska, ciszę i spokój okolicy, uznając teren gminy za wyjątkowo atrakcyjne miejsce do wypoczynku i rozwoju turystyki. Mieszkańcy gminy Wilczyce docenili również dobre wykorzystywanie środków unijnych, dzięki którym powstają nowe gminne inwestycje, takie jak remonty i budowa infrastruktury drogowej. Badani wspomnieli też o dobrym kontakcie mieszkańców z władzami gminy.

Odpowiadając na następne pytanie, ankietowani identyfikowali słabe strony gminy. Najczęściej wymienianą słabością była szczupłość środków finansowych na rozwój gminy oraz niezadowalająca ilość inwestycji. Często wymienianym problemem był również brak miejsc pracy i wynikający z tego wysoki poziom bezrobocia, mogący prowadzić do ubożenia społeczeństwa. W tym kontekście respondenci zwracali uwagę na zbyt małą liczbę lokalnych zakładów pracy mogących dać zatrudnienie oraz ograniczone działania służące pozyskiwaniu inwestorów, co istotnie zmniejsza szanse na pozostanie w gminie osób młodych.

2. DEMOGRAFIA

Z końcem 2014 roku gmina Wilczyce liczyła 3858 mieszkańców, w tym 1928 kobiet, które stanowiły prawie połowę ogółu ludności. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła ok. 55 osób na km². Szczegółowe dane na temat ludności gminy i jej zmian w latach 2012-2014 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 1. Ludność gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkańców ogółem (na koniec roku)	3870	3848	3858
w tym: liczba kobiet	1936	1930	1928

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	735	727	725
liczba osób w wieku produkcyjnym	2503	2381	2383
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	633	740	750
ogółem	3870	3848	3858

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

W latach 2012-2014 liczba dzieci i młodzieży zmniejszała się (735 w 2012 roku, 727 w 2013 roku i 725 w 2014 roku). Ulegała wahaniom liczba osób w wieku produkcyjnym (2503 w 2012 roku, 2381 w 2013 roku, 2383 w 2014 roku), niemniej uwidoczniła się tu tendencja spadkowa. Tymczasem wzrastała z roku na rok liczba osób w wieku poprodukcyjnym (633 w 2012 roku, 740 w 2013 roku, 750 2014 roku).

Sytuacja demograficzna kształtowana jest przez takie wskaźniki, jak przyrost naturalny (będący różnicą między liczbą urodzeń żywych i zgonów) oraz saldo migracji, która odbywa się zarówno w ruchu wewnętrznym, jak i zagranicznym. Dane szczegółowe w tym zakresie odnoszące się do gminy przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba urodzeń	34	31	29
liczba zgonów	59	53	41
przyrost naturalny	-25	-22	-12

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
zameldowania spoza gminy	69	40	46
w tym z zagranicy	1	0	2
wymeldowania poza gminę	32	33	29
w tym za granicę	1	0	0
saldo migracji ogółem	37	7	17

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Liczba urodzeń żywych zmniejszała się z roku na rok i wynosiła 34 w roku 2014, 31 w 2013 roku i 29 w 2012 roku. Również liczba zgonów malała (59 w roku 2014, 53 w roku 2013 i 41 w 2012 roku). W całym analizowanym okresie przyrost naturalny był ujemny.

W latach 2012-2014 saldo migracji było stale dodatnie (odpowiednio: 37, 7, 17), niemniej wartości z lat 2013-2014 są wyraźnie niższe niż w roku 2012. Migracja ludności do i z gminy odbywała się prawie wyłącznie w ruchu wewnętrznym (jedynie w 2012 r. zameldowano 1 osobę z zagranicy i wymeldowano 1 osobę za granicę).

Jak można zauważyć, struktura demograficzna gminy nie jest obecnie korzystna, maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, wzrasta zaś liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W tym kontekście należy mieć na względzie, że coraz większej grupie ludzi starszych trzeba będzie udzielać stosownej pomocy materialnej i rzeczowej, ułatwić im korzystanie z usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz różnorodnych form aktywnego spędzania czasu wolnego, co stanowić będzie kolejne wyzwanie dla władz lokalnych i instytucji pomocy społecznej.

3. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Poziom rozwoju infrastruktury technicznej w gminie Wilczyce jest zróżnicowany. Sieć wodociągowa zaopatruje w wodę 100% mieszkańców gminy. Inwestycji w gminie wymaga sieć kanalizacyjna, której brak w gminie. Natomiast z sieci gazowej korzysta 20% ludności gminy. Gmina posiada jedną oczyszczalnię ścieków. Dane szczegółowe na temat sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i drogowej oraz gospodarki odpadami w gminie przedstawia poniższa tabela.

Stan infrastruktury technicznej w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2014 roku

sieć wodociągowa	
długość czynnej sieci wodociągowej (w km)	103,5
liczba ludności korzystającej z sieci wodociągowej	3889
sieć kanalizacyjna	

długość czynnej sieci kanalizacyjnej (w km)	0
liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	-
liczba oczyszczalni ścieków	36 oczyszczalni przydomowych
sieć gazowa	
długość czynnej sieci gazowej (w km)	39
liczba ludności korzystającej z sieci gazowej	20% mieszkańców gminy
sieć drogowa	
długość dróg publicznych w gminie (w km)	147
w tym długość dróg gminnych (w km)	105

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

W uzupełnieniu danych dotyczących infrastruktury technicznej warto przedstawić informacje na temat najważniejszych inwestycji, jakie w analizowanym okresie zrealizowano w gminie. Inwestycje te, poza sferą techniczną, przeprowadzono w obszarze kultury, sportu i rekreacji. Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych w gminie Wilczyce w latach 2012-2014 należą:

- odbudowa dróg zniszczonych wskutek powodzi w miejscowościach: Radoszki, Wilczyce, Łukawa, Przewody, Daromin, Dobrocice, Pielaszów;
- budowa placów zabaw w miejscowościach: Wysiadłów, Radoszki, Wilczyce, Przewody, Daromin, Dacharzewo;
- modernizacja świetlic wiejskich: Pielaszów, Przewody, Daromin;
- modernizacja świetlic wiejskich kontenerowych: Zagrody, Bożęcina, Bugaj;
- oświetlenie uliczne w miejscowościach: Bugaj, Bożęcina, Pęczyny, Zagrody, Tułkowice, Daromin, Wilczyce-Kolonia.

4. KOMUNIKACJA I TRANSPORT

Gmina Wilczyce posiada drogi o znaczeniu gminnym, powiatowym i krajowym. Brak jest dróg o znaczeniu wojewódzkim. Przez teren gminy nie przebiega żadna linia kolejowa. Najbliższe stacje kolejowe znajdują się w Sandomierzu i Tarnobrzegu i obsługują one linię relacji Koluszki – Stalowa Wola.

Obsługę komunikacyjną gminy w zakresie komunikacji masowej realizują głównie prywatni przewoźnicy (busy). Na terenie gminy zlokalizowanych jest 36 przystanków autobusowych, z czego 13 przy drodze krajowej, zaś pozostałe 23 przy drogach powiatowych (nie ma przystanków przy drogach gminnych).

Usługi komunikacyjne w gminie świadczą: PKS Tarnobrzeg, „Mikrobus” Aleksy Dragan, Mini Bus Drupa Piotr, Usługi Transportowe Ewa Różnicka.

Dobre połączenia komunikacyjne w gminie mają mieszkańcy miejscowości: Łukawa, Wysiadłów, Radoszki, Dacharzów, Wilczyce, Przewody, Daromin – część, Pielaszów.

Z trudnościami komunikacyjnymi zmagają się natomiast mieszkańcy miejscowości: Bugaj, Bożęcin, Zagrody, Tułkowice, część Daromina, Pęczyny, Dobrocice, Ocinek, Gałkowice-Ocin.

5. GOSPODARKA

Sytuacja gospodarcza regionu w istotny sposób wpływa na poziom życia jego mieszkańców. Wilczyce to gmina typowo rolnicza. Udział użytków rolnych w ogólnej powierzchni gminy jest wysoki i wynosi 87%. W strukturze użytków rolnych przeważają grunty orne (56%) i sady (23%), co potwierdzają dane przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne

powierzchnia gminy ogółem (w ha)		6479
powierzchnia użytków rolnych ogółem (w ha)		6145
w tym:	grunty orne (w ha)	4892
	sady (w ha)	837
	łąki i pastwiska (w ha)	416
powierzchnia lasów i gruntów leśnych (w ha)		167
powierzchnia pozostałych gruntów i nieużytków (w ha)		167

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Na koniec 2014 roku zarejestrowane były w gminie Wilczyce 103 podmioty gospodarcze. Ich liczba sukcesywnie wzrastała (od 71 w 2012 r., poprzez 86 w 2013 r., do 103 w 2014 r.). Wszystkie nowe podmioty gospodarcze zaliczały się do sektora prywatnego. Dane na ten temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie wg rejestru REGON w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba podmiotów w sektorze publicznym			
liczba podmiotów w sektorze prywatnym	71	86	103
liczba podmiotów ogółem			

Dane Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Gminy Wilczyce.

6. ZASOBY I WARUNKI MIESZKANIOWE

Zasoby i warunki mieszkaniowe ludności determinują w znacznym stopniu jakość jej bytowania. Niejednokrotnie określają również granice możliwości realizowania własnych aspiracji życiowych. Poniższa tabela przedstawia dane na temat mieszkań komunalnych i socjalnych w gminie Wilczyce, liczby izb mieszkalnych i powierzchni użytkowej mieszkań w latach 2012-2014.

Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe będące w posiadaniu gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkań komunalnych	9	9	9
liczba izb w mieszkaniach komunalnych	21	21	21
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych (w m ²)	516,24	516,24	516,24
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych	31	32	33
liczba mieszkań socjalnych	2	2	2
liczba izb w mieszkaniach socjalnych	2	2	2
łączna liczba osób mieszkających w mieszkaniach socjalnych	11	11	12
łączna powierzchnia użytkowa mieszkań socjalnych (w m ²)	115	115	115

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

W latach 2012-2014 nie zanotowano zmian w zasobach mieszkaniowych będących w posiadaniu. W analizowanym okresie w gminie było 9 mieszkań komunalnych i 2 mieszkania socjalne. Łączna powierzchnia użytkowa mieszkań komunalnych wynosiła 516,24 m², a socjalnych – 115 m². Liczba izb w mieszkaniach komunalnych wynosiła 21, w socjalnych – 2.

Przy niezmienniej liczbie mieszkań wzrastała liczba osób mieszkających w mieszkaniach komunalnych – od 31 osób w 2012 roku, poprzez 32 osoby w 2013 roku do 33 w 2014 roku. W mieszkaniach socjalnych w latach 2012-2013 mieszkało 11 osób, a w roku 2014 – 12.

Gmina w 2012 roku wypłacała dodatki mieszkaniowe 11 rodzinom, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie były w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, oraz 9 rodzinom w 2013 i 2014 roku.

Tabela 9. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin, którym decyzją przyznano dodatek mieszkaniowy	11	9	9
liczba przyznanych dodatków mieszkaniowych	16	12	13
wartość przyznanych dodatków mieszkaniowych (w zł)	6404,70	2906,42	7644,72

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Liczba, jak pokazuje to tabela powyżej, przyznanych dodatków mieszkaniowych ulegała wahaniom: 16 w 2012 roku, 12 w 2013 roku i 13 w 2014 roku. Wartość przyznanych dodatków

mieszkańczych wyniosła natomiast: 6404,70 zł w 2012 roku, 2906,42 zł w 2013 roku i 7644,72 w 2014 roku.

7. EDUKACJA I KULTURA

Gmina jako jednostka samorządu terytorialnego odpowiada za utrzymanie i rozwój bazy materialnej szkół i placówek oświatowych. Odpowiedzialność ta dotyczy wymiaru ekonomicznego oraz rozciąga się również na sferę zobowiązań wobec społeczności gminy w zakresie tworzenia systemu edukacyjnego, który dzieciom i młodzieży stworzy szanse osobistego rozwoju, a środowisku zapewni cywilizacyjny awans.

W roku szkolnym 2014/2015 w gminie Wilczyce funkcjonowało 15 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 3 punkty przedszkolne, 4 oddziały przedszkolne w szkołach, 4 szkoły podstawowe i 4 gimnazja. Wykaz placówek przedstawia tabela.

Tabela 10. Wykaz placówek oświatowo-wychowawczych funkcjonujących w gminie w roku szkolnym 2014/2015

nazwa placówki	typ placówki
Zespół Szkół im. Stanisława Młodożeńca w Wilczycach	szkoła podstawowa, gimnazjum, przedszkole
Zespół Szkół w Łukawie	szkoła podstawowa i gimnazjum
Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Darominie	szkoła podstawowa, gimnazjum, punkt przedszkolny
Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Radoszkach	szkoła podstawowa, gimnazjum, oddział przedszkolny
Niepubliczny punkt Przedszkolny w Łukawie, Łukawa 83, 27-612 Wilczyce	przedszkole
Punkt Przedszkolny „Na wzgórzu”, Daromin 128, 27-612 Wilczyce	przedszkole
Punkt Przedszkolny „Wesołe Skrzaty” w Radoszkach, Radoszki 16, 27-612 Wilczyce	przedszkole

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Dane liczbowe na temat placówek oświatowo-wychowawczych funkcjonujących w gminie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 11. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2014/2015

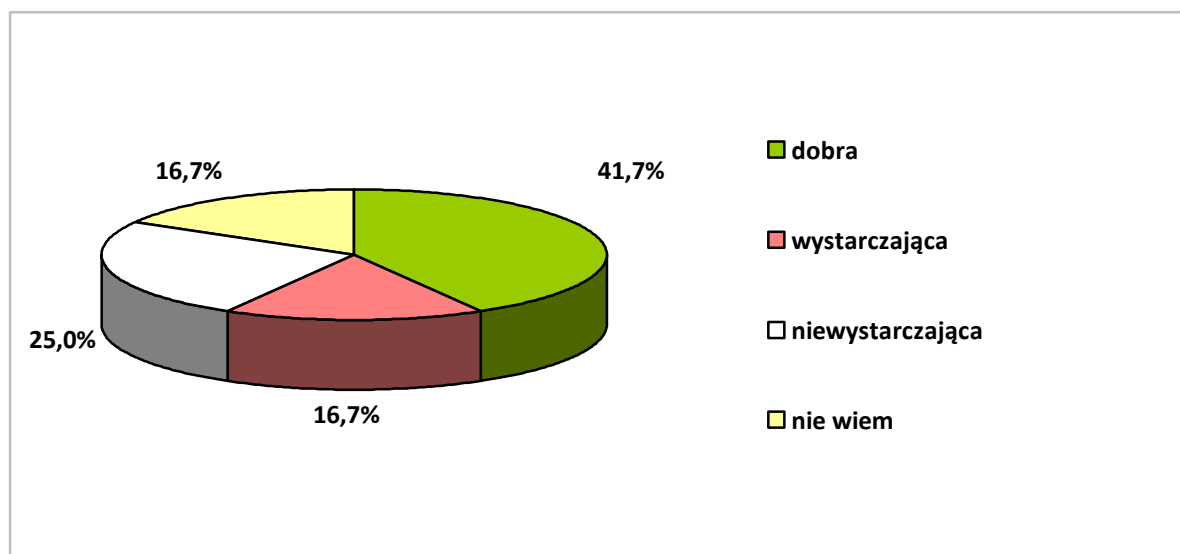
typ placówki	liczba placówek	liczba dzieci, uczniów	liczba nauczycieli
placówki wychowania przedszkolnego	7	109	8
w tym przedszkola	3	33	3
w tym oddziały przedszkolne w szkołach	4	76	5

szkoły podstawowe	4	219	44
szkoły gimnazjalne	4	104	38

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

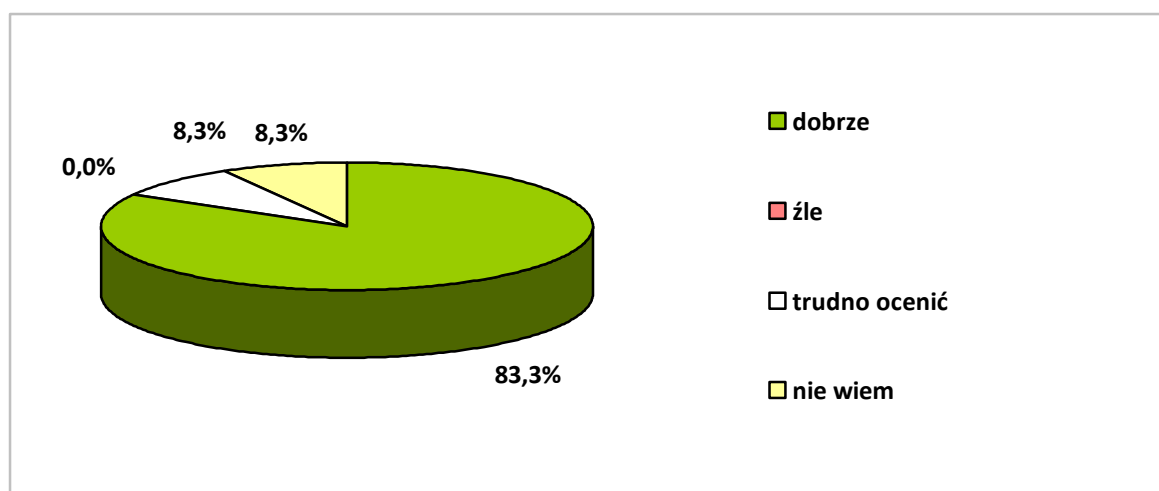
W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Wilczyce pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat oferty edukacyjnej szkół, oceny stanu bazy dydaktycznej i infrastruktury szkół, zaspokojenia potrzeb w zakresie opieki przedszkolnej. Poniższe wykresy prezentują rozkład odpowiedzi na kolejne pytania ankiety.

Wykres 1. Jaka jest według Pani / Pana oferta edukacyjna szkół w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Wykres 2. Jak Pani/Pan ocenia stan bazy dydaktycznej i infrastruktury szkół w gminie?

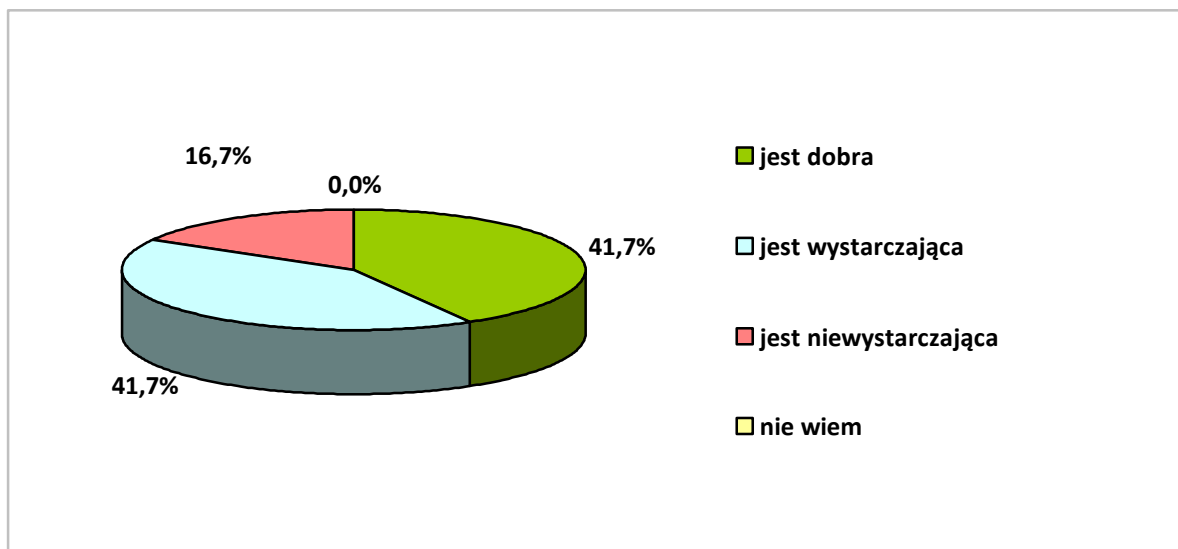

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość respondentów pozytywnie oceniła ofertę edukacyjną szkół w gminie: za dobrą uznano ją 41,7% uczestników badania, a za wystarczającą kolejne 16,7% badanych. Negatywnie oceniło ofertę edukacyjną 25% ankietowanych. Zdania w tej sprawie nie miało 16,7%.

Jeżeli chodzi o bazę dydaktyczną i infrastrukturę szkół w gminie, to zdecydowana większość respondentów (83,3%) oceniła ją dobrze. Negatywnej oceny nie wystawiono. Trudności w ocenie miało 8,3% ankietowanych, podobnie (8,3%) nie miało zdania.

Wykres 3. Czy oferta w zakresie opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość respondentów uznała, że oferta w zakresie opieki przedszkolnej w gminie jest dobra (41,7%), tyle samo badanych uznało ją za wystarczającą (41,7%). Z kolei za niewystarczającą uznało ją 16,7% ankietowanych. Nikt z respondentów nie udzielił odpowiedzi „nie wiem”.

Uczestniczącym w badaniu ankietowym mieszkańcom zadano również pytanie, jakich placówek oświatowo-wychowawczych brakuje w gminie. W odpowiedzi najczęściej wskazywano: żłobki, przedszkola gminne, świetlice środowiskowe.

Szeroko rozumianą działalność kulturalną w gminie prowadzą Gminna Biblioteka Publiczna i 16 świetlic wiejskich.

Tabela 12. Placówki kultury w gminie

typ placówki	liczba placówek	liczba osób objętych ofertą	liczba pracowników
świetlice	16	oferta adresowana do wszystkich mieszkańców gminy	0
biblioteki	1		2

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

Gminna Biblioteka Publiczna w Wilczycach to samorządowa instytucja kultury, która służy społeczności lokalnej w zakresie udostępniania zbiorów oraz zaspokajania potrzeb czytelniczych, informacyjnych i kulturalnych. Gromadzi i udostępnia literaturę piękną polską i obcą, literaturę popularnonaukową oraz dokumenty życia społecznego. Misją Biblioteki jest rozpoznawanie, rozwijanie i zaspokajanie potrzeb czytelniczych i informacyjnych społeczności gminy Wilczyce oraz upowszechnianie wiedzy i kultury.

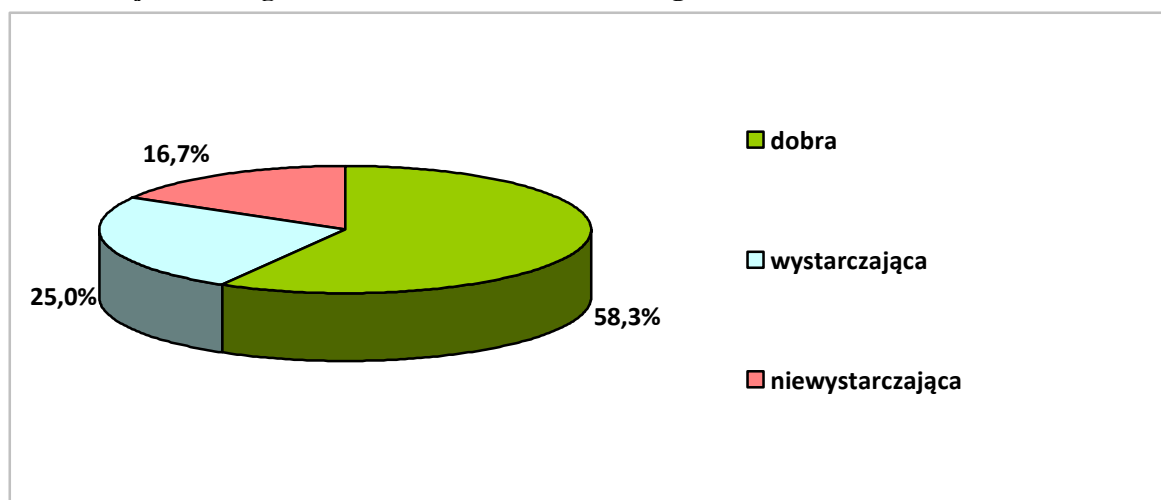
Biblioteka w Wilczycach prowadzi cykliczne zajęcia z języka angielskiego, zajęcia plastyczne, zajęcia taneczne oraz zajęcia teatralno-muzyczne. W roku 2014 Biblioteka organizowała bądź współorganizowała kilkanaście imprez, m.in.: Międzyszkolny Przegląd Kolęd i Pastoralek, Śniadanie Wielkanocne, Pasowanie na Czytelnika, festyn rodzinny, wycieczkę dzieci do Teatru Kubuś w Kielcach, obchody 70. rocznicy Bitwy pod Pielaszowem, Święto Plonów, Dożynki Powiatowe, festyn Nasze Sandomierskie Kulinaria Regionalne, spotkania oplatkowe, konkurs na najładniejszą dekorację Bożonarodzeniową, konkurs piosenki ludowej, konkurs „Ocalić od zapomnienia”, wystawę „Życie i twórczość Kornela Makuszyńskiego” oraz lekcje biblioteczne.

Przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Wilczycach od ponad 13. lat działa wokalnoinstrumentalny Zespół „Wilczanie”. Skupia on wielopokoleniową grupę mieszkańców gminy, a jego repertuar to piosenki i melodie wykonywane na ludową nutę, zakorzenione w tradycjach regionu świętokrzyskiego, ale również nawiązujące do innych regionów kraju. Zespół aktywnie uczestniczy w życiu kulturalnym gminy, reprezentując ją na forum powiatu, województwa, a także kraju.

Gmina Wilczyce jest gminą o niewielkich dochodach, najniższych w powiecie, mimo to przeprowadzane są remonty świetlic wiejskich i remiz. Odnowione i wyposażone zostały budynki między innymi w Pielaszowie, Pęczynach i Darminie. Oddana została nowa remiza w Łukawie. Problemy finansowe zdecydowały o likwidacji szkół w Dorominie i Radoszkach. Prowadzą je teraz przyszkolne stowarzyszenia.

Mieszkańców gminy uczestniczących w badaniach ankietowym poproszono o ocenę oferty kulturalnej w gminie. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Jaka jest według Pani/Pana oferta kulturalna w gminie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Ponad połowa ankietowanych (58,3%) uznała ofertę kulturalną w gminie za dobrą. Jako wystarczającą określiło ją 25% badanych, a dla 16,7% jest ona niewystarczająca.

Z kolei w odpowiedzi na otwarte pytanie o placówki kultury, których w gminie brakuje, ankietowani wskazali: Gminny Ośrodek Kultury, kino, kluby dla młodzieży.

8. OCHRONA ZDROWIA

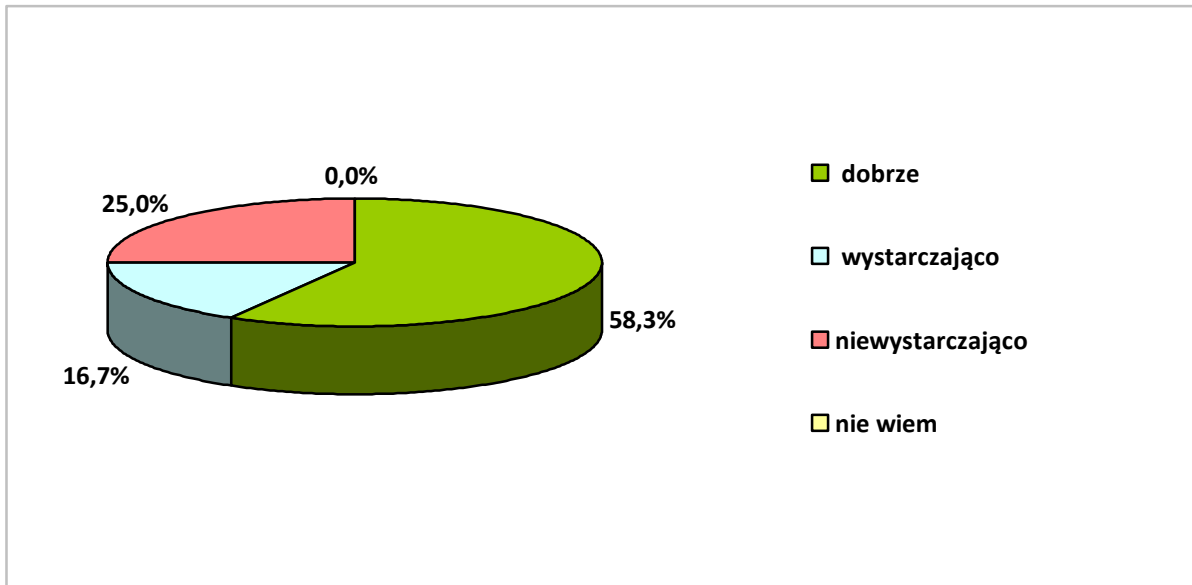
Styl życia i zachowania zdrowotne wpływają w największym stopniu na stan zdrowia ludności. Do czynników zagrażających zdrowiu należą przede wszystkim: mała aktywność fizyczna, nieprawidłowości w sposobie żywienia, palenie tytoniu, nadmierne spożycie alkoholu, używanie narkotyków, zły stan środowiska naturalnego, niewłaściwe warunki bezpieczeństwa pracy, wypadki drogowe oraz brak powszechnej profilaktyki.

Na terenie Gminy Wilczyce działa Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej. W ośrodku przyjmuje 4 lekarzy: pediatra, ginekolog, stomatolog i ortopeda oraz dwie pielęgniarki. Z usług NZOZ korzysta ponad 2500 mieszkańców gminy.

W Wilczycach działają również dwa punkty apteczne. Nie są prowadzone w gminie prywatne praktyki lekarskie.

W badaniu ankietowym zadano mieszkańcom gminy Wilczyce dwa pytania, pozwalające uzyskać opinie na temat funkcjonowania służby zdrowia w gminie oraz deficytów w tym zakresie. Poniższy wykres przedstawia rozkład odpowiedzi na pytanie o ocenę funkcjonowania służby zdrowia w gminie.

Wykres 5. Jaki Pani/Pan ocenia funkcjonowanie służby zdrowia w gminie?

Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

58,3% respondentów dobrze oceniło funkcjonowanie służby zdrowia w gminie. 16,7% badanych poprzestało na ocenie wystarczającej, a 25% uznało, że obecny stan nie spełnia oczekiwań i wskazało na ocenę niewystarczającą. Nie odnotowano odpowiedzi „nie wiem”.

Odpowiadając na następne pytanie ankiety: „Jakich lekarzy specjalistów brakuje w gminie?”, uczestnicy badania wymieniali najczęściej: kardiologów, okulistów, pediatrów, stomatologów, laryngologów, ginekologów, ortopedów, dermatologów, neurologów, endokrynologów.

Natomiast w odpowiedzi na pytanie: „Jakie działania należałoby podjąć w gminie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia?” wskazywano potrzebę nasilenia profilaktyki zdrowotnej, postulowano zapewnienie dzieciom i młodzieży opieki lekarskiej (w tym stomatologicznej) w placówkach oświatowych, rehabilitację dla osób niepełnosprawnych, polepszenie dostępności do lekarzy specjalistów i badań specjalistycznych dla wszystkich mieszkańców gminy.

9. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

Propagowany w dzisiejszych czasach zdrowy styl życia obejmuje m.in. właściwe odżywianie, aktywny wypoczynek oraz uprawianie różnorodnych dyscyplin sportowych. Sport wpływa bowiem nie tylko na kondycję zdrowotną człowieka, ale również jego cechy charakteru, postawę, relacje z innymi ludźmi, umiejętność współpracy i asertywność.

Na terenie gminy działa Ludowy Klub Sportowy „Huragan” Wilczyce. Obszary, w których realizowane są działania klubu, obejmują: wychowanie fizyczne, rekreację i turystykę, rehabilitację

ruchową oraz sport. Na terenie gminy znajduje się 5 boisk sportowych trawiastych i dwa boiska asfaltowe:

- stadion sportowy w Wilczycach, ogólnodostępne, trawiaste boisko, na którym swoje mecze rozgrywają drużyny piłki nożnej (seniorów i młodzików) LKS „Huragan” Wilczyce;
- małe boisko trawiaste przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Radoszkach oraz boisko asfaltowe do gry w koszykówkę;
- małe boisko trawiaste przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Darominie oraz boisko asfaltowe do gry w koszykówkę;
- małe boisko trawiaste zlokalizowane za budynkiem remizy OSP w Wysiadłowie.

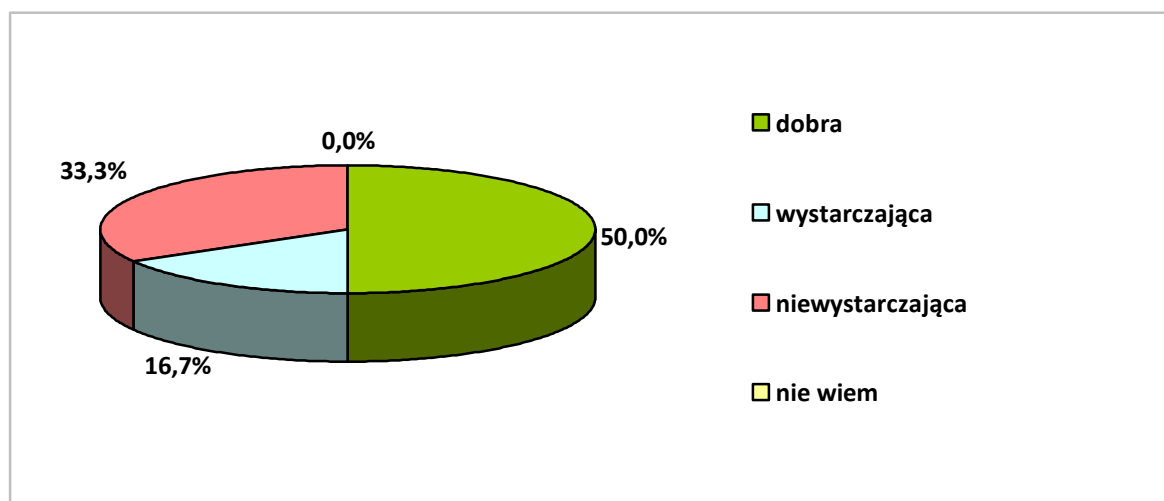
Stan boisk nie jest zadowalający, większość wymaga odnowienia.

W przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania badaniu ankietowym poproszono mieszkańców o ocenę oferty gminy w zakresie sportu i rekreacji.

Znaczna większość respondentów pozytywnie oceniła ofertę gminy w zakresie sportu i rekreacji, przy czym 50% uznało ją za dobrą, a 16,7% za wystarczającą. Z kolei jako niewystarczającą oceniło ją 33,3% uczestników badania. Nie padła odpowiedź „nie wiem”.

Rozkład uzyskanych odpowiedzi obrazuje poniższy wykres.

Wykres 6. Jaka jest według Pani / Pana oferta gminy w zakresie sportu i rekreacji?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Mieszkańcom zadano także pytanie o działania lub inwestycje, jakie ich zdaniem należałoby podjąć w celu dostosowania do ich potrzeb oferty gminy w zakresie sportu i rekreacji. W odpowiedzi ankietowani najczęściej wymieniali: zwiększenie liczby placów zabaw, budowę siłowni zewnętrznych, basenu, nowych ścieżek rowerowych i ciągów pieszych, boisk sportowych, a także zwiększenie liczby imprez sportowych dostępnych dla wszystkich mieszkańców.

Pomimo braku dogodnych warunków przyrodniczych na terenie gminy, bliskie sąsiedztwo historycznego Sandomierza oraz doliny Wisły stanowią znaczny potencjał dla rozwoju turystyki gmin sąsiadujących – w tym także Wilczyc.

Tereny gminy Wilczyce nadają się do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej i samochodowej. Szczególnie dolina Opatówki może być atrakcyjnym szlakiem. W ostatnich latach wskutek wycofania się rolnictwa z trudnych do upraw miejsc wzdłuż brzegu rzeki i w bocznych wąwozach powstały enklawy dzikiej roślinności i ostoje zwierzyny, szczególnie ptaków. Ponadto erozja spowodowała, że krajobraz tej ziemnej doliny jest ciekawy widokowo i przyrodniczo.

Na terenie gminy Wilczyce funkcjonuje gospodarstwo agroturystyczne w Dobrocicach oraz ośrodek agroturystyczny „Orlik” w Wysiadłowie, rozlokowany na obszarze 2 ha, w dolinie rzeki Opatówki i w bliskiej odległości rezerwatów przyrody Doły Wysiadłowskie i Góry Pieprzowe. W sumie w gminie do dyspozycji turystów jest 118 miejsc noclegowych.

10. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

Jednym z podstawowych warunków prawidłowego funkcjonowania zorganizowanej zbiorowości ludzkiej jest przestrzeganie reguł i zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Czynnikiem naruszającym przyjęte normy i obowiązujący porządek oraz zagrażającym bezpieczeństwu danej społeczności jest przestępczość, która, choć stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać dotkliwe piętno na jej funkcjonowaniu.

Według danych Komisariatu Policji w Dwikożach na terenie gminy Wilczyce w 2014 r. stwierdzono łącznie 43 przestępstwa – o 5 więcej niż w 2013 r. i o 1 więcej niż w 2012 r. Wśród odnotowanych czynów zabronionych dominowało prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwym – 14 przestępstw (spadek o 5 w porównaniu do 2013 r.) oraz kradzieże – 10 przestępstw (wzrost o 7 w porównaniu do 2013 r.).

Dane dotyczące wybranych przestępstw popełnionych na terenie gminy w latach 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Przestępstwa popełnione w gminie w latach 2012-2014

odnotowane przestępstwa	liczba przestępstw popełnionych w 2012 r.	liczba przestępstw popełnionych w 2013 r.	liczba przestępstw popełnionych w 2014 r.
kradzież rzeczy	10	3	10
kradzież z włamaniem	2	2	3

rozboje i wymuszenia	1	0	0
bójki i pobicia	1	0	0
nietrzeźwi kierowcy	18	19	14
przemoc w rodzinie/znęcania	3	1	4
inne	7	13	12
łącznie	42	38	43

Dane Komisariatu Policji w Dwikozach.

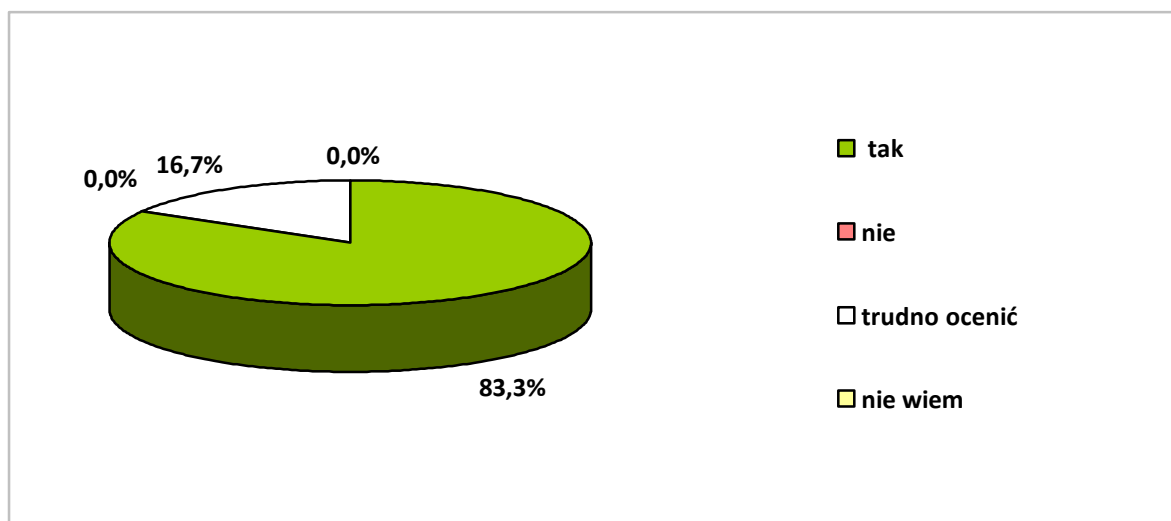
W 2014 r. Komisariat Policji w Dwikozach nie prowadził postępowań przygotowawczych z terenu gminy w sprawach, gdzie sprawcami byłyby osoby nieletnie.

Według informacji Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Sandomierzu na koniec 2014 roku prowadzonych było łącznie 17 spraw wobec 26 osób z terenu gminy Wilczyce, w tym:

- pod nadzorem kuratora w pionie rodzinnym znajdowało się w sumie 15 osób w 4 sprawach opiekuńczych i w 2 sprawach dotyczących osób nieletnich,
- w pionie kurateli dla dorosłych pod nadzorem kuratora pozostawało 11 osób w 11 sprawach.

Dla dokonania diagnozy stanu bezpieczeństwa publicznego w gminie istotne jest również poznanie opinii mieszkańców gminy na temat ich subiektywnego poczucia bezpieczeństwa. Opinie te zostały zebrane w ramach przeprowadzonego na potrzeby opracowania niniejszej Strategii badania ankietowego. W ankiecie znalazło się pytanie „Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?”. W sumie uzyskano 12 anonimowych odpowiedzi, których rozkład prezentuje poniższy wykres.

Wykres 7. Czy czuje się Pani / Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

Dane z

badania ankietowego przeprowadzonego w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość ankietowanych (83,3%) stwierdziła, że czuje się w miejscu zamieszkania bezpiecznie. Odmiennej opinii nie wyrażono. Kolejnych 16,7% respondentów stwierdziło, że trudno im to ocenić. Nie padła również odpowiedź „nie wiem”.

11. POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Instytucja ta wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Zadania pomocy społecznej w gminie wykonuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach. Jednostka ta realizuje również zadania wynikające z innych, aniżeli ustawa o pomocy społecznej, aktów prawnych. Należą do nich w szczególności: ustawa o świadczeniach rodzinnych i ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawa o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, ustawa o powszechnym ubezpieczeniu społecznym oraz ustawa o ochronie zdrowia psychicznego, ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawa o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej, ustawa o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Z końcem 2014 roku kadre OPS-u stanowiło 8 osób. Dane szczegółowe na temat stanu zatrudnienia w ośrodku, potrzeb w tym zakresie oraz poziomu wykształcenia pracujących w nim osób przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 14. Stan zatrudnienia w OPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku

rodzaj stanowiska	liczba etatów	o ile etatów powinno być więcej?
kadra kierownicza	1	–
pracownicy socjalni	3	–
pracownicy wykonujący usługi opiekuńcze	1	–
pracownicy wykonujący specjalistyczne usługi opiekuńcze	–	–
pozostali pracownicy	3	1

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na ośrodek pomocy społecznej obowiązek zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 tysiące mieszkańców, nie mniej jednak niż 3 pracowników. W 2014 roku w gminie Wilczyce wskaźnik ten był spełniony, bowiem na 1 pracownika socjalnego przypadało

1.286 mieszkańców. Wśród propozycji w zakresie rozwoju zasobów kadrowych OPS-u figuruje m.in. potrzeba zwiększenia o 1 etat liczby pracowników do obsługi informatycznej, administracyjnej i kadrowej.

Tabela 15. Wykształcenie kadry OPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku

rodzaj wykształcenia, dodatkowe kwalifikacje i zainteresowanie w tym zakresie		liczba osób		
		kadra kierownicza	pracownicy socjalni	
wykształcenie	wyższe kierunkowe		1	–
	wyższe niekierunkowe		–	–
	średnie kierunkowe		–	3
	średnie niekierunkowe		–	–
	zawodowe i niższe		–	–
dodatkowe kwalifikacje	specjalizacja z zakresu organizacji pomocy społecznej	ukończona	1	–
		w trakcie realizacji	–	–
	specjalizacja I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	3
		w trakcie realizacji	–	–
	specjalizacja II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego	posiadany	–	2
		w trakcie realizacji	–	–
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej			1	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji I stopnia w zawodzie pracownik socjalny			–	
osoby zainteresowane podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny			1	

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Z końcem 2014 roku wykształcenie wyższe kierunkowe posiadał kierownik, a trzech pracowników socjalnych legitymowało się wykształceniem średnim kierunkowym. Dodatkowo jedna osoba z kadry kierowniczej miała specjalizację z zakresu organizacji pomocy społecznej, a trzech pracowników socjalnych ukończoną specjalizację I stopnia w zawodzie pracownika socjalnego. Ponadto dwóch pracowników socjalnych posiadało ukończoną specjalizację II stopnia w zawodzie pracownika socjalnego. Spośród osób zatrudnionych w OPS-ie w Wilczycach jedna osoba była zainteresowana podjęciem specjalizacji z zakresu organizacji pomocy społecznej oraz jedna osoba zainteresowana była podjęciem specjalizacji II stopnia w zawodzie pracownik socjalny.

Prawo do wsparcia udzielanego przez OPS mają osoby i rodziny, które spełniają określone warunki przedstawione w poszczególnych aktach prawnych. I tak np. w odniesieniu do świadczeń z pomocy społecznej jednym z nich jest kryterium dochodowe, które w analizowanym okresie (I-IX 2012 r.) było początkowo ustalone na poziomie 477 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie

gospodarującej i 351 zł na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe stosowane jest również przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych, które przysługiwały, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekraczał 504 zł, a gdy członkiem rodziny było dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekraczał 583 zł.

Od października 2012 roku zmieniło się kryterium dochodowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej, które zostało ustalone na poziomie 542 zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 456 zł na osobę w rodzinie (od X 2015 r. kryterium to wynosi odpowiednio: 634 zł i 514 zł). Podwyższone zostało również kryterium dochodowe stosowane przy przyznawaniu zasiłków rodzinnych, które przysługują, jeśli dochód rodziny na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza 539 zł, a gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeśli dochód ten nie przekracza 623 zł (od XI 2015 r. kryterium to wynosi odpowiednio: 674 zł i 764 zł).

W wykonywaniu zadań OPS współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z organami wykonawczymi i innymi jednostkami organizacyjnymi gminy, służbą zdrowia, Policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące kwot wydatkowanych przez gminę na pomoc mieszkańcom w latach 2012-2014.

Tabela 16. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

wielkość wydatków (w zł)	2012	2013	2014
ogółem	2.677.910	2.589.592	2.612.267
w tym na świadczenia pomocy społecznej	402.447	501.218	502.072
w tym na świadczenia rodzinne	1.866.899	1.690.980	1.699.298
na zadania własne gminy	706.160	860.340	861.923
na zadania zlecone gminie (świadczenia rodz.)	1.971.750	1.729.252	1.750.344

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W latach 2012-2014 wysokość środków finansowych przeznaczonych przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy ulegała wahaniom (najwięcej w 2012 r. – 2.677.910 zł). Dominującą pozycję wśród nich stanowiły kwoty wydatkowane na realizację świadczeń rodzinnych (najwięcej w 2012 r. – 1.971.750 zł).

W ramach wykonywania zadań własnych gminy największe kwoty przeznaczono na udzielanie świadczeń pomocy społecznej, głównie w formie zasiłków stałych, zasiłków celowych i w naturze oraz zasiłków okresowych. Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące liczby mieszkańców gminy objętych przez OPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2012-2014.

Tabela 17. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	286	282	296
liczba rodzin	248	198	187
liczba osób w rodzinach	889	693	586
udział liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w ogóle ludności gminy	22,97%	18,01%	15,19%

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Liczba osób objętych pomocą społeczną w gminie w latach 2012-2014 spadała systematycznie z roku na rok. Analogicznie wyglądała sytuacja, jeśli chodzi o udział beneficjentów systemu w ogóle ludności gminy – najwyższy wskaźnik odnotowano w 2012 roku (22,97%). Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnych tabelach informacje na temat struktury wiekowej oraz aktywności zawodowej odbiorców pomocy społecznej w gminie w 2014 roku.

Tabela 18. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku

wiek odbiorców	liczba osób w rodzinach
0-16 lat	137
17-21 lat	3
22-30 lat	27
31-40 lat	34
41-50 lat	37
51-60 lat	34
61-70 lat	12
71 lat i więcej	12

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Tabela 19. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku

rodzaj aktywności zawodowej	liczba osób powyżej 18 lat według decyzji administracyjnych
pracuje	40
pracuje dorywczo	5
zarejestrowany w Urzędzie Pracy	38
studiuje	–
uczy się – od 0 do 18. roku życia	–
na rencie	11
na emeryturze	11
na zasiłku dla bezrobotnych	–
bezrobotny bez prawa do zasiłku	56

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Analiza struktury wiekowej mieszkańców gminy objętych przez OPS pomocą społeczną w 2014 roku wykazała, że największe grupy stanowiły dzieci i młodzież do 16 lat (137 osób) i osoby w

wieku 41-50 lat (37 osób). Nieco mniej było beneficjentów z innych grup wiekowych, wśród których najliczniej występowały osoby w wieku 31-40 lat i 51-60 lat (po 34 osoby) oraz 22-30 lat (27 osób). Jeśli chodzi o podział beneficjentów pomocy społecznej w gminie według aktywności zawodowej, najliczniejsze grupy w 2014 roku stanowiły osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku (56 osób), pracujące (40 osób) oraz osoby niepracujące (38 osób).

Powyższe dane uprawniają do stwierdzenia, iż najliczniejszą grupę wśród mieszkańców gminy korzystających ze wsparcia OPS-u w 2014 roku stanowiły rodziny ubogie, często zmagające się z bezrobociem. Pochodzące z nich dzieci, z racji niedoborów materialnych w domu, korzystały ze wsparcia w formie dożywiania w szkołach. Diagnozę tę potwierdzają dane dotyczące powodów przyznawania pomocy społecznej w gminie, które za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014

powód przyznania pomocy	liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
ubóstwo	128	130	127	536	455	406
bezdomność	3	4	2	3	4	2
potrzeba ochrony macierzyństwa	0	0	6	0	0	27
bezrobocie	75	51	66	255	189	224
niepełnosprawność	51	31	62	166	103	189
długotrwała lub ciężka choroba	42	98	47	145	343	139
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	55	59	40	268	303	162
w tym rodziny niepełne	18	15	13	68	48	38
w tym rodziny wielodzietne	33	44	27	173	255	124
przemoc w rodzinie	6	5	2	18	16	5
alkoholizm	28	13	24	103	23	24
narkomania	1	0	0	4	0	0
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	4	0	0	8
zdarzenie losowe	1	1	4	1	7	9

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W latach 2012-2014 najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy społecznej w gminie było ubóstwo. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia OPS-u z tego powodu ulegała niewielkim wahaniom (128 rodzin w 2012 r., 130 w 2013 r., 127 w 2014 r.). Drugą bardzo częstą przyczyną udzielania pomocy było bezrobocie. Liczba rodzin objętych wsparciem OPS-u z tego powodu także ulegała wahaniom (75 w 2012 r., 51 w 2013 r., 66 w 2014 r.). Bardzo istotnymi powodami świadczenia pomocy społecznej w gminie były: niepełnosprawność (51 w 2012 r., 31 w 2013 r., 62 w 2014 r.) i długotrwała lub ciężka choroba (42 w 2012 r., 98 w 2013 r., 47 w 2014 r.). Stosunkowo częstymi powodami przyznawania pomocy były także bezradność w sprawach

opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz alkoholizm. Znacznie rzadziej OPS udzielał pomocy z takich powodów jak: przemoc w rodzinie, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, zdarzenie losowe oraz trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

Powody przyznania pomocy społecznej w gminie przez OPS wpływały na formę udzielanego wsparcia. Dane w tym zakresie za lata 2012-2014 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez OPS w latach 2012-2014

formy pomocy	liczba osób, którym przyznano decyzją administracyjną świadczenie			liczba rodzin			liczba osób w rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
pieniężna	120	85	130	116	81	77	532	234	255
rzeczowa	166	197	166	132	117	110	357	459	331
praca socjalna	X	X	X	142	65	65	246	112	172
schronienie	2	3	3	2	3	3	2	3	3
usługi opiekuńcze	6	11	9	6	11	9	7	11	10
sprawienie pogrzebu	0	2	1	0	2	1	0	2	1

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W latach 2012-2014 najważniejszą formą wsparcia udzielaną mieszkańcom gminy była pomoc rzeczowa, udzielana przede wszystkim w postaci posiłku. Dożywianie – w formie drugiego śniadania – prowadzone było we wszystkich szkołach na terenie gminy, zgodnie z przyjęciem przez Radę Gminy wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc gminy w zakresie dożywiania na lata 2014-2020”. Programem dożywiania w szkołach objęto 174 dzieci z 92 rodzin – 27.891 świadczeń na kwotę 41.637 zł. Na program dożywiania w środowisku wydatkowano kwotę 55.863 zł (na zakup żywności). Ogółem koszt programu dożywiania wyniósł 97.500 zł.

Bardzo ważną formę wsparcia udzielonego mieszkańcom gminy stanowiła pomoc finansowa, głównie w postaci zasiłków stałych, zasiłków celowych oraz zasiłków okresowych.

Ważną formą wsparcia beneficjentów była również praca socjalna. Polegała ona m.in. na udzielaniu informacji, wskazówek i pomocy przy rozwiązywaniu trudnych spraw życiowych, świadczeniu poradnictwa oraz współpracy z innymi podmiotami pomocy społecznej. OPS w Wilczycach udzielał także wsparcia w postaci schronienia i usług opiekuńczych.

Osoby niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, którym nie można było zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych i które tym samym wymagały całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, były kierowane przez OPS do domów pomocy społecznej. W latach 2012-2014 do DPS-u nie skierowano nikogo, natomiast w analizowanym

okresie w DPS-ie przebywały odpowiednio: 5, 4 i 4 osoby z gminy. Dane na temat liczby skierowań do DPS-ów oraz liczby osób w nich przebywających przedstawia kolejna tabela.

Tabela 22. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób z gminy skierowanych do DPS-ów	0	0	0
liczba osób z gminy przebywających w DPS-ach	5	4	4

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Do realizowanych form wsparcia zaliczały się kontrakty socjalne, których w analizowanym okresie podpisano łącznie 81 (41 w 2012 r., 14 w 2013 r., 26 w 2014 r.).

Rodzinom borykającym się z bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego OPS przyznawał pomoc asystenta rodziny. W 2014 r. z takiego wsparcia skorzystało ogółem 11 rodzin z terenu gminy, w których znajdowało się łącznie 30 dzieci. Szczegółowe dane na ten temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Asystenci rodziny w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba asystentów rodziny	0	0	1
liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	0	0	11

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W 2014 r. w ramach Programu Wspierania Rodziny OPS świadczył pomoc w pełnieniu roli rodzica. Zorganizowano szkolenia dla rodziców/rodzin z zaburzeniami funkcji opiekuńczych – w warsztatach zorganizowanych dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi udział wzięło 17 rodziców (było to szkolenie w ramach projektu: „Wsparcie rodzin zagrożonych zjawiskiem przemocy”).

W 2014 r. OPS współfinansował również pobyt dzieci w rodzinie zastępczej i instytucjonalnej placówce opiekuńczo-wychowawczej. W niezawodowej rodzinie zastępczej przebywało 1 dziecko (1 rok pobytu). Roczna wysokość środków poniesionych przez gminę z tytułu jego pobytu w tej rodzinie wyniosła 801,37 zł. W Domach dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie przebywało 1 dziecko (od września 2014 r. – 2. rok pobytu). Roczna wysokość środków poniesionych przez gminę z tytułu jego pobytu w tejże placówce wyniosła 6.431,62 zł.

W ramach szeroko rozumianej pomocy społecznej Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach przyznawał ponadto mieszkańcom gminy świadczenia rodzinne, do których należą: zasiłek rodzinny i dodatki do tego zasiłku, świadczenia opiekuńcze w postaci zasiłku pielęgnacyjnego i świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku pielęgnacyjnego oraz jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka. Dane szczegółowe w tym zakresie przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 24. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
wartość przyznanych świadczeń rodzinnych	1.673.693 zł	1.473.061 zł	1.494.436 zł

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Tabela 25. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2012-2014

rodzaj świadczenia	liczba przyznanych świadczeń			wartość przyznanych świadczeń (zł)		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
zasiłek rodzinny	5.174	4.650	4.119	460.830	468.358	418.869
dodatek do zasiłku z tytułu urodzenia dziecka	24	6	12	24.000	6.000	12.000
dodatek do zasiłku z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego	57	50	42	22.347	19.933	16.174
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka	168	156	140	28.560	26.920	24.600
dodatek do zasiłku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych	0	0	0	0	0	0
dodatek do zasiłku z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego	492	429	347	38.660	33.960	26.800
dodatek do zasiłku z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego	325	298	283	32.500	29.800	28.300
dodatek do zasiłku z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania	945	813	737	53.200	45.290	40.250
dodatek do zasiłku z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej	890	804	712	71.200	64.320	56.960
zasiłek pielęgnacyjny	2.534	2.665	2.487	387.702	407.745	380.511
świadczenie pielęgnacyjne	1.018	594	214	520.694	317.776	157.487

specjalny zasiłek opiekuńczy	–	55	63	–	27.959	32.257
zasiłek dla opiekuna	–	–	545	–	–	280.228
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	34	25	20	34.000	25.000	20.000
razem	11.661	10.545	9.721	1.673.693	1.473.061	1.494.436

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W latach 2012-2014 wielkość wydatków przeznaczonych na realizację świadczeń rodzinnych ulegała wahaniom (najwięcej wydatkowano w 2012 r. – 1.673.693 zł).

Najczęstszą formą wsparcia w tym zakresie był zasiłek rodzinny, który służy częściowemu pokryciu wydatków na utrzymanie dziecka. Warto zauważyć, iż z roku na rok spadała liczba przyznanych tego typu świadczeń. Istotne formy wsparcia stanowiły również: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania, z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego oraz z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego.

Za osoby pobierające świadczenia pielęgnacyjne OPS opłacił w latach 2012-2014 następującą liczbę składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe: w 2012 r. 247 świadczeń za 23 osoby (na kwotę 34.033 zł), w 2013 r. 244 świadczenia za 28 osób (35.835 zł) i w 2014 r. 162 świadczenia za 18 osób (35.682,71 zł) oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne – w 2012 r. 144 świadczenia za 15 osób (na kwotę 6.566 zł), w 2013 r. 145 świadczeń za 20 osób (6.778 zł) i w 2014 r. 118 świadczeń za 13 osób (7.509,16 zł).

Świadczenia alimentacyjne stanowiły kolejną formę wsparcia udzielaną w latach 2012-2014 mieszkańcom gminy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach. Ta pomoc finansowa, świadczona zgodnie z ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, była przyznawana dziecku wychowywanemu w rodzinie niepełnej, w przypadku bezskuteczności egzekucji zasądzonych świadczeń alimentacyjnych, oraz dzieciom wychowywanym przez osoby pozostające w związkach małżeńskich, przeprowadzających separację lub rozwód. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenie	20	21	17
liczba przyznanych świadczeń	372	360	252
wielkość wydatków na świadczenia (zł)	106.203	113.519	110.543

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Wartość wydatków na realizację świadczeń alimentacyjnych, które w latach 2012-2014 OPS wypłacał mieszkańcom gminy, ulegała wahaniom (najwięcej wydatkowano w 2013 r. – 113.519 zł).

Poza powyżej przedstawionymi formami wsparcia OPS realizował w 2014 roku wiele innych inicjatyw na rzecz mieszkańców gminy – wśród nich między innymi następujące działania:

- W pierwszej dekadzie grudnia Ośrodek po raz kolejny zorganizował „Spotkanie z Mikołajem” według projektu OPS-u, które odbyło się w GBP w Wilczycach. Dla 50 dzieci w przedziale wiekowym 3-10 lat, wytypowanych przez pracowników socjalnych z rodzin wielodzietnych, biednych, korzystających z pomocy OPS-u, zostały zakupione paczki z drobnymi artykułami spożywczymi i słodyczami. Na zakup paczek wydatkowano 2.000 zł z budżetu OPS-u. Ośrodek zwracał się z prośbą o sponsoring rzeczowy do właścicieli sklepów na terenie gminy. Właściciele 2 sklepów w Wilczycach złożyli darowizny (w formie słodyczy, drobnych artykułów papierniczych), dzięki czemu paczki dla dzieci były bardziej atrakcyjne.
- Przygotowanie i realizacja 7. edycji projektu „Aktywizacja społeczno-zawodowa w Gminie Wilczyce” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Priorytet VII Promocja integracji społecznej Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej. Działaniami projektu, polegającymi na nabyciu umiejętności psychospołecznych, aktywnego poszukiwania pracy, szkoleniach zawodowych, objęto grupę 12 osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo w wieku aktywności zawodowej, w tym 8 kobiet i 4 mężczyzn. Projekt był realizowany w okresie 01.04.2014 r.-31.12.2014 r. Całkowity koszt projektu wyniósł 115.808,59 zł, z czego udział własny w postaci zasiłków z pomocy społecznej wynosił 12.209,72 zł, pozostała kwota, tj. 103.598,87 zł, stanowiła dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.
- Udział w programie „Żywność dla najbiedniejszych mieszkańców Europy – program PEAD” – dystrybucja żywności przez Ośrodek Pomocy Społecznej na mocy umowy podpisanej z Bankiem Żywności w Tarnobrzegu. Z pomocy żywnościowej skorzystało 100 osób, (dostawa raz w roku), udział w kosztach związanych z pozyskaniem i magazynowaniem żywności wyniósł 259,00 zł.
- Udział pracownika socjalnego w Zespole Interdyscyplinarnym i obsługa organizacyjno-techniczna Zespołu.
- Udział pracownika socjalnego w Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (powierzenie obowiązków przewodniczącej Komisji).
- Pomoc w prowadzeniu Klubu Seniora w Wilczycach i zorganizowanie wielu działań (m.in. Dzień Kobiet, Zapusty, Dzień Seniora, Spotkanie Oplatkowe, spotkanie z autorem książki „Krioterapia”, szkolenie „Bezpieczne finanse Seniora”, wyjazd integracyjno-krajoznawczy: jaskinia Raj, zamek

Chęciny, ogród botaniczny Rozstaje Młodzawy Małe, rehabilitacja, prezentacja na Dzień Seniora ćwiczeń grupowych i zestawów ćwiczeń do samodzielnego wykonywania).

- Zorganizowanie szkolenia na temat kompetencji rodzicielskich z modułem przemocy domowej w ramach projektu z zakresu przemocy domowej, w którym wzięło udział 17 rodziców (rodzice wielodzietni, samotnie wychowujący dzieci, rodzice zastępczy).
- Zorganizowanie spotkania bezrobotnych mężczyzn z firmą realizującą szkolenia, w wyniku czego 4 mężczyzn zakwalifikowało się do bezpłatnego kursu na prawo jazdy kat. C + E.
- Przekazanie informacji do Stowarzyszeń na terenie gminy o możliwości nabycia środka transportu w ramach programu Wyrównywanie Różnic Między Regionami II.
- Zorganizowanie doradztwa grupowego na temat „Zakładanie i prowadzenie stowarzyszeń” w ramach projektu Ośrodka Promocji Przedsiębiorczości w Sandomierzu, Ośrodka Wspierania Ekonomii Społecznej na obszarze subregionu południowo-wschodniego województwa świętokrzyskiego.
- Przygotowanie i realizacja projektu „Wsparcie rodzin zagrożonych przemocą domową”.

Pomoc społeczna polega m.in. na prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej. Składają się na nią zarówno jednostki środowiskowe, jak i instytucjonalne. Do tych, które obok Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonują w gminie Wilczyce, należą świetlice wiejskie (Pielaszów, Radoszki, Przewody, Daromin) oraz świetlice wiejskie kontenerowe (Zagrody, Bożęcín, Bugaj).

W uzupełnieniu powyższych danych warto odnotować, że Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu, jako jednostki powiatowe, obejmują zasięgiem działania również mieszkańców gminy Wilczyce.

Poniższa tabela przedstawia dane o działalności PCPR-u w Sandomierzu w odniesieniu do ludności gminy.

Tabela 27. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba dzieci z gminy zgłoszonych do adopcji	–	–	–
liczba dzieci z gminy adoptowanych	–	–	–
liczba dzieci z gminy umieszczonych w rodzinach zastępczych	–	–	1
liczba dzieci z gminy umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	1	1	–
liczba dzieci z gminy przebywających w rodzinach zastępczych	2	2	3
liczba dzieci z gminy przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	1	2	1
liczba rodzin zastępczych, które objęły opieką dzieci z gminy	–	–	–
liczba usamodzielnianych dzieci z gminy	–	1	–

Dane Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu.

W latach 2012-2014 ani jedno dziecko z gminy nie zostało zgłoszone do adopcji, ani jedno dziecko nie zostało adoptowane, natomiast w 2014 r. 1 dziecko zostało umieszczone w rodzinie zastępczej.

W latach 2012-2014 w rodzinach zastępczych przebywało odpowiednio: 2, 2 i 3 dzieci z gminy. W analizowanym okresie nie było rodzin zastępczych, które objęłyby opieką dzieci z gminy.

W 2012 i w 2013 r. w placówkach opiekuńczo-wychowawczych umieszczono po 1 wychowanku. W latach 2012-2014 w tego typu placówkach przebywało każdego roku odpowiednio: 1, 2, 1 dziecko z gminy. Warto dodać, iż w 2013 r. usamodzielniono 1 pochodzącego z gminy wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej.

W 2014 roku mieszkańcy gminy Wilczyce korzystali również z oferty jednostek wsparcia działających poza gminą. Wykaz tych jednostek przedstawia kolejna tabela.

Tabela 28. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy

nazwa i adres instytucji	kategoria klienta objętego wsparciem w 2014 r.
Warsztaty Terapii Zajęciowej, ul. Zawichojska 13, 27-600 Sandomierz	osoby niepełnosprawne intelektualnie
Warsztaty Terapii Zajęciowej, ul. Jakubowskiego 5, 27-600 Sandomierz	osoby niepełnosprawne intelektualnie
Dom Pomocy Społecznej, ul. Czyżewskiego 1, 27-600 Sandomierz	osoby w podeszłym wieku ze schorzeniami somatycznymi
Dom Pomocy Społecznej, Sobów 117, 27-530 Ożarów	osoby niepełnosprawne intelektualnie
Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gorzycach, ul 11 listopada 12, 39-432 Gorzyce	matki z dziećmi
Towarzystwo pomocy im. św. Brata Alberta w Gorzycach, ul. Sandomierska 84a, 39-432 Gorzyce	samotne kobiety
Domy dla Dzieci i Młodzieży w Łoniowie, Łoniów 124, 27-670 Łoniów	dzieci

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilzycach.

12. SEKTOR POZARZĄDOWY

Organizacje pozarządowe są przejawem społeczeństwa obywatelskiego, jedną z form aktywności społecznej. Odgrywają ważną rolę nie tylko w konsolidacji lokalnej społeczności, organizacyjnym wzmocnieniu władz lokalnych, lecz również zwiększają szanse rozwoju małych i średnich miejscowości. Dobrze zorganizowane środowisko może sprzyjać aktywizowaniu nie tylko pojedynczych osób i marginalizowanych grup społecznych, ale ich lokalnego otoczenia, sprzyja

budowaniu samowystarczalności społeczności lokalnych poprzez uruchomienie i wykorzystanie jej zasobów.

W 2014 roku w gminie Wilczyce funkcjonowało 17 organizacji pozarządowych. Samorząd gminy, w oparciu o akt prawa miejscowego (Roczny program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego), podejmował z nimi współpracę, która przybierała formę dofinansowywania działalności statutowej organizacji oraz doradztwa i konsultacji. Poniższa tabela przedstawia dane szczegółowe na temat sektora pozarządowego funkcjonującego w gminie.

Tabela 29. Organizacje pozarządowe w gminie w 2014 roku

l.p.	nazwa organizacji	adres siedziby
1.	Ludowy Klub Sportowy „Huragan” Wilczyce	Wilczyce 170, 27-612 Wilczyce
2.	Stowarzyszenie Sportu i Rekreacji Gałkowice Ocin	Gałkowice Ocin 6, 27-612 Wilczyce
3.	Stowarzyszenie Wsi Wysiadłów i Ocinek „Partnerstwo”	Wysiadłów 62, 27-612 Wilczyce
4.	Stowarzyszenie Sportu i Rekreacji w Dacharzowie	Dacharzów 43, 27-612 Wilczyce
5.	Stowarzyszenie na Rzecz Wsparcia Rozwoju Sołectwa Łukawa „Wspólnota Wiejska”	Łukawa 102, 27-612 Wilczyce
6.	Stowarzyszenie na rzecz Wsparcia Rozwoju Sołectwa Daromin „Moja Miejscowość”	Daromin 128, 27-612 Wilczyce
7.	Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Wsi Radoszki	Radoszki 16, 27-612 Wilczyce
8.	Koło Gospodyń Wiejskich w Wilczycach	Wilczyce 70, 27-612 Wilczyce
9.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wilczycach	Wilczyce 178, 27-612 Wilczyce
10.	Ochotnicza Straż Pożarna w Łukawie	Łukawa 127, 27-612 Wilczyce
11.	Ochotnicza Straż Pożarna w Wysiadłowie	Wysiadłów 17A, 27-612 Wilczyce
12.	Ochotnicza Straż Pożarna w Radoszkach	Radoszki 128, 27-612 Wilczyce
13.	Ochotnicza Straż Pożarna w Tułkowicach	Tułkowice 17, 27-612 Wilczyce
14.	Ochotnicza Straż Pożarna w Pęczynach	Pęczyny 1, 27-612 Wilczyce
15.	Ochotnicza Straż Pożarna w Przewodach	Przewody 92, 27-612 Wilczyce
16.	Ochotnicza Straż Pożarna w Darominie	Daromin 160, 27-612 Wilczyce
17.	Ochotnicza Straż Pożarna w Pielaszowie	Pielaszów 69, 27-612 Wilczyce

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

W 2014 roku w gminie Wilczyce funkcjonowały trzy parafie Kościoła rzymskokatolickiego: Parafia pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Jankowicach Kościelnych Sandomierskich (Dacharzów 38, 27-612 Wilczyce), Parafia Matki Bożej Królowej Polski i Świętego Michała Archanioła w Darominie (Daromin 54, 27-612 Wilczyce), Parafia pw. Świętej Katarzyny Dziewicy i Męczennicy w Łukawie (Łukawa 103, 27-612 Wilczyce).

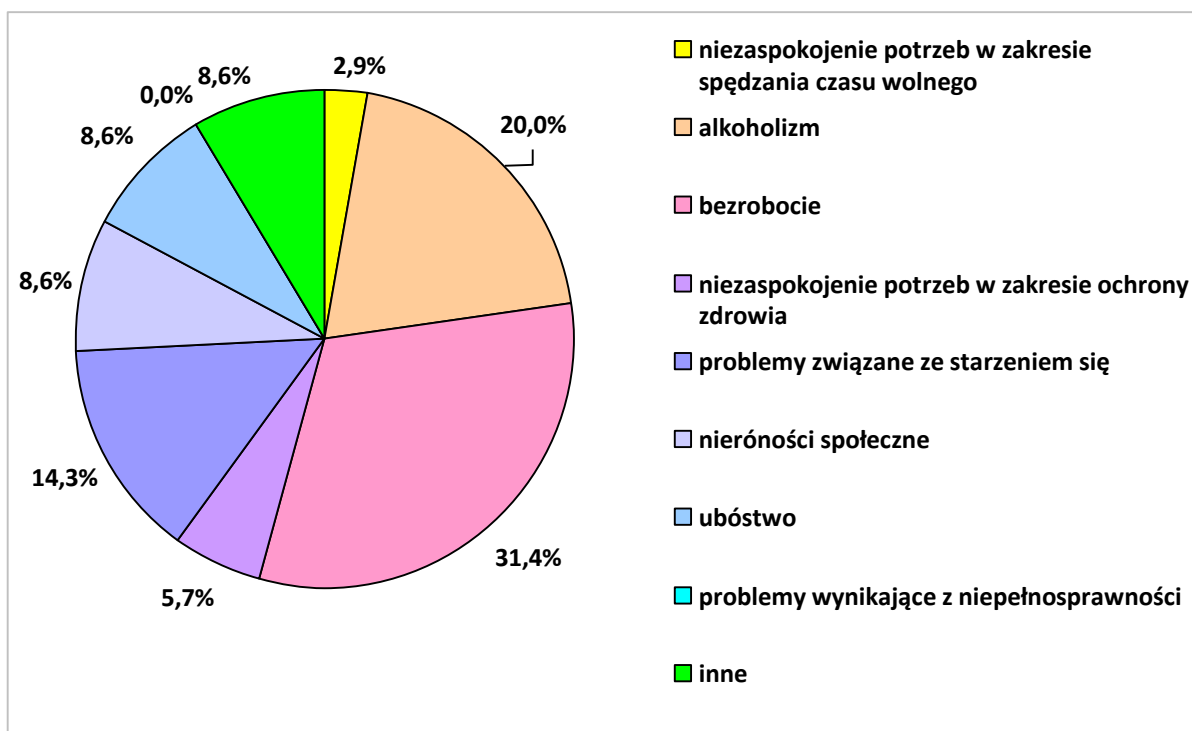
13. PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Ważnym elementem każdego postępowania diagnostycznego są badania, których celem jest poznanie opinii środowiska lokalnego na temat przedmiotu diagnozy.

W ramach diagnozy problemów społecznych gminy Wilczyce badania takie zostały przeprowadzone przy zastosowaniu anonimowej ankiety rozesłanej do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej (m.in. wójta, radnych, pracowników Urzędu Gminy, członków komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, przedstawicieli placówek oświatowo-wychowawczych, pomocy społecznej, służby zdrowia, policji, organizacji pozarządowych, kościoła) oraz mieszkańców gminy.

Do analizy przedłożono w sumie 12 wypełnionych anonimowo ankiet, w których badani odnieśli się do wybranych zagadnień dotyczących sytuacji społecznej w gminie. Przedstawiciele środowiska lokalnego poproszono o wskazanie problemów, które najbardziej uwidaczniają się w gminie. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 8. Jakie problemy najbardziej uwidaczniają się w gminie?

Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

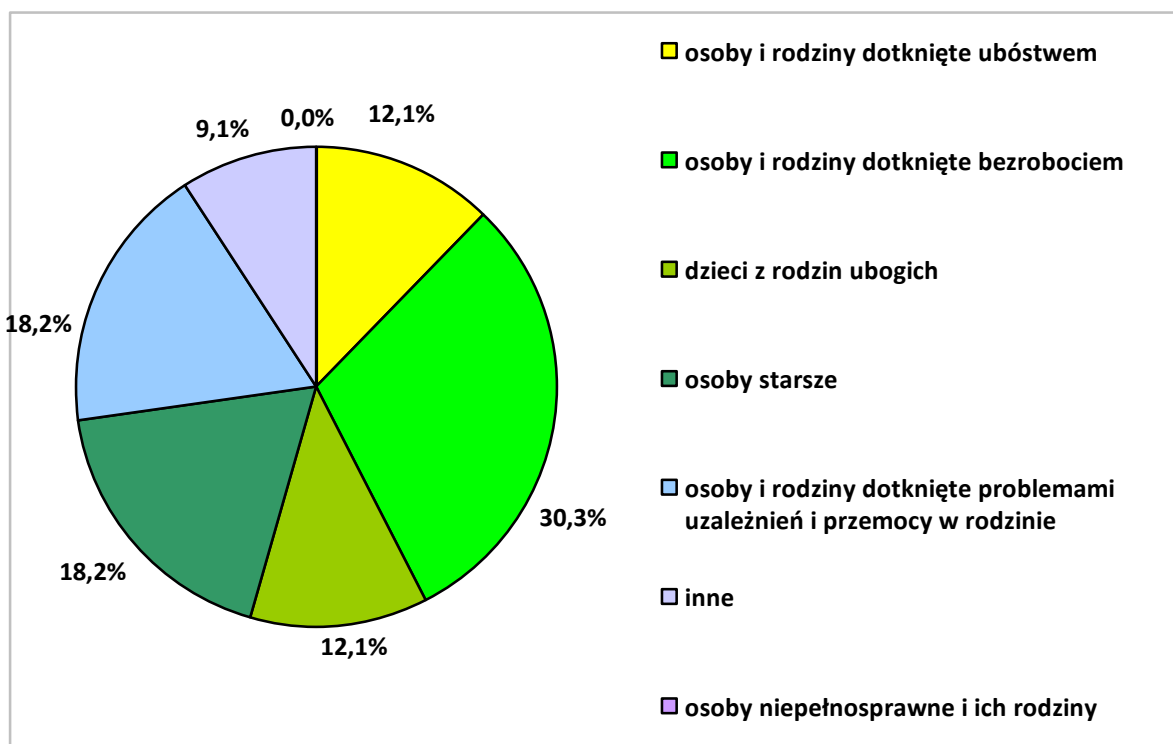
Do najbardziej widocznych w gminie problemów respondenci najczęściej zaliczali: bezrobocie (31,4%), alkoholizm (20%), problemy związane ze starzeniem się (14,3%), nierówności społeczne (8,6%), ubóstwo (8,6%) oraz niezaspokojenie potrzeb w zakresie ochrony zdrowia (5,7%), a także spędzania wolnego czasu (2,9%). 14,3% ankietowanych zwróciło uwagę na inne problemy, takie jak: niezaspokojenie potrzeb w zakresie budownictwa mieszkaniowego oraz narkomanię.

Odpowiadając na następane pytanie, ankietowani wskazywali kategorie osób, które według ich opinii są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym w gminie.

Najwięcej badanych (30,3%) stwierdziło, że grupą najbardziej zagrożoną marginalizacją i wykluczeniem społecznym w gminie są osoby i rodziny dotknięte bezrobociem. Niewiele mniej liczne grono spośród ankietowanych (po 18,2%) stanowili ci, którzy wskazali osoby starsze oraz osoby i rodziny dotknięte problemami uzależnień i przemocy w rodzinie. Wielu ankietowanych wskazało osoby i rodziny dotknięte ubóstwem oraz dzieci z rodzin ubogich (po 12,1%). Wśród wymienionych znaleźli się również m.in.: uchodźcy i repatrianci, osoby i rodziny dotknięte skutkami klęsk żywiołowych oraz usamodzielnieni wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych (9,1%). Należy zaznaczyć, że nikt spośród ankietowanych nie wymienił osób niepełnosprawnych i ich rodzin jako grupy najbardziej zagrożonej marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 9. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?

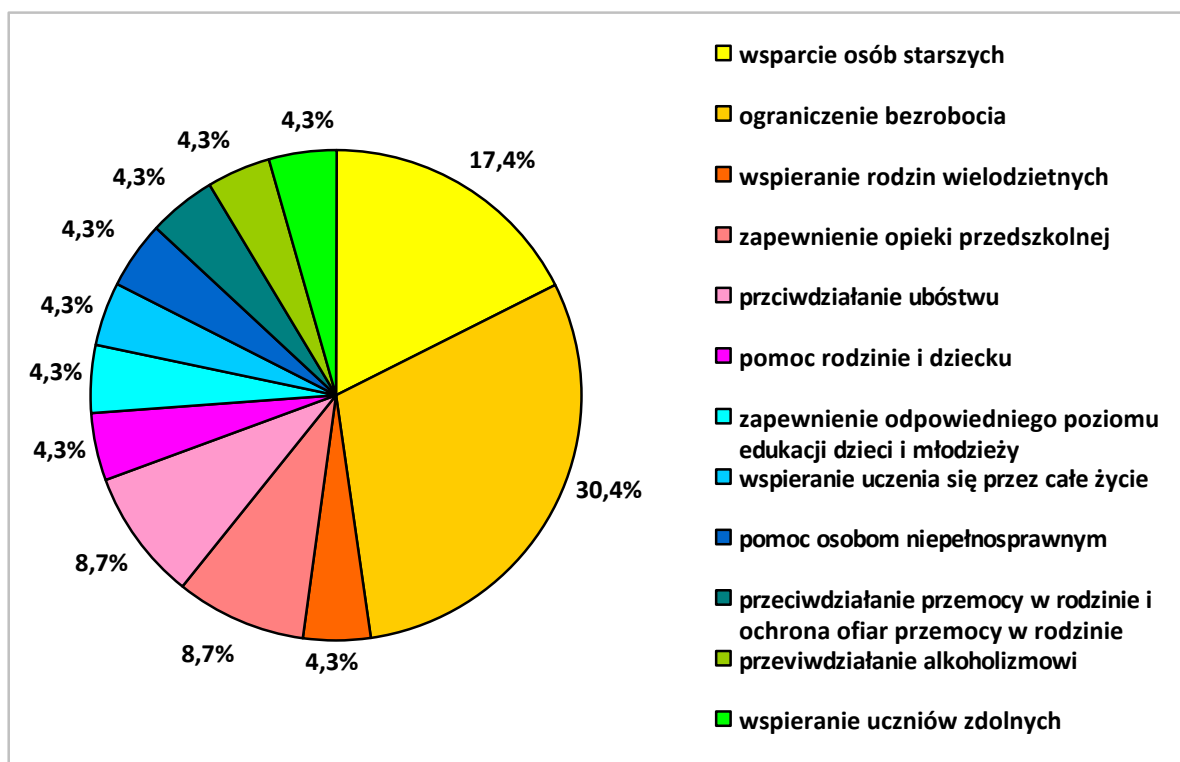
Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kolejnym pytaniu poproszono badanych o wskazanie obszarów, w jakich oferta pomocy świadczonej w gminie jest najbardziej niewystarczająca. Najliczniejsze grupy ankietowanych stwierdziły, że oferta pomocy świadczonej w gminie jest najmniej zadowalająca w takich obszarach, jak: ograniczenie bezrobocia (30,4%), wsparcie osób starszych (17,4%), przeciwdziałanie ubóstwu (8,7%), zapewnienie opieki przedszkolnej (8,7%), oraz pomoc rodzinie i dziecku (4,3%).

Szczegółowy rozkład wszystkich odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 10. W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej w gminie jest najbardziej niezadowolająca?

Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Jakie działania należałoby podjąć w gminie, by poprawić sytuację i zaspokoić potrzeby osób i rodzin wymagających wsparcia?

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym wskazać działania, jakie należałoby podjąć w gminie w celu poprawy sytuacji osób i rodzin dotkniętych problemami społecznymi. Odpowiadając na nie, ankietowani najczęściej wskazywali potrzebę budowy mieszkań socjalnych oraz utworzenia grup wsparcia, domu dziennego pobytu i świetlic środowiskowych. Wskazali także na pomoc rodzinom wielodzietnym, konieczność aktywizacji społeczności lokalnej oraz przeciwdziałania bezrobociu, m.in. poprzez organizowanie szkoleń.

Podmioty mogące przyczynić się do zniwelowania problemów społecznych w gminie

Podczas badań ankietowych respondenci identyfikowali także instytucje i organizacje działające w gminie bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców, które mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. W

pierwszej kolejności zaliczyli do nich: Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Gminy, placówki oświatowe, Policję oraz Kościoł.

14. BEZROBOCIE

Problemy na rynku pracy, objawiające się niedostateczną liczbą miejsc pracy, prowadzą do obniżenia standardu życia ludności. Długotrwałe pozostawanie bez zatrudnienia ogranicza szanse na podjęcie pracy, przyczynia się do ubożenia ludności, a nawet prowadzi do wykluczenia społecznego.

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu, w latach 2012-2014 liczba osób bezrobotnych w gminie spadała: z 246 osób na koniec 2012 roku, poprzez 245 osób na koniec 2013 r., do 215 osób na koniec 2014 r. Jednocześnie wahaniom ulegał udział bezrobotnych w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym. Wśród pozostających bez pracy w latach 2012-2014 kobiety stanowiły mniejszość, ich liczba na koniec tych lat wyniosła: 116, 118 i 102. Dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

Tabela 30. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba bezrobotnych w gminie	246	245	215
udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	9,83%	10,29%	9,02%
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	116	118	102
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	47,15%	48,16%	47,44%

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu.

Uzupełnienie powyższych danych stanowią przedstawione w kolejnej tabeli informacje na temat stopy bezrobocia, jaką odnotowano w latach 2012-2014 w powiecie sandomierskim, województwie świętokrzyskim i w kraju.

Tabela 31. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
stopa bezrobocia w powiecie sandomierskim	12,8%	13,3%	11,3%
stopa bezrobocia w województwie świętokrzyskim	16,0%	16,6%	14,2%
stopa bezrobocia w kraju	13,4%	13,4%	11,5%

Dane Głównego Urzędu Statystycznego.

W latach 2012-2014 powiat sandomierski charakteryzował się niższą w stosunku do województwa świętokrzyskiego, jak i kraju, stopą bezrobocia. Zarówno w powiecie, województwie, jak i w kraju w 2014 roku odnotowano jej spadek w porównaniu z rokiem poprzednim.

Dla scharakteryzowania problemu bezrobocia w gminie ważna jest analiza danych dotyczących podziału bezrobotnych według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia. Dane szczegółowe w tym zakresie na koniec 2014 roku przedstawia poniższa tabela.

Tabela 32. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku, czasu pozostawania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia

wiek	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
18-24 lata	65	34	52,31
25-34 lata	74	39	52,70
35-44 lata	34	12	35,29
45-54 lata	27	16	59,26
55-59 lat	11	1	9,09
60 lat i więcej	4	–	–
czas pozostawania bez pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
do 1 miesiąca	9	4	44,44
1-3 miesiące	32	13	40,63
3-6 miesięcy	36	21	58,33
6-12 miesięcy	35	8	22,86
12-24 miesiące	49	27	55,10
powyżej 24 miesięcy	54	29	53,70
staż pracy	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
bez stażu	95	52	54,74
do 1 roku	38	21	55,26
1-5 lat	41	17	41,46
5-10 lat	24	5	20,83
10-20 lat	13	5	38,46
20-30 lat	4	2	0,50
30 lat i więcej	0	0	0
wykształcenie	liczba bezrobotnych		udział kobiet (w %)
	ogółem	kobiet	
wyższe	26	18	69,23
policealne i średnie zawodowe	54	33	61,11
średnie ogólnokształcące	18	5	27,78
zasadnicze zawodowe	65	26	0,40
gimnazjalne i niższe	52	20	38,46

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu.

Na koniec 2014 roku wśród bezrobotnych w gminie największe grupy stanowiły osoby młode w wieku 25-34 lata (74 osoby) oraz 18-24 lata (65 osób), osoby pozostające bez zatrudnienia długotrwale, powyżej 24 miesięcy (54 osoby) i od 12 do 24 miesięcy (49 osób), osoby bez żadnego stażu pracy (95 osób) i ze stażem od 1 roku do 5 lat (41 osób), a także osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (65 osób) lub policealnym i średnim zawodowym (54 osoby).

Liczne grupy wśród będących bez zatrudnienia stanowiły również osoby w wieku 35-44 lata (34 osoby) i 45-54 lata (27 osób), osoby pozostające bez pracy od 3 do 6 miesięcy (36 osób) i od 6 do 12 miesięcy (35 osób), osoby ze stażem pracy do 1 roku (38 osób) i ze stażem pracy od 5 do 10 lat (24 osoby) oraz osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (52 osoby) oraz wyższym (26 osób).

Największy udział kobiet w ogóle bezrobotnych odnotowano wśród osób w wieku 45-54 lata (59,26%) i 25-34 lata (52,70%), osób pozostających bez pracy od 3 do 6 miesięcy (58,33%) oraz osób pozostających bez pracy od 12 do 24 miesięcy (55,10%), osób ze stażem pracy do 1 roku (55,26%) i bez stażu pracy (54,74%) oraz osób z wykształceniem wyższym (69,23%) lub policealnym i średnim zawodowym (61,11%).

Tabela 33. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy

rodzaj działalności ostatniego miejsca pracy	liczba bezrobotnych	liczba ofert pracy
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	6	0
przetwórstwo przemysłowe	14	0
dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	0
budownictwo	14	0
handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	31	0
działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	5	0
transport i gospodarka magazynowa	4	3
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2	0
działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	7	0
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	19	0
edukacja	4	0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	3	0
pozostała działalność usługowa	6	0

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu.

Na koniec 2014 roku wśród bezrobotnych w gminie dominowały osoby, dla których ostatnimi miejscami pracy były podmioty gospodarcze prowadzące działalność w takich działach, jak: handel

hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych (31 osób), administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (19 osób) oraz budownictwo i przetwórstwo przemysłowe (po 14 osób).

Na koniec 2014 roku były dostępne zaledwie 3 oferty pracy dla bezrobotnych z gminy – dotyczyły możliwości zatrudnienia w transporcie i gospodarce magazynowej.

Z powyższych danych wynika, że programami aktywizującymi osoby bezrobotne z gminy należy objąć przede wszystkim osoby z krótkim stażem pracy lub bez stażu pracy, którym powinno się zapewnić możliwość poszerzenia doświadczenia zawodowego lub podjęcia pierwszej pracy. Nie należy również zapominać o osobach mających za sobą kilkanaście lat pracy, którym powinno się zapewnić możliwość przekwalifikowania, aby wzmocnić ich konkurencyjność na rynku pracy. W szczególności dotyczy to tych, którzy przed zwolnieniem z pracy byli zatrudnieni w takich gałęziach, jak handel hurtowy i detaliczny, administracja publiczna i obrona narodowa, budownictwo oraz przetwórstwo przemysłowe.

Ze względu na to, że problem bezrobocia w gminie w największym stopniu dosięgał osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, warto nadal zachęcać młodzież do zdobywania wykształcenia, natomiast w przypadku osób pozostających na rynku pracy bez zatrudnienia, szczególny nacisk należy położyć na dokończanie oraz podniesienie lub zmianę kwalifikacji zawodowych.

Brak zatrudnienia jest jednym z najpoważniejszych problemów społecznych. Nie należy przy tym zapominać, że pozostawanie bez pracy prowadzi do powstawania kolejnych problemów, wśród których bardzo dotkliwie odczuwanym przez doświadczonych nim osoby i rodziny jest radykalne obniżenie statusu materialnego. Może to być powodem rozlicznych dysfunkcji, ograniczania udziału w życiu społecznym, utraty możliwości realizowania planów życiowych i rozwoju.

Sytuacja ta wymaga szczególnej uwagi ze strony instytucji pomocowych i służb społecznych, przed którymi stoi niezwykle trudne zadanie w zakresie niwelowania skutków bezrobocia.

15. BEZDOMNOŚĆ

Bezdomność jest problemem społecznym charakteryzującym się brakiem stałego miejsca zamieszkania. Wiąże się ze zmianami demograficznymi i ruchliwością społeczną, z recesją gospodarczą, bezrobociem, ubóstwem, kryzysem polityki mieszkaniowej i wzrostem cen mieszkań oraz dysfunkcjonalnością instytucji opiekuńczo-resocjalizacyjnych i karnych zaniedbujących obowiązek opieki następczej.

Do głównych przyczyn bezdomności o charakterze społecznym i patologicznym należą: likwidacja państwowych zakładów pracy, a wraz z nimi hoteli robotniczych, brak miejsc w szpitalach, zakładach opiekuńczych, domach pomocy społecznej, brak dostatecznej opieki nad wychowankami domów dziecka kończącymi 18 lat, brak ośrodków dla nosicieli wirusa HIV, zaległości w opłatach czynszowych prowadzące do eksmisji, a także alkoholizm, przestępczość, odrzucenie lub brak opieki ze strony najbliższych, rozwód lub trwały rozpad innych więzi formalnych lub nieformalnych, prostytutka kobiet, przemoc w rodzinie oraz świadomy wybór innego sposobu życia i odrzucenie powszechnie uznawanego systemu wartości.

Osobami bezdomnymi, obok tych, które są nimi z wyboru, najczęściej stają się ludzie w starszym wieku, matki z nieletnimi dziećmi, rodziny pełne nieposiadające środków finansowych na opłacenie mieszkania oraz osoby, które opuściły zakłady karne.

Bezdomność w gminie Wilczyce jest jedynie zjawiskiem, nie urasta do rangi problemu społecznego. Pomoc osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością z terenu gminy świadczy Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach. Przybiera ona głównie formę wsparcia rzeczowego (odzież, posiłek) oraz schronienia.

Tabela 34. Pomoc społeczna przyznana w gminie z powodu bezdomności w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin	3	4	2
liczba osób w rodzinach	3	4	2

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W latach 2012-2014 liczba rodzin i przebywających w nich osób objętych wsparciem z powodu bezdomności była niewielka i utrzymywała się na zbliżonym poziomie (3 w 2012 r., 4 w 2013 r., 2 w 2014 r.).

16. PROBLEMY UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY W RODZINIE

Alkoholizm, narkomania i przemoc w rodzinie należą do najpoważniejszych problemów społecznych. Zjawiska te powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, jak również na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Do przyczyn popadania w alkoholizm można zaliczyć uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia, natomiast narkomanii sprzyjają powszechność i dostępność środków odurzających, panująca moda na ich zażywanie oraz

fakt, że narkotyki często są traktowane jako ucieczka od codzienności, środek obronny przed trudnościami, sposób na rozładowanie stresu i konfliktów oraz poszukiwanie nowych wrażeń i doznań.

Przemoc w rodzinie jest z kolei patologią mającą w wielu przypadkach swoje źródło w ubóstwie i uzależnieniach. Jej ofiarami są osoby słabe fizycznie, psychicznie, o niskim poczuciu własnej wartości, zależne w jakiś sposób od sprawcy. Na ogół należą do nich kobiety i dzieci, rzadziej osoby niepełnosprawne, starsze i chore.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i narkotyków oraz dotkniętych, z powodu ich nadużywania, problemem przemocy w rodzinie jest trudna do ustalenia. Dane szacunkowe przedstawione w tym zakresie przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawiera kolejna tabela.

Tabela 35. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych

		szacunkowa liczba osób			
		w Polsce	w mieście 100-tys.	w mieście 25-tys.	w gminie 10-tys.
osoby uzależnione od alkoholu	ok. 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2.000	ok. 500	ok. 200
dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice)	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000	ok. 1.000	ok. 400
dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4.000	ok. 1.000	ok. 400
osoby pijące szkodliwie	5-7% populacji	2-2,5 mln	5.000-7.000	1.250-1.750	ok. 500-700
ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 dorosłych oraz 2/3 z tych rodzin	ok. 2 mln dorosłych i dzieci	ok. 5.300 dorosłych i dzieci	ok. 1.330 dorosłych i dzieci	ok. 530 dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką wspomnianych problemów i ich rozwiązywaniem oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych.

Na szczeblu gminy działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a także przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, a ich inicjowanie należy do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące środków finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie Wilczyce w latach 2012-2014.

Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2012-2014 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie

wielkość wydatków (w zł)	2012	2013	2014
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	20.389,22	28.313,26	24.096,10
na przeciwdziałanie narkomanii	1.000,00	1.500,00	–
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	1.588,20	2.300,00	15.667,29
razem	22.977,42	32.113,26	39.763,39

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wilczycach.

W latach 2012-2014 wysokość kwot przeznaczanych na walkę z alkoholizmem ulegała wahaniom. Z kolei kwoty przeznaczone na przeciwdziałanie narkomanii w latach 2012-2013 wzrastały (w 2014 r. osobnych środków na ten cel nie uwzględniono). Kwoty na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w latach 2012-2014 także rosły, przy czym w 2014 r. nastąpił ich znaczny wzrost w stosunku do lat poprzednich.

Jak wspomniano powyżej, ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wybrane dane dotyczące działalności GKRPA w Wilczycach oraz lokalnego rynku napojów alkoholowych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w latach 2012-2014 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

	2012	2013	2014
liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie	11	11	9
liczba przeprowadzonych kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych	5	4	6
liczba wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	18	13	14
liczba decyzji podjętych w sprawie cofnięcia zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	18	13	14
liczba negatywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych	0	0	0
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu	12	18	22
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	1	1	1
liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA	2	4	5

liczba sprawców przemocy w rodzinie, których GKRPA skierowała na terapię	0	0	0
liczba sprawców przemocy w rodzinie, przeciwko którym GKRPA złożyła zawiadomienie do prokuratury o popełnieniu przestępstwa	0	0	0

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wilczycach.

W latach 2012-2014 liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie nieznacznie się zmniejszyła (11 w 2012 r., 11 w 2013 r., 9 w 2014 r.). Liczba wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych ulegała niewielkim wahaniom (18 w 2012 r., 13 w 2013 r., 14 w 2014 r.). Taka sama była liczba pozytywnych opinii GKRPA w sprawie wydania zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych. Negatywnych opinii w tej sprawie nie wydawano i nie podejmowano decyzji w sprawie cofnięcia zezwolenia. W analizowanym okresie przeprowadzono odpowiednio: 5, 4 i 6 kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

W ramach podejmowanych działań GKRPA przeprowadzała również rozmowy interwencyjno-motywujące w związku z nadużywaniem alkoholu, którymi objęto 22 osoby w 2012 r., 18 w 2013 r. i 22 w 2014 r. Liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego, w kolejnych latach wynosiła: 1, 1, 1.

Jeśli chodzi o działalność w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w latach 2012-2014 GKRPA kontaktowała się z odpowiednio: 2, 4 i 5 osobami dotkniętymi tym problemem. W analizowanym okresie nie kierowano na terapię sprawców przemocy w rodzinie, nie złożono też w stosunku do żadnego z nich zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa.

W dniu 29.10.2014 r. w hali sportowej Zespołu Szkół w Wilczycach odbyła się gminna konferencja dotycząca profilaktyki i bezpieczeństwa dzieci i młodzieży. Stanowiła ona podsumowanie organizowanych w każdej ze szkół na terenie gminy spotkań z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz zapobiegania patologiom społecznym, takim jak: alkoholizm, narkomania, przemoc wśród dzieci i młodzieży. Inicjatorem działań była Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Wilczycach, natomiast partnerami akcji byli: Komisariat Policji w Dwikożach, Wójt Gminy Wilczyce oraz szkoły. Dużym zainteresowaniem podczas konferencji cieszył się pokaz karate przygotowany w ramach działania – profilaktyka poprzez sport. Szkoły za pośrednictwem prowadzonej akcji otrzymały możliwość zaistnienia na forum gminy i przedstawienia podczas konferencji podsumowującej w dowolnej formie (prezentacja multimedialna, sztuka teatralna itd.) postrzegania problemu przestrzegania bezpieczeństwa i patologii społecznych – z tej formy skorzystały Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Wilczycach.

Podczas konferencji nastąpiło rozstrzygnięcie konkursu plastycznego z nagrodami „Hasło Profilaktyczne”, którego myślą przewodnią była profilaktyka alkoholowa i problem przemocy. Celami

konkursu były: popularyzacja wiedzy na temat uzależnień, uświadamianie dzieciom i młodzieży występujących zagrożeń i kształtowanie ich pozytywnego wizerunku, promocja zdrowych zachowań na co dzień i bezpiecznych form spędzania wolnego czasu. W pracach plastycznych należało zawrzeć dowolny motyw wraz z hasłem profilaktycznym. Zwycięzcy i uczestnicy konkursu otrzymali nagrody oraz pamiątkowe dyplomy.

GKRPA prowadzi także na terenie gminy Punkt Konsultacyjny dla osób uzależnionych i ich rodzin, które mogą skorzystać z pomocy zatrudnionego w nim dyplomowanego pedagoga profilaktyki uzależnień. Do zadań punktu konsultacyjnego należą:

- motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia oraz kierowanie na leczenie specjalistyczne,
- motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych, do zmiany szkodliwego wzoru picia,
- udzielanie wsparcia osobom po zakończonym leczeniu odwykowym,
- rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielanie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy,
- inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej,
- gromadzenie aktualnych informacji na temat dostępnych miejsc pomocy i kompetencji poszczególnych służb i instytucji działających na terenie gminy, które powinny być włączone w systemową pomoc dla rodziny.

Obok Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych istotną funkcję w profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie w gminie pełni Zespół Interdyscyplinarne ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Do jego zadań należy: zmniejszanie skali zjawiska przemocy na terenie gminy, zwiększanie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie oraz zwiększanie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarne współpracuje z Sądem Rejonowym i Zespołem Kuratorskiej Służby Sądowej w Sandomierzu oraz z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wilczycach. W 2014 r. odbyły się 4 spotkania „ZI”.

W 2014 r. odbywały się też posiedzenia (8) grupy roboczej, która opracowywała i realizowała w miarę potrzeby plany pomocy w przypadkach indywidualnych występowania przemocy, monitorowała sytuację rodzin oraz dzieliła się spostrzeżeniami oraz efektami swoich działań. Grupa robocza monitorowała sytuację 6 rodzin. W skład grupy roboczej powoływano między innymi: pracowników socjalnych OPS-u w Wilczycach, dzielnicowego Komisariatu Policji w Dwikozach, Kuratora Sądowego, nauczycieli szkół z terenu gminy, którzy są członkami „ZI”, oraz Sekretarza Gminnej Komisji ds. Przeciwdziałania Alkoholizmowi przy Urzędzie Gminy w Wilczycach.

W 2014 r. Policjanci Posterunku Policji w Dwikozach prowadzili 6 postępowań, które dotyczyły we wszystkich przypadkach występowania przemocy w rodzinie. Założone zostały 4 „Niebieskie Karty”. W tym samym roku zakończono 3 procedury „NK” z powodu:

- przypadek 1 – brak zasadności podejmowania działań z uwagi na zgon sprawcy przemocy oraz po zrealizowaniu indywidualnego planu pomocy rodzinie,
- przypadek 2 – z powodu ustania przemocy w rodzinie,
- przypadek 3 – zmiana miejsca zamieszkania przez sprawcę przemocy i ofiarę przemocy. Sprawa została pisemnie przekazana w celu dalszego monitorowania sytuacji w rodzinie do „ZI” w nowym miejscu pobytu ofiary przemocy.

W ramach ochrony i promocji zdrowia oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym gmina Wilczyce realizowała w 2014 r. zadanie wynikające z „Gminnego Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii”, polegające na wspieraniu działań organizacji pozarządowych, służące rozwiązywaniu problemów społecznych. W dniu 6.02.2014 r. odbyły się warsztaty profilaktyczne „Jestem czysty – nie piję, nie biorę”, prowadzone przez pedagoga profilaktyki uzależnień, w którym udział wzięli członkowie Związku Młodzieży Wiejskiej RP „Wici”. W dniu 22.10.2014 r. w szkołach prowadzonych przez stowarzyszenia odbyły się spotkania informacyjno-edukacyjne z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz zapobiegania patologiom społecznym takim jak: alkoholizm, narkomania, przemoc wśród dzieci i młodzieży. Podczas akcji specjaliści z Wydziału Ruchu Drogowego Komendy Powiatowej Policji w Sandomierzu oraz Komisariatu Policji w Dwikozach przeprowadzili rozmowy z uczniami z zakresu bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Przedstawiony też został problem zapobiegania patologiom społecznym.

Pomoc osobom dotkniętym problemami uzależnień i przemocy w rodzinie w gminie świadczy również Ośrodek Pomocy Społecznej. W latach 2012-2014 była ona udzielana rodzinom i osobom w rodzinach, które zmagaly się z alkoholizmem (odpowiednio liczba rodzin: 28, 13 i 24, liczba osób w rodzinach: 103, 23 i 24) i przemocą domową (odpowiednio liczba rodzin: 6, 5 i 2, liczba osób w rodzinach: 18, 16 i 5). Pomocy beneficjentom korzystającym ze wsparcia OPS-u z powodu narkomanii udzielono tylko w 2012 r. – otrzymała ją 1 rodzina licząca 4 osoby.

17. PROBLEMY RÓWNOŚCI PŁCI

Polityka równości szans płci jest celowym, systematycznym i świadomym ocenianiem prowadzonych działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć i osiągnięcie równości kobiet i mężczyzn.

Problemy oraz doświadczenia kobiet i mężczyzn powinny być integralnym elementem planowania, wdrażania i monitorowania realizowanych programów i projektów, aby nierówność się nie utrwaliała, a kobiety i mężczyźni odnosili równe korzyści. Dzięki wdrażaniu zasady równości szans płci w realizowanych przedsięwzięciach, odpowiadają one lepiej na specyficzne potrzeby zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Według Komisji Europejskiej barierami równości płci są:

- segregacja pionowa i pozioma rynku pracy,
- różnice w płacach kobiet i mężczyzn,
- mała dostępność elastycznych form czasu pracy,
- niski udział mężczyzn w wypełnianiu obowiązków rodzinnych,
- niski udział kobiet w podejmowaniu decyzji,
- przemoc ze względu na płeć,
- niewidoczność kwestii płci w ochronie zdrowia,
- niewystarczający system opieki przedszkolnej,
- stereotypy płci we wszystkich obszarach,
- dyskryminacja wielokrotna, szczególnie w odniesieniu do kobiet starszych, imigrujących, niepełnosprawnych, należących do mniejszości etnicznych.

Wprowadzenie w życie zasad polityki równości płci wymaga przeprowadzenia analizy sytuacji kobiet i mężczyzn, która opiera się na przedstawieniu danych ilościowych i jakościowych w podziale na płeć oraz odniesieniu się do występujących barier równości płci. W latach 2012-2013 w gminie Wilczyce było więcej kobiet niż mężczyzn. W roku 2014 udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców gminy spadł poniżej wartości pięćdziesięciu procent. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 38. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkańców ogółem (na koniec roku)	3870	3848	3858
w tym: liczba kobiet	1936	1930	1928
udział kobiet w liczbie ludności gminy ogółem (w %)	50,03	50,16	49,97

Dane Urzędu Gminy Wilczyce.

W analizowanym okresie kobiety stanowiły stale mniej niż połowę ogólnej liczby osób bezrobotnych w gminie, przy czym wahał się ich udział w liczbie osób bezrobotnych. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 39. Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych w gminie w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba bezrobotnych w gminie	246	245	215
liczba bezrobotnych kobiet w gminie	116	118	102
udział kobiet w liczbie bezrobotnych	47,15%	48,16%	47,44%

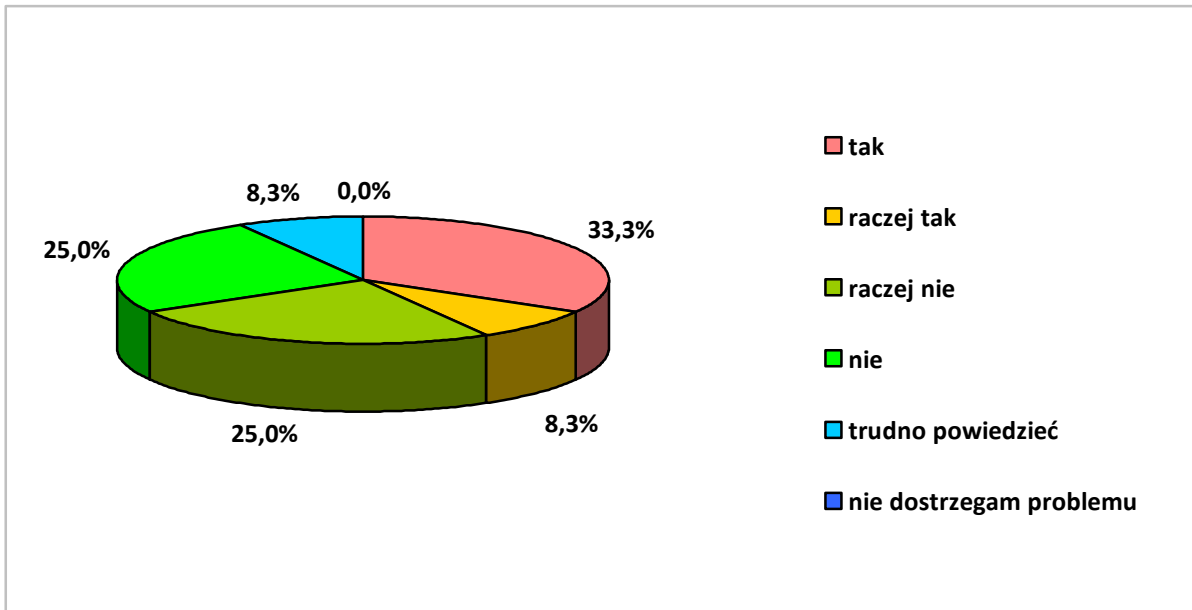
Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Sandomierzu.

Z powyższych danych wynika, że na przestrzeni lat 2012-2014 w gminie Wilczyce problem bezrobocia dotykał bardziej mężczyzn niż kobiet. Jednak kwestia równości płci i związane z nią problemy, jakkolwiek często obserwowane na rynku pracy, nie ograniczają się tylko do tej sfery; mogą być odczuwane w wielu obszarach życia społecznego, często nie podlegających analizom statystycznym. W takiej sytuacji występowanie problemów nierówności i dyskryminacji oraz ich skalę można szacować na podstawie subiektywnych opinii przedstawicieli danej społeczności. Dlatego w ramach diagnozy sytuacji w zakresie równości płci w gminie przeprowadzono badanie przy zastosowaniu anonimowej ankiety, w której pytano o wybrane zagadnienia dotyczące równości szans kobiet i mężczyzn oraz dyskryminacji ze względu na płeć.

Do analizy przedłożono 12 ankiet wypełnionych przez wybranych losowo mieszkańców gminy.

W pierwszej kolejności poproszono uczestników badania o odpowiedź na pytanie o charakterze ogólnym, a mianowicie czy istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jest problemem społecznym. Najwięcej respondentów (33,3%) stwierdziło, że tak. Niewiele mniej (po 25%) badanych odpowiedziało, że nie i raczej nie. Raczej tak wskazało 8,3%, ale też tyle samo stwierdziło, że trudno powiedzieć. Nikt nie wskazał odpowiedzi, że nie jest to problem. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 11. Czy postrzega Pani / Pan istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jako problem społeczny?

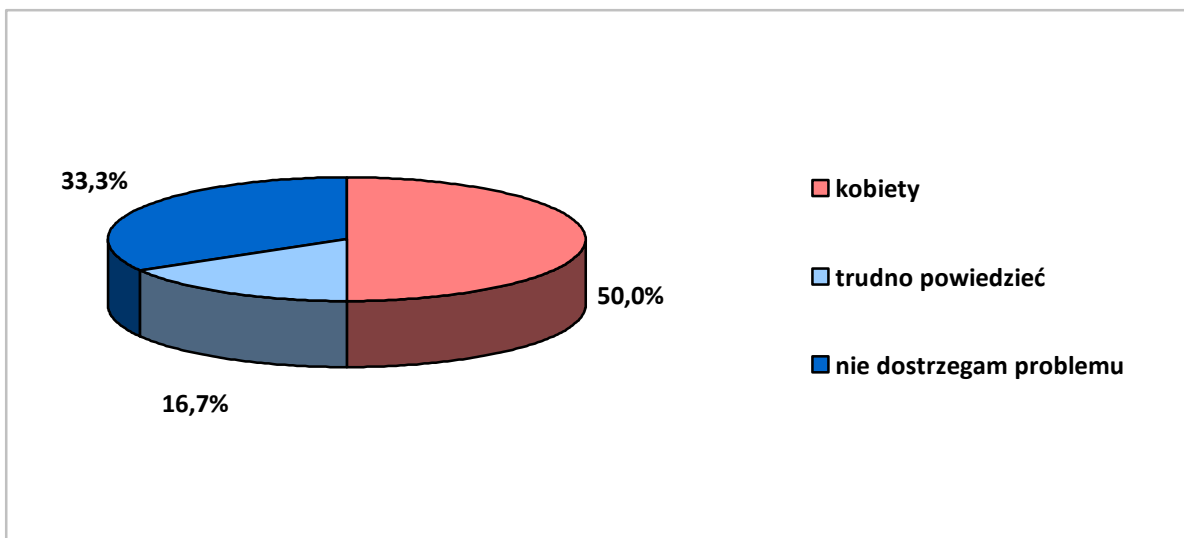

Dane z

badania ankietowego.

Zasada równości szans płci nie jest zasadą dotyczącą tylko kobiet, tworzoną przez kobiety i dyskryminującą mężczyzn, ani też nie ma na celu doprowadzenia do tego, aby kobiety i mężczyźni stali się tacy sami. Ma ona ograniczać dyskryminację zarówno kobiet, jak i mężczyzn, przypisując taką samą wartość społeczną, równe prawa oraz równy dostęp do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju) kobietom i mężczyznom. Z tego względu w następnym pytaniu zapytano respondentów, kto ich zdaniem jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans. Rozkład odpowiedzi przedstawia kolejny wykres.

Wykres 12. Kto jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans kobiet i mężczyzn w gminie?

Dane z

badania ankietowego.

Połowa ankietowanych (50%) stwierdziła, że bardziej zagrożone są kobiety. 16,7% uczestników badania nie potrafiło tego ocenić, a ponad 33,3% w ogóle nie dostrzegło problemu. Natomiast nikt nie odpowiedział, że ten problem dotyka mężczyzn.

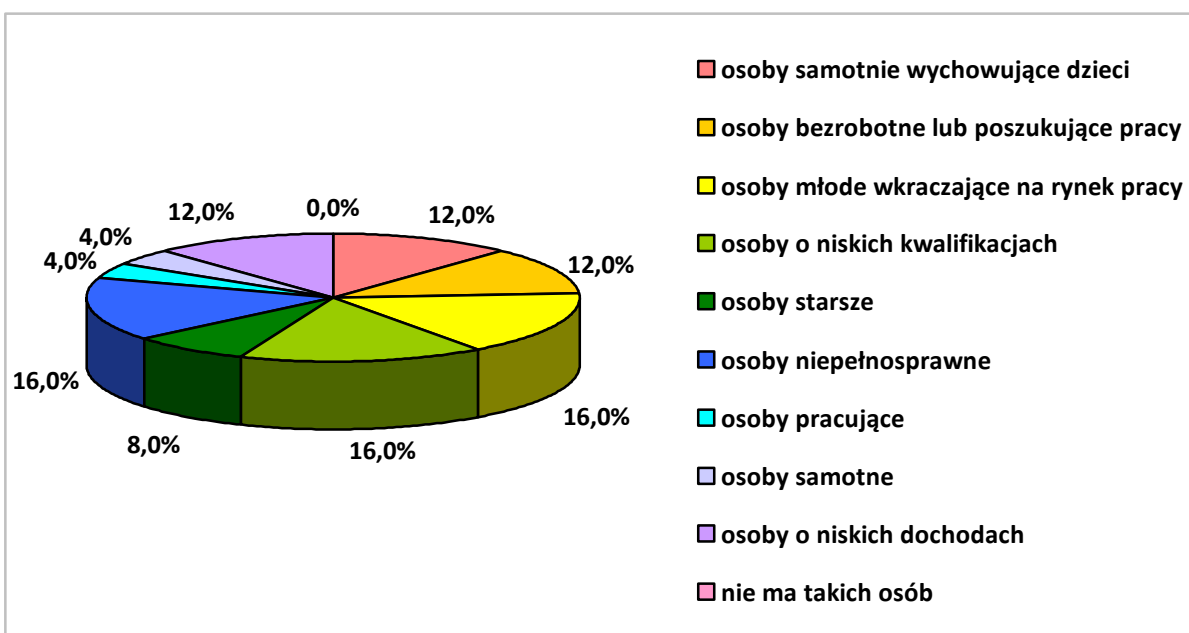
Na kolejne pytanie ankiety, które brzmiało: „Czy Pani / Pana zdaniem płeć ogranicza możliwości kariery zawodowej i społecznej?”, twierdząco odpowiedziała zdecydowana większość, bo 58% respondentów. Natomiast pozostałe 42% uczestników badania wyraziło przekonanie, że płeć jednak nie ogranicza możliwości w tym zakresie.

W następnym pytaniu zapytano ankietowanych, czy znają w gminie przypadki dyskryminacji ze względu na płeć, lub czy słyszeli o takich przypadkach. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że 83,3% nie zna takich przypadków, a tylko 16,7% ankietowanych mieszkańców gminy zna takie przypadki.

Ankietowani odpowiadali również na pytanie: „Czy Panią / Pana lub członka Pani / Pana rodziny dotknęła dyskryminacja ze względu na płeć?”. Na to pytanie tylko 25% uczestników odpowiedziało twierdząco, a zaprzeczyła przytłaczająca większość respondentów (75%).

Odpowiadając na następne pytanie ankiety, respondenci wskazywali grupy mieszkańców gminy najbardziej zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć. Najczęściej wskazywano osoby o niskich kwalifikacjach, osoby młode wkraczające na rynek pracy, oraz osoby niepełnosprawne (po 16%), osoby samotnie wychowujące dzieci, osoby bezrobotne i osoby o niskich dochodach (po 12%). Wymieniono również m.in. osoby starsze (8%), pracujące i samotne (po 4%). Należy przy tym odnotować, że nikt z respondentów nie zaznaczył w ogóle „nie ma takich osób”. Szczegółowy rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 13. Jakie grupy mieszkańców gminy są zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć?

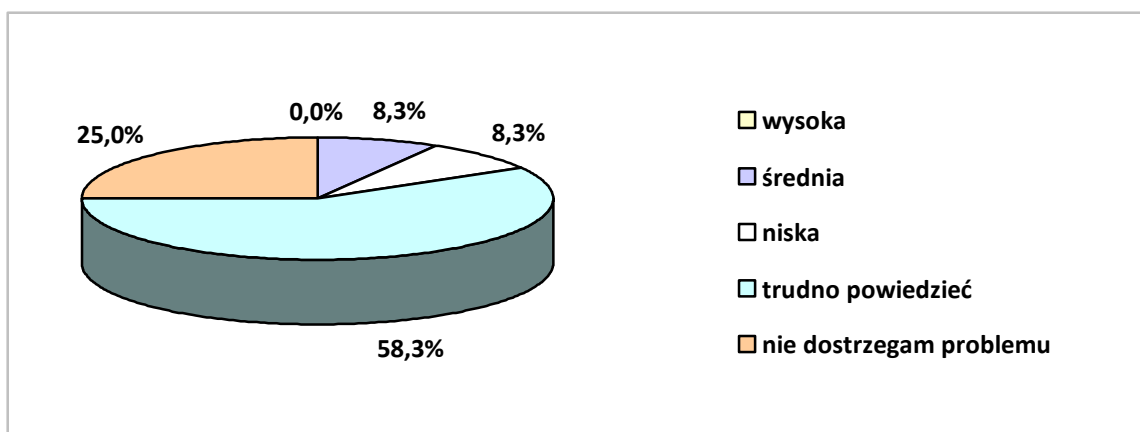

badania ankietowego.

Dane z

„Jeśli dyskryminacja ze względu na płeć jest problemem w gminie, to jaka jest jego skala?” – brzmiało następne pytanie.

Wykres 14. Jeśli dyskryminacja ze względu na płeć jest problemem w gminie, jaka jest jego skala?

Dane z badania ankietowego.

O skali występowania dyskryminacji ze względu na płeć w gminie nie potrafiło udzielić odpowiedzi 58,3% ankietowanych, a 25% w ogóle nie dostrzegało problemu. Natomiast spośród tych respondentów, którzy problem dostrzegają, jego skalę jako średnią określiło 8,3% badanych, podobnie jako niską 8,3%, zaś nikt nie ocenił jej jako wysoką.

Ankietowani odpowiadali również na pytania dotyczące prowadzonych w gminie działań na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn oraz działań podejmowanych w celu przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że takie działania nie są znane większości respondentów, co – zważywszy na wcześniej udzielane odpowiedzi – nie świadczy o tym, iż takich działań się nie podejmuje, lecz bardziej prawdopodobne jest, iż trudno je jednoznacznie rozpoznać respondentem.

Z przeprowadzonego badania wynika, że problemy dotyczące równości płci są znane mieszkańcom gminy. Nie można ich nie zauważać, planując działania samorządu w sferze zarówno gospodarczej, jak i społecznej. Należy zmierzać do poprawy sytuacji w zakresie równości płci, należy też położyć nacisk na przyczynianie się do osłabienia istniejących nierówności, a także uwzględnić zagadnienie równości płci w działaniach ukierunkowanych na wspieranie rodzin i wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży.

18. SYTUACJA DZIECKA

Dziecko wymaga szczególnej opieki i troski. Działalność na jego rzecz powinna polegać przede wszystkim na ochronie jego praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwianie dostępu do oświaty, służby zdrowia i wypoczynku oraz na asekurowaniu go w obliczu zagrożeń.

Analiza sytuacji dziecka w gminie Wilczyce została wsparta badaniem ankietowym. Wypełnioną ankietę przekazał Zespół Szkół w Wilczycach, który tworzy szkoła podstawowa i gimnazjum, w którym uczy się 180 uczniów, a kadre stanowi 23 nauczycieli.

Zasoby i oferta szkolna

Zespół Szkół nie zatrudnia pedagoga, pielęgniarki, logopedy, psychologa ani doradcy zawodowego. Szkoła prowadzi dożywianie uczniów – 70 uczniów spożywa bezpłatne posiłki, ale według opinii wyrażonej w ankiecie, dożywianiem należałoby objąć wszystkich uczniów.

Szkoła zapewnia uczniom dostęp do Internetu i daje możliwość korzystania z sali gimnastycznej. Nie posiada natomiast klas lub oddziałów integracyjnych. Przedstawiciele placówki nie zauważyli trudności z dojazdem uczniów na zajęcia.

Placówka oferuje dzieciom i młodzieży zajęcia dodatkowe. Najczęściej przyjmują one postać różnorodnych tematycznie kół zainteresowań (m.in. koła przedmiotowe, przyrodnicze, historyczne, teatralne, zajęcia sportowe czy korekcyjno-wyrównawcze. Jednocześnie prowadzone są zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Wśród nich najczęściej organizowane są: zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne i logopedyczne.

Problemy dosięgające uczniów i ich rodziny

Ankietowani identyfikowali problemy, które w najpoważniejszym stopniu dosięgają uczniów i ich rodziny, w dwojaki sposób, tj. odpowiadając na pytanie o charakterze otwartym oraz wypełniając zamknięty katalog cech patologicznych obejmujący 14 zmiennych.

Określając problemy w odpowiedzi na pytanie otwarte, badani wskazywali głównie na bezrobocie, niskie zarobki, problemy finansowe oraz niezaradność rodziców. Brak pracy zmusza też niektórych rodziców do wyjazdu za granicę, co generuje problemy tzw. eurosieroctwo. Wypełniając zamknięty katalog, w którym zawarto nieakceptowalne zachowania i zjawiska o charakterze patologicznym, ankietowani stwierdzali ich obecność, podając jednocześnie liczbę ujawnionych przypadków. Szczegółowe informacje na temat zdiagnozowanych problemów zawiera poniższa tabela.

Tabela 40. Nieakceptowalne zachowania i zjawiska patologiczne występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy

rodzaj nieakceptowanych zachowań i zjawisk patologicznych	obecność poszczególnych cech	
	liczba ujawnionych przypadków	nie występuje
palenie papierosów	2	
sięganie po alkohol	2	
sięganie po narkotyki		X

niszczenie mienia szkolnego		X
kradzieże		X
dyskryminacja		X
udział w grupach negatywnych		X
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	5	
autoagresja		X
ucieczki z domu		X
przestępczość ujawniona		X
przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	3	
zaniedbanie przez dom	10	X
przemoc w rodzinie		X
wykorzystywanie seksualne		X

Dane z badania ankietowego przeprowadzonego w Zespole Szkół w Wilczycach.

Pedagodzy stwierdzili 10 przypadków zaniedbania przez dom i była to największa liczba ujawnionych zjawisk o charakterze patologicznym, z jakimi szkoła miała do czynienia.

Obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców

Ankietowani identyfikowali również obszary, w jakich należałoby przeprowadzić badania wśród dzieci, młodzieży i rodziców. Najczęściej podkreślali potrzebę zagospodarowania czasu wolnego dzieciom i młodzieży, szukania alternatywnych form spędzania czasu. Zwracali także uwagę na konieczność wnikliwego przyglądania się środowisku ucznia, a zwłaszcza umiejętności radzenia sobie z problemami i wychodzenia z trudnych sytuacji życiowych. Wskazano również na potrzebę udzielania pomocy psychologicznej uczniom i rodzicom.

Działania profilaktyczne podejmowane w szkole

W placówce podejmowane są różnorodne działania wychowawcze i profilaktyczne. Wśród nich realizowane są programy i kampanie profilaktyczne związane z profilaktyką uzależnień, profilaktyką przemocy, eliminowaniem zachowań agresywnych, promowaniem zdrowego stylu życia, a także sposobami radzenia sobie w trudnych sytuacjach, wzmacniania podstawowych umiejętności społecznych i tworzenia relacji międzyludzkich. Organizowane są również warsztaty i pogadanki tematyczne na lekcjach wychowawczych (np. z pedagogiem, zaproszonymi specjalistami). Prowadzone są także akcje szkolne związane z bezpieczeństwem w domu i na ulicy, zagrożeniami, udzielaniem pierwszej pomocy. Organizowany jest też plebiscyt życzliwości oraz akcje na rzecz osób niepełnosprawnych.

Badania i działania profilaktyczne i naprawcze konieczne do przeprowadzenia

Według ankietowanych podejmowane w placówce różnorodne działania wychowawcze i profilaktyczne są wystarczające i nie występuje potrzeba prowadzenia nowych działań.

Współpraca szkoły z rodzicami uczniów

Przedstawiciele ankietowanej placówki uznali współpracę z rodzicami uczniów za zadowalającą. W jej ramach odbywają się spotkania na wywiadówkach, konsultacje indywidualne na temat różnych problemów, kontakty telefoniczne. Rodzice aktywnie uczestniczą także w życiu szkoły, pomagając przy organizacji imprez szkolnych lub środowiskowych, dbając o estetykę szkoły poprzez pomoc przy remontach.

Współpraca szkoły z instytucjami i organizacjami

W przypadku oceny współpracy szkoły z instytucjami i organizacjami wspierającymi dzieci, młodzież i rodziny ankietowani uznali, że jest ona niewystarczająca. Wśród potrzeb wskazali na konieczność zatrudnienia w placówce psychologa dziecięcego, logopedy i pedagoga.

Potrzeby dzieci i młodzieży

Wskazując inne najpilniejsze potrzeby dzieci i młodzieży, pedagodzy zwrócili uwagę na konieczność zapewnienia uczniom dostępu do świetlicy i wydłużenie czasu pobytu dzieci w szkole po zajęciach z możliwością odrobienia lekcji oraz zapewnienie gorącego posiłku.

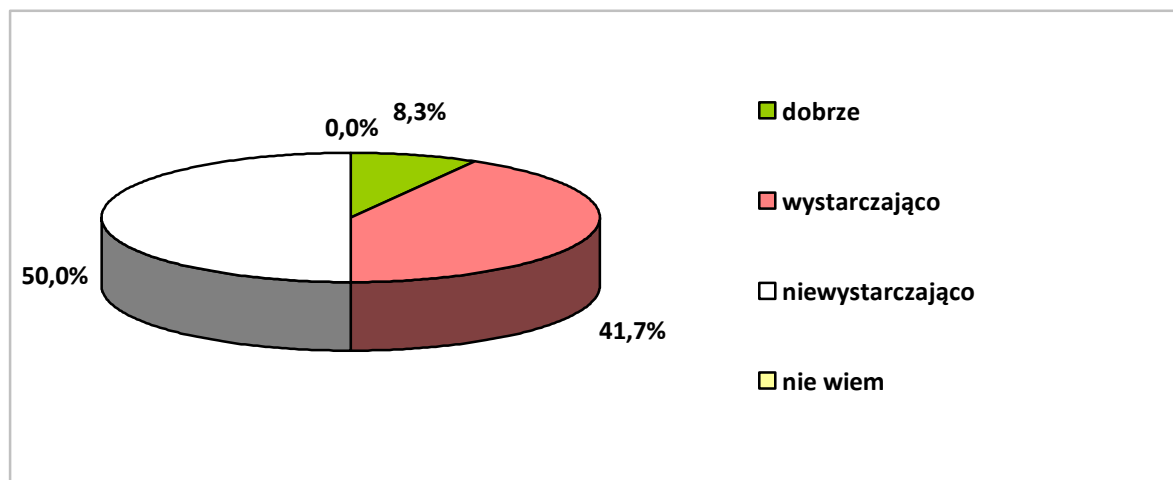
Możliwości przyczynienia się szkoły do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób szkoła może się przyczynić do poprawy sytuacji dzieci i młodzieży w gminie, ankietowani wskazywali przede wszystkim na konieczność podejmowania działań psychoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży oraz organizację zajęć o różnej tematyce.

Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie w opinii społeczności lokalnej

O wyrażenie swoich opinii na temat obecnej organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży w gminie poproszono przedstawicieli społeczności lokalnej, wśród których znaleźli się losowo wybrani mieszkańcy gminy oraz przedstawiciele samorządu i instytucji gminnych. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 15. Jak Pani / Pan ocenia działania gminy w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Podejmowane działania jako niewystarczające oceniło 50% ankietowanych. 41,7% wystawiło tym działaniom ocenę wystarczającą. Nieco wyższą ocenę – „dobrze” – wskazało 8,3% respondentów. Nikt z respondentów nie odpowiedział „nie wiem”, z czego można wnosić, iż ta kwestia wzbudza zainteresowanie i przykuwa uwagę mieszkańców gminy.

19. SYTUACJA OSÓB STARSZYCH

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa. Według przewidywań GUS-u liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie z niemal 6,5 miliona w 2010 roku do co najmniej 9,6 miliona w 2035 roku, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju.

Struktura wiekowa ludności gminy Wilczyce jest w pewnym sensie potwierdzeniem tej tendencji. W ostatnich latach ma tutaj miejsce wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym kurczeniu się populacji młodszych grup wiekowych. Dane szczegółowe zawiera poniższa tabela.

Tabela 41. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba mieszkańców gminy ogółem	3.870	3.848	3.858
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	633	740	750
udział osób w wieku poprodukcyjnym w ludności gminy	16,36%	19,23%	19,44%

Dane Urzędu Gminy w Wilczycach.

Z analizy danych statystycznych dotyczących sytuacji demograficznej gminy wynika, że systematycznie wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. W latach 2012-2014 wynosił on odpowiednio: 16,36%, 19,23% i 19,44%.

Należy także mieć na uwadze malejącą dietność rodzin, a z drugiej strony wydłużający się średni okres życia. Stanowi to dobitne potwierdzenie procesu starzenia się społeczeństwa i jest bardzo niekorzystną przesłanką, a zarazem wyzwaniem dla służb i instytucji realizujących założenia polityki społecznej. Sytuacja ta wymaga ukierunkowania działań pomocowych w większym stopniu na potrzeby ludzi starszych, aby udzielać odpowiedniego do potrzeb wsparcia – materialnego bądź rzeczowego, ale także zapewnić dostęp do usług medycznych, opiekuńczych i rehabilitacyjnych oraz zorganizować różnorodne formy aktywizacji ruchowej, towarzyskiej i kulturalnej.

Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, należy oczekiwać, że problemy związane z wiekiem będą w kolejnych latach ulegać nasileniu. Osoby starsze są z reguły bardziej narażone na choroby. Wiąże się z tym problem występowania niepełnosprawności i uzależnienia od pomocy innych. Należy zauważyć, że wśród beneficjentów pomocy społecznej, udzielanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach, w 2014 roku było 12 osób w wieku 61-70 lat i 12 osób w wieku powyżej 71 lat. Wśród nich było 11 emerytów.

W ramach swojej działalności OPS świadczy także usługi opiekuńcze. Jest to szczególna forma pomocy kierowana przede wszystkim do osób starszych, chorych i samotnych, które pozbawione są opieki i pomocy ze strony rodziny. Usługi te polegają na pomocy w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, pielęgnacji oraz zapewnieniu kontaktu z otoczeniem. Dane na temat tego rodzaju pomocy zawiera poniższa tabela.

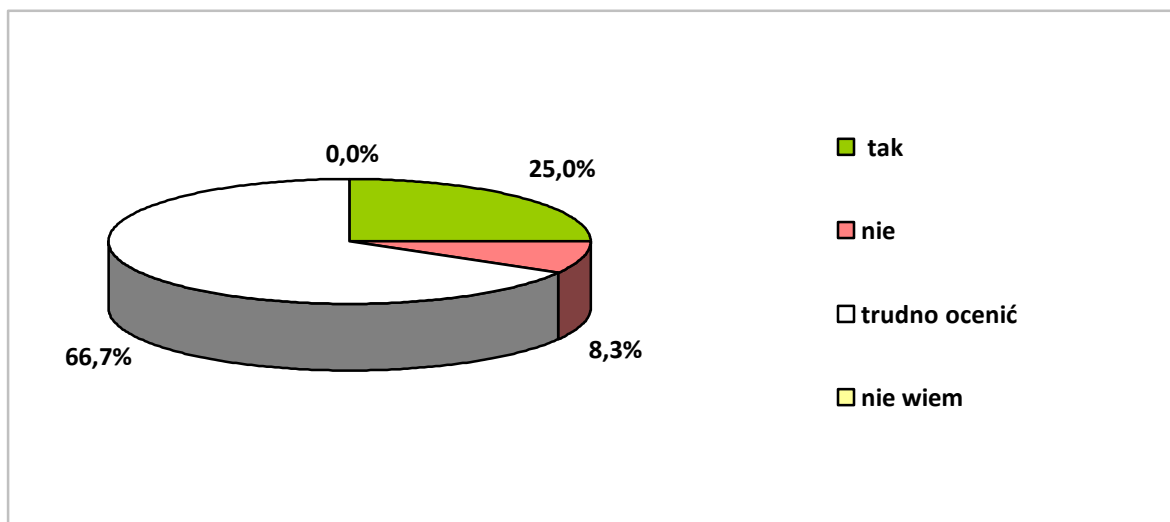
Tabela 42. Usługi opiekuńcze przyznane przez OPS w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w postaci usług opiekuńczych	6	11	9
liczba osób w rodzinach	7	11	10

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy Wilczyce pytanie pozwalające uzyskać opinie na temat działań podejmowanych w gminie, które uwzględniałyby potrzeby osób starszych. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Wykres 16. Czy Pani / Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Większość ankietowanych (67%) nie potrafiło ocenić tej kwestii. Zdecydowanie tak stwierdziło 25% badanych, a nie – 8,3%.

20. SYTUACJA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Schorzeniami, które najczęściej przyczyniają się do niepełnosprawności, są choroby układu krążenia oraz dysfunkcje narządu ruchu. Z uwagi na to, że, jedynym pełnym badaniem, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają ich charakterystykę, są narodowe spisy powszechne, w analizie sytuacji tej grupy ludności gminy wykorzystano dane z ostatniego opublikowanego spisu, który został przeprowadzony w 2002 roku.

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w 2002 roku w gminie Wilczyce mieszkało ogółem 678 osób niepełnosprawnych. Było wśród nich 358 kobiet i 320 mężczyzn. W ramach ogólnej liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w gminie odnotowano 465 osób niepełnosprawnych prawnie i 213 osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Udział osób dotkniętych niepełnosprawnością w ogóle ludności gminy wynosił 16,5%.

Informacje, które w pewnym stopniu umożliwiają obserwację zachodzących w kolejnych latach zmian liczebności osób niepełnosprawnych w gminie oraz wskazanie trendu tych zmian, zawierają dane dotyczące liczby rodzin w gminie, korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności. Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach wynika, że w latach 2012-2014 niepełnosprawność była trzecim, pod względem liczby beneficjentów, powodem przyznawania

pomocy społecznej w gminie. Poniższa tabela przedstawia dane na temat liczby rodzin oraz liczby osób w tych rodzinach, które korzystały z pomocy społecznej świadczonej przez OPS w latach 2012-2014.

Tabela 43. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
liczba rodzin	51	31	62
liczba osób łącznie w rodzinach	166	103	189

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Wilczycach.

W 2012 roku z pomocy społecznej udzielonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach z powodu niepełnosprawności skorzystało 51 rodzin liczących 166 osób. Ponadto w 2012 roku wypłacono 492 świadczenia (na łączną kwotę 38.660 zł) w postaci dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

W 2013 roku z pomocy OPS-u z powodu niepełnosprawności skorzystało 31 rodzin liczących 103 osoby. W tym samym roku wypłacono 429 świadczeń (na łączną kwotę 33.960 zł) w postaci dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego.

W 2014 roku z pomocy OPS-u z powodu niepełnosprawności skorzystały 62 rodziny liczące 189 osób. W tym samym roku wypłacono 347 dodatków do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (na łączną kwotę 26.800 zł).

Warto w tym miejscu przytoczyć informacje Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Sandomierzu, dotyczące orzeczeń o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (z uwzględnieniem orzeczonego stopnia niepełnosprawności) wydanych mieszkańcom gminy Wilczyce w latach 2012-2014.

Z danych tych wynika, że zmniejszała się liczba orzeczeń wydanych dzieciom z gminy, wahaniom ulegała natomiast liczba orzeczeń wydanych osobom dorosłym. Liczba decyzji o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności zmniejszała się, wahaniom zaś ulegała liczba orzeczeń o znacznym i lekkim stopniu niepełnosprawności. Dane w tym zakresie zawiera poniższa tabela.

Tabela 44. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2012-2014

	2012	2013	2014.
liczba orzeczeń o niepełnosprawności wydanych dzieciom z gminy do lat 16	29	19	18
liczba orzeczeń o stopniu niepełnosprawności wydanych mieszkańcom gminy powyżej 16. roku życia	75	53	56
w tym o znacznym stopniu niepełnosprawności	35	20	30
w tym o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	33	25	22

w tym o lekkim stopniu niepełnosprawności	7	8	4
---	---	---	---

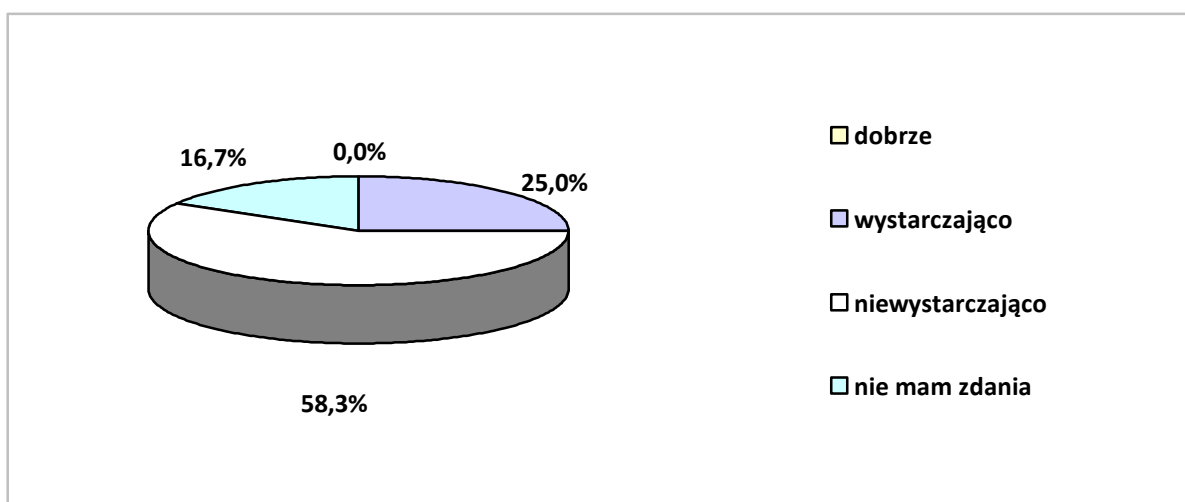
Dane Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Sandomierzu.

Osoby niepełnosprawne zamieszkałe w gminie Wilczyce mogą korzystać ze wsparcia finansowego udzielanego przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sandomierzu, które dysponuje środkami na dofinansowanie uczestnictwa, wraz z opiekunami, w turnusach rehabilitacyjnych, zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacji barier architektonicznych, technicznych lub w komunikowaniu się. Ze względu na nieprowadzenie statystyk, PCPR w Sandomierzu nie dysponuje szczegółowymi danymi dotyczącymi pomocy przyznanej niepełnosprawnym mieszkańcom gminy Wilczyce.

W 2014 r. osoby niepełnosprawne intelektualnie z gminy korzystały z pomocy jednostek wsparcia spoza gminy – Domu Pomocy Społecznej w Sobowie, a także Warsztatów Terapii Zajęciowej przy ul. Zawichojskiej i przy ul. Jakubowskiego w Sandomierzu.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym na potrzeby niniejszego opracowania zadano mieszkańcom gminy Wilczyce trzy pytania pozwalające uzyskać opinie na temat wsparcia udzielanego mieszkańcom gminy borykającym się z problemami niepełnosprawności oraz dostępu do usług rehabilitacyjnych dla niepełnosprawnych dzieci. Rozkład uzyskanych odpowiedzi przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres 17. Jak Pani / Pan ocenia realizowane w gminie działania na rzecz osób niepełnosprawnych?

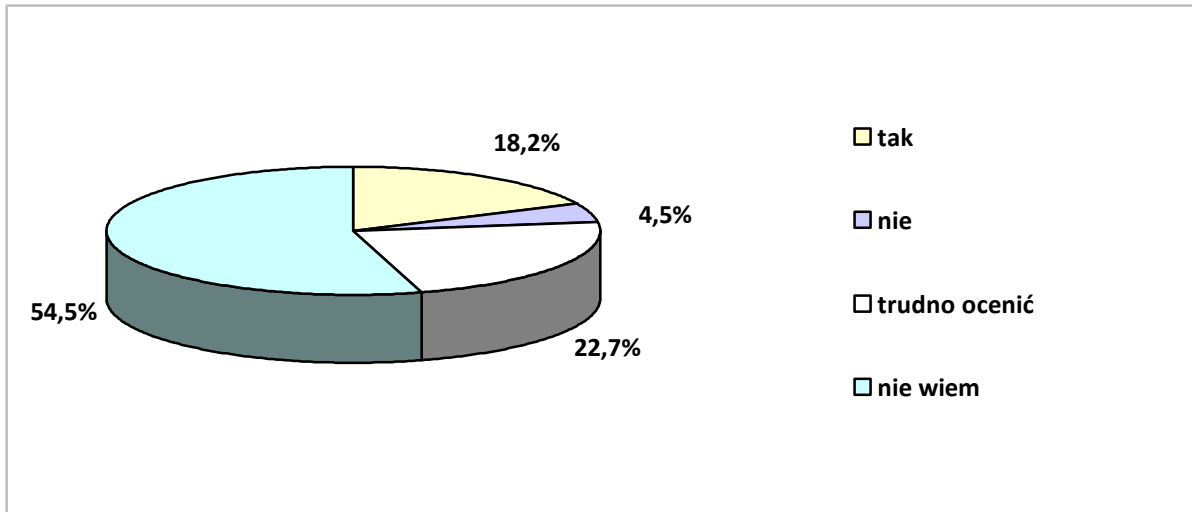

Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Żaden z ankietowanych nie zaznaczył, że gmina dobrze realizuje działania na rzecz osób niepełnosprawnych, 25% badanych uznało je za wystarczającą, a ponad 58% respondentów stwierdziło, że są one niewystarczające. Należy przy tym zauważyć, że aż 16,7% badanych nie miało żadnego zdania na ten temat.

Wykres 18. Czy Pani/Pana zdaniem gmina zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi?

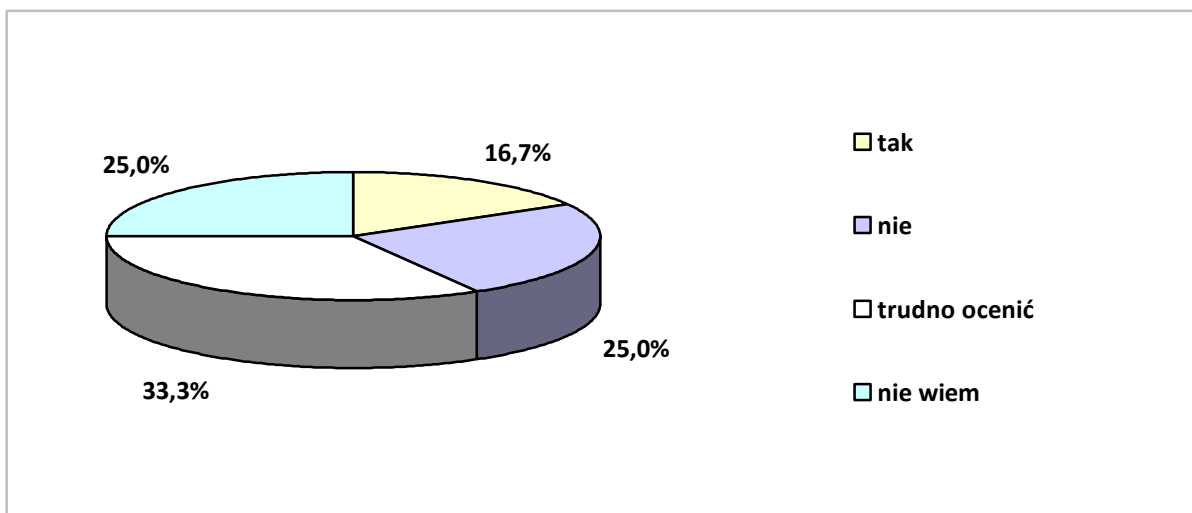

Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Nieznacznie lepiej ankietowani ocenili dostęp do wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi w gminie. 18,2% respondentów stwierdziło, że gmina zapewnia takie wsparcie, odmiennego zdania było tylko 4,5% badanych. Jednocześnie 22,7% pytanych nie było w stanie ocenić wsparcia dla rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi, a zdania w tej sprawie nie wyraziło aż 54,5% mieszkańców.

Wykres 19. Czy Pani/Pana zdaniem rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi mają zapewniony dostęp do usług rehabilitacyjnych w gminie?

Dane z

badania ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według 16,7% badanych rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi mają zapewniony dostęp do usług rehabilitacyjnych. Z kolei 25% ankietowanych jest odmiennego zdania. Jednak aż 33,3%

respondentów nie oceniło działań gminy w tym zakresie, a opinii w tej sprawie nie miało 25% pytanych.

Biorąc pod uwagę wszystkie dane dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych, zgromadzone na potrzeby tego opracowania diagnostycznego, trzeba zaliczyć tę kwestię do istotnych problemów społecznych, z jakimi muszą się zmierzyć instytucje pomocowe działające na terenie gminy.

21. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT (jej nazwa to akronim angielskich słów: Strengths – mocne strony, Weaknesses – słabe strony, Opportunities – szanse i Threats – zagrożenia) jest jedną z najpopularniejszych heurystycznych technik analitycznych służących porządkowaniu informacji. Bywa stosowana we wszystkich obszarach planowania strategicznego. Heurystyka (z greckiego *heurisko* – znajduję) to umiejętność wykrywania nowych faktów oraz znajdowania związków między nimi. Analityczne metody heurystyczne polegają na rozwiązywaniu problemów badawczych poprzez wyszukiwanie istotnych informacji w drodze dyskusji i porządkowanie ich w celu odnalezienia łączących je związków.

Analiza SWOT opiera się na wspólnym usystematyzowaniu posiadanych informacji z danego obszaru, poprzez przyporządkowanie ich do jednej z czterech grup (mocne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia). Dzięki takiemu postępowaniu z całego posiadanego zasobu informacji zostają wyodrębnione i zidentyfikowane te, które są istotne strategicznie. W przypadku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych analiza SWOT stanowi efektywną metodę identyfikacji mocnych i słabych stron lokalnego systemu pomocy społecznej oraz szans i zagrożeń, jakie przed nim stoją. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej.

Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, który jest podmiotem analizy, i obejmuje następujące obszary:

- **bezrobocie, ubóstwo, bezdomność;**
- **rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie;**
- **zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne;**
- **starość;**
- **niepełnosprawność;**
- **kapitał społeczny i ludzki.**

BEZROBOCIE, UBÓSTWO, BEZDOMNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • stwarzanie przez samorząd gminy warunków do rozwoju przedsiębiorczości wśród jej mieszkańców (ulgi w podatku od nieruchomości) • udział bezrobotnych z gminy w działaniach aktywizujących • upowszechnianie informacji o usługach poradnictwa zawodowego i szkoleniach zawodowych • pozyskiwanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na przeciwdziałanie bezrobociu (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) – POKL – projekt syst. OPS-u • podejmowanie działań służących przeciwdziałaniu ubóstwu • prowadzenie działań służących ograniczeniu zjawiska dziedziczenia biedy • realizowanie programów i projektów na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem – POKL – projekt syst. OPS-u, POPŻ • prowadzenie wśród mieszkańców gminy działań uwrażliwiających na problemy osób ubogich 	<ul style="list-style-type: none"> • brak działań służących diagnozowaniu problemu bezrobocia w gminie • nieprowadzenie działań na rzecz ograniczenia bezrobocia wśród różnych grup wiekowych, w tym osób powyżej 45. roku życia • niepodejmowanie inicjatyw na rzecz ograniczenia bezrobocia wśród kobiet • nieprowadzenie działań zmierzających do tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej (jak np. spółdzielnie socjalne) mogących tworzyć nowe miejsca pracy • nieupowszechnianie ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • brak na terenie gminy organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób bezrobotnych • nieprowadzenie akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich • występowanie w gminie zjawiska bezdomności • brak możliwości tworzenia mieszkań socjalnych przez gminę • brak na terenie gminy organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób bezdomnych lub zagrożonych bezdomnością
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • malejący poziom bezrobocia w gminie • spadek poziomu bezrobocia wśród kobiet • wiedza osób bezrobotnych o dostępnych ofertach pracy, wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego oraz szkoleniach zawodowych – jeżeli PUP lub inny podmiot prześle takie informacje, to są one upowszechniane na tablicy ogłoszeń lub stronie www. • ograniczanie bezrobocia w gminie dzięki pozyskiwaniu środków finansowych z funduszy zewnętrznych (m.in. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej) • korzystanie z pomocy organizacji pozarządowych przez osoby bezrobotne • włączanie się mieszkańców gminy w działania prowadzone na rzecz ubogich • dostrzeganie przez społeczność lokalną problemów i potrzeb osób ubogich • diagnozowanie problemu bezdomności w gminie 	<ul style="list-style-type: none"> • niewzrastająca liczba osób samozatrudnionych • niedostosowana do oczekiwań osób bezrobotnych oferta działań aktywizujących (prowadzone są roboty publiczne, grupa interwencyjna, prace społecznie użyteczne, staże absolwenckie, zatrudnienie subsydiowane – ogółem ok. 12 osób, a oczekiwania są większe) • wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych • brak możliwości znalezienia zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej • postępowanie zjawiska ubożenia mieszkańców gminy • niezmnijająca się skala zjawiska dziedziczenia biedy w gminie • niewystarczające w stosunku do potrzeb działania podejmowane na rzecz osób zagrożonych i dotkniętych ubóstwem • istniejące zapotrzebowanie na mieszkania socjalne

RODZINA, DZIECKO I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie problemów rodzin, dzieci i młodzieży w gminie (w zakresie rodzin korzystających ze wsparcia OPS-u) • prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodzin • zapewnianie rodzinom dysfunkcyjnym wsparcia asystentów rodziny • analizowanie potrzeb osób samotnie wychowujących dzieci (w zakresie osób korzystających ze wsparcia OPS-u) • odpowiednia baza dydaktyczna zapewniająca właściwy rozwój uczniów • oferowanie uczniom przez placówki oświatowe w gminie zajęć pozalekcyjnych • dostosowana do potrzeb dzieci i młodzieży oferta spędzania czasu wolnego • odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • prowadzenie poradnictwa i podejmowanie interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie (przez Zespół Interdyscyplinarny i OPS) • funkcjonowanie w gminie zespołu interdyscyplinarnego • zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia poza gminą • zapewnianie ofiarom przemocy dostępu do informacji o możliwych formach wsparcia • prowadzenie na terenie gminy akcji uwrażliwiających społeczność lokalną na problemy przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający dostęp do poradnictwa specjalistycznego dla rodzin wymagających tej formy wsparcia • brak na terenie gminy placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (np. świetlice środowiskowe – są świetlice wiejskie, ale nie prowadzą stałych zajęć z powodu braku opiekunów) • brak działań służących monitorowaniu zapotrzebowania na opiekę przedszkolną • niefunkcjonowanie na terenie gminy organizacji pozarządowych zajmujących się problemami rodzin • niepropagowanie idei wolontariatu wśród dzieci i młodzieży • brak możliwości kierowania sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wystarczający zakres wsparcia asystentów rodziny • odpowiadający potrzebom dostęp do opieki przedszkolnej w gminie • wystarczająca i fachowa kadra pracująca z osobami dotkniętymi przemocą w rodzinie • wpływanie na zmianę zachowań ofiar i sprawców przemocy w rodzinie dzięki prowadzonemu w gminie poradnictwu i podejmowanym interwencjom • malejąca liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, wymagających umieszczenia w ośrodkach wsparcia • niezwiększająca się w gminie skala zjawiska przemocy w rodzinie 	<ul style="list-style-type: none"> • nasilająca się skala problemów rzutu na prawidłowe funkcjonowanie rodzin w gminie • niezaspokajające potrzeby rodzin poradnictwo specjalistyczne • niewystarczające wsparcie dla osób samotnie wychowujących dzieci • brak możliwości skorzystania z oferty placówek wsparcia dziennego (jak np. świetlice środowiskowe) przez potrzebujące wsparcia dzieci i młodzież • sytuacja finansowa gminy niepozwalająca na utrzymanie i rozwój bazy dydaktycznej • zwiększająca się w gminie liczba osób, w stosunku do których istnieje potrzeba podjęcia działań interdyscyplinarnych • wzrastająca liczba osób wymagających działań korekcyjno-edukacyjnych • niezmnieszenie się społecznego przyzwolenia

	na stosowanie przemocy w rodzinie
--	-----------------------------------

ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • zabezpieczanie dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii, zgodnie z minimalnym planem zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej • prowadzenie w gminie działań na rzecz poszerzenia zakresu świadczeń medycznych (zakończona rozbudowa Ośrodka Zdrowia – ma być prowadzona rehabilitacja lecznicza – fizjoterapia) • inicjowanie przedsięwzięć propagujących zdrowy styl życia • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego (program oczyszczalni przydomowych) • prowadzenie działalności terapeutycznej i rehabilitacyjnej w obszarze uzależnień • kierowanie osób uzależnionych na leczenie odwykowe • odpowiednio przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi • prowadzenie przez placówki oświatowe działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych w obszarze uzależnień wśród dzieci i młodzieży • realizowanie w placówkach oświatowych na terenie gminy programów profilaktyczno-edukacyjnych poświęconych przestępczości i jej negatywnym skutkom społecznym • podejmowanie przez jednostki gminne współpracy z instytucjami o zasięgu ponadgminnym (jak np. policja, prokuratura, sąd) i organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz przeciwdziałania i ograniczenia przestępczości • prowadzenie przez samorząd gminy działań na rzecz poprawy stanu bezpieczeństwa w gminie • realizowanie inwestycji mających na celu zapewnienie mieszkańcom gminy bezpieczeństwa na drodze (m.in. remonty dróg i ulic, budowa chodników, przejść dla pieszych, oświetlenia ulicznego) • zachęcanie mieszkańców do włączania się w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczania klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń 	<ul style="list-style-type: none"> • niezapewnianie rodzinom z gminy dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • nieprowadzenie działań edukacyjnych w zakresie uzależnień wśród rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych • niediagnozowanie problemu spożywania alkoholu i narkotyków przez nieletnich • brak w gminie grup lub instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych • brak w gminie organizacji pozarządowych zajmujących się problemami uzależnień

szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wystarczający dostęp mieszkańców gminy do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, położnictwa, ginekologii i stomatologii • wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia wśród mieszkańców gminy (indywidualne grupy – jazda na rowerze, nordic walking) • zwiększający się poziom świadomości ekologicznej mieszkańców • wzrost świadomości dzieci i młodzieży z gminy na temat zagrożeń uzależnieniami • wzrost świadomości negatywnego wpływu przestępczości na życie społeczne wśród dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający zakres świadczeń medycznych dostępnych w gminie • niezadowalające efekty działań terapeutycznych i rehabilitacyjnych podejmowanych w gminie w obszarze uzależnień • niezapewnianie rodzinom z gminy dotkniętym problemami uzależnień dostępu do pomocy psychospołecznej i prawnej • niezadowalające rezultaty leczenia odwykowego z uzależnień • niezwiększająca się świadomość rodziców, nauczycieli i sprzedawców napojów alkoholowych na temat zagrożeń uzależnieniami • brak możliwości objęcia pomocą grup i instytucji wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych wszystkich osób z gminy zainteresowanych wsparciem • niewystarczająca liczba osób pracujących z osobami uzależnionymi • niekorzystanie z oferty organizacji pozarządowych zajmujących się problemami uzależnień • zmniejszające się poczucie bezpieczeństwa wśród mieszkańców • brak wzrostu poziomu bezpieczeństwa drogowego na terenie gminy • nieangażowanie się mieszkańców w działania na rzecz ochrony przeciwpożarowej, zwalczania klęsk żywiołowych i innych miejscowych zagrożeń

STAROŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • analizowanie sytuacji demograficznej gminy z uwzględnieniem struktury wiekowej mieszkańców • informowanie osób starszych o dostępnych formach pomocy • prowadzenie działań na rzecz wzmacniania potencjału osób starszych • dysponowanie przez gminę kadrą pracowników świadczących osobom starszym usługi opiekuńcze • podejmowanie działań zmierzających do większego zaangażowania członków rodzin w sprawowanie opieki nad osobami starszymi • funkcjonowanie w gminie takich form wsparcia osób starszych, jak kluby seniora • wychodzenie do osób starszych z ofertą spędzania czasu wolnego 	<ul style="list-style-type: none"> • brak badań dotyczących warunków codziennego funkcjonowania osób starszych w gminie • brak na terenie gminy organizacji pozarządowych zajmujących się problemami osób starszych • niedostateczne działania inicjujące wolontariat na rzecz osób starszych

<ul style="list-style-type: none"> • zapewnianie osobom starszym wymagającym całodobowej opieki miejsca w domach pomocy społecznej • stwarzanie osobom starszym warunków do kontynuowania aktywności społecznej, edukacyjnej i zawodowej • uwrażliwianie społeczności lokalnej na problemy i potrzeby osób starszych (poprzez apele OPS-u) 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wystarczająca wiedza osób starszych o dostępnych formach pomocy • możliwość uzyskania przez osoby starsze wsparcia ze strony rodzin • dostateczny dostęp osób starszych z gminy do takich form wsparcia jak klub seniora • korzystanie przez osoby starsze z pomocy organizacji pozarządowych (w ramach POPŻ) • brak zapotrzebowania na pomoc wolontariuszy wspierających osoby starsze w ich codziennym życiu 	<ul style="list-style-type: none"> • wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w społeczności gminy • wymagające poprawy warunki codziennego funkcjonowania osób starszych w gminie • niewystarczające do wzmacniania potencjału osób starszych zasoby gminne • zwiększająca się liczba osób starszych wymagających wsparcia w formie usług opiekuńczych

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • informowanie osób niepełnosprawnych (klientów OPS-u) o przysługujących im prawach oraz dostępnych formach pomocy • likwidowanie barier utrudniających codzienne życie osobom niepełnosprawnym (w budynkach użyteczności publicznej m.in. Urząd Gminy, Ośrodek Zdrowia) • prowadzenie działań na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością (nauczanie indywidualne) 	<ul style="list-style-type: none"> • brak działań w zakresie monitorowania liczby orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności wydawanych mieszkańcom gminy • niewystarczająca kadra pracowników świadczących opiekę i udzielających wsparcia osobom niepełnosprawnym • niepodejmowanie działań w zakresie organizowania i świadczenia specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi z gminy • brak na terenie gminy domu dziennego pobytu dla osób niepełnosprawnych • nieupowszechnianie wśród osób niepełnosprawnych z gminy ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy • nieprowadzenie działań na rzecz tworzenia w gminie podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne • nieinformowanie przedsiębiorców z gminy o możliwościach refundacji ze środków PFRON-u kosztów zatrudniania osób niepełnosprawnych • brak możliwości korzystania przez osoby niepełnosprawne w gminie z oferty organizacji pozarządowych działających na ich rzecz • niedostateczne działania zachęcające mieszkańców do prowadzenia działalności

	wolontariackiej na rzecz osób niepełnosprawnych
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • korzystanie przez osoby niepełnosprawne z pomocy organizacji pozarządowych poza gminą • brak zapotrzebowania na pomoc wolontariuszy wspierających osoby niepełnosprawne w codziennym życiu 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczający dostęp osób niepełnosprawnych z gminy do usług rehabilitacyjnych • nieposiadanie przez osoby niepełnosprawne wystarczającej wiedzy o przysługujących im prawach i dostępnych formach wsparcia • niewystarczająca wiedza osób niepełnosprawnych z gminy o dostępnych ofertach pracy i wolnych miejscach pracy • brak w gminie podmiotów ekonomii społecznej, mogących zatrudniać osoby niepełnosprawne • niezaspokajające potrzeby zasoby i możliwości gminy w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży dotkniętych niepełnosprawnością

Obszar KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców gminy • zauważanie potrzeb mieszkańców zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym • umożliwianie przez gminę realizowania społecznikowskich pasji mieszkańców • stwarzanie mieszkańcom możliwości zaspokojenia potrzeb w zakresie kultury, sportu i rekreacji • upowszechnianie w gminie wiedzy o możliwościach uzyskania wsparcia z systemu pomocy społecznej • wystarczające zabezpieczenie finansowe realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej • pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej (np. z funduszy Unii Europejskiej) • podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników pomocy społecznej poprzez udział w szkoleniach, konferencjach i innych formach doskonalenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> • nierealizowanie na terenie gminy działań propagujących wiedzę o możliwościach podejmowania przez mieszkańców inicjatyw lokalnych, tworzenia organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, partnerstw międzysektorowych • brak wsparcia przez gminę aktywności gospodarczej mieszkańców • potrzeba poszerzenia sieci placówek pomocy społecznej w gminie dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców • nierealizowanie w gminie przedsięwzięć (np. projektów finansowanych z funduszy Unii Europejskiej) umożliwiających mieszkańcom korzystanie z oferty uczenia się przez całe życie (m.in. szkolenia i kursy dla osób dorosłych) • brak na terenie gminy organizacji pozarządowych prowadzących działania na rzecz łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych • brak zaangażowania przedstawicieli kościołów i związków wyznaniowych w działania na rzecz łagodzenia i rozwiązywania problemów społecznych • niepodejmowanie przez jednostki organizacyjne gminy działań w zakresie propagowania i inicjowania wolontariatu
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wpływ inicjatyw podejmowanych przez 	<ul style="list-style-type: none"> • niewystarczająca wiedza mieszkańców gminy

<p>samorząd i instytucje gminy na wzrost poziomu i jakości życia mieszkańców</p> <ul style="list-style-type: none"> • otwarcie społeczności lokalnej na kwestie integracji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu • aktywność społeczna mieszkańców gminy (ok. 60%) • wystarczająca wiedza mieszkańców gminy o dostępnych formach wsparcia z systemu pomocy społecznej • wystarczające działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji gminnej kadry pomocy społecznej 	<p>o możliwościach podejmowania inicjatyw lokalnych, tworzenia organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej, partnerstw międzysektorowych</p> <ul style="list-style-type: none"> • niewzrastająca aktywność gospodarcza mieszkańców gminy • niedostateczny dostęp mieszkańców do oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej w gminie • brak możliwości poszerzenia sieci placówek pomocy społecznej w gminie • wzrastające zapotrzebowanie na wsparcie z systemu pomocy społecznej • niewystarczające środki przekazywane przez gminę na skuteczną realizację zadań z zakresu pomocy społecznej • mały wpływ działalności organizacji pozarządowych na łagodzenie problemów społecznych w gminie • niewielkie zainteresowanie mieszkańców gminy różnymi formami działalności wolontariackiej
--	---

22. PODSUMOWANIE

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Gminy, placówki oświatowe Policja, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano ze wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Zespół przygotowujący dokument uznał, że grupami w największym stopniu narażonymi na wykluczenie społeczne, dla których należy zaprogramować działania, są osoby ubogie, w podeszłym wieku oraz niepełnosprawne fizycznie i psychicznie. Uznano także, że równie ważne jest wspieranie rodziny, którą należy wzmocnić tak, by w skuteczniejszy sposób mogła opierać się kryzysom powodowanym przez czynniki i kwestie zewnętrzne, takie jak np. niskie dochody, przemoc, bezrobocie, czy też czynniki wewnętrzne, np. problem uzależnień.

W pośredni sposób na funkcjonowanie lokalnej społeczności wpływa również kondycja i działalność organizacji pozarządowych oraz charakter współpracy między nimi a samorządem lokalnym. Tworząc politykę społeczną na poziomie lokalnym zgodnie z zasadami pomocniczości i partycypacji należy wziąć pod uwagę powyższe kwestie i zaprogramować odpowiednie działania, aby ich dokuczliwość systematycznie spadała.

Uzyskane wyniki diagnozy problemów społecznych posłużyły, po ich nałożeniu na kompetencje samorządu gminnego, do opracowania założeń polityki społecznej Gminy Wilczyce na lata 2016-2023. Zostały one przedstawione w części programowej strategii.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

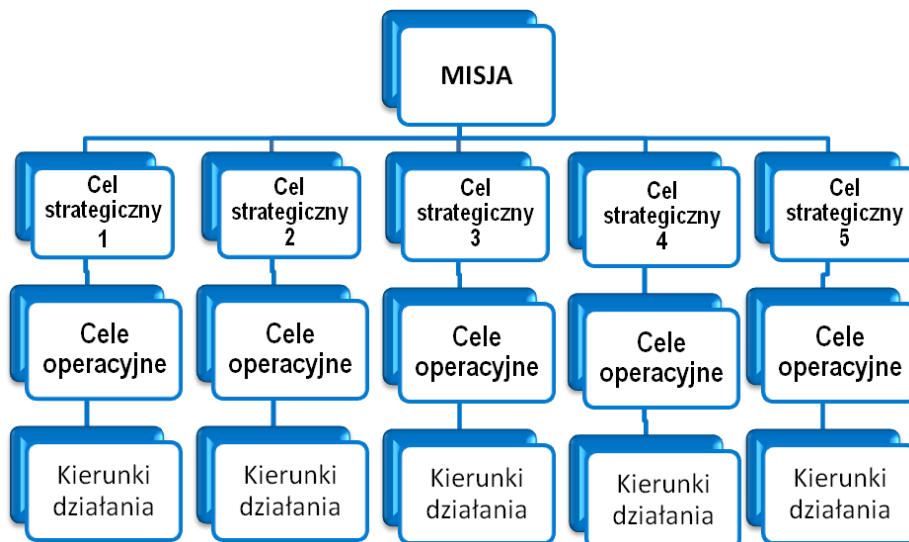
1. MISJA, CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE, KIERUNKI DZIAŁAŃ

Misja samorządu, sformułowana w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce na lata 2016-2023, jest następująca:

„Gmina Wilczyce podejmuje działania zmierzające do rozwiązywania problemów społecznych i zapobiegania ich skutkom, aktywizując społeczność lokalną i przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu osób i rodzin.”

Wypełnienie przyjętej misji jest uwarunkowane realizacją przedstawionych na kolejnych stronach celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań.

Diagram 2. Związek misji z celami i kierunkami działań

CEL STRATEGICZNY 1.:

Przeciwdziałanie ubóstwu, bezrobociu i bezdomności z wykorzystaniem zasobów własnych i środków zewnętrznych oraz zapobieganie ich skutkom.

Cele operacyjne:

1. **Pomoc osobom i rodzinom ubogim oraz zapewnienie im bezpieczeństwa socjalnego.**
2. **Wspieranie i aktywizowanie zawodowe i społeczne osób bezrobotnych i poszukujących pracy.**
3. **Udzielanie pomocy osobom zagrożonym bezdomnością i bezdomnym.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej.
2. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich, m.in. poprzez organizowanie dożywiania w szkołach, wypoczynku, wyposażanie w podręczniki i pomoce szkolne oraz odzież, a także zapewnienie im dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego.
3. Organizowanie na poziomie lokalnym akcji charytatywnych na rzecz osób ubogich, w tym zbiórek artykułów szkolnych z przeznaczeniem dla dzieci z rodzin ubogich, jak również włączanie się w działania o charakterze charytatywnym na poziomie regionalnym i krajowym.
4. Podejmowanie działań wspierających osoby ubogie poprzez podnoszenie ich wartości i budowanie pozytywnej samooceny.
5. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób ubogich oraz z Kościołami i związkami wyznaniowymi.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy, informacji o wolnych miejscach pracy, usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych i stażach.
2. Podejmowanie działań mających na celu aktywizację zawodową członków rodzin pozostających bez pracy.
3. Opracowywanie i realizowanie programów edukacyjnych dla rodzin dotkniętych bezrobociem w celu ograniczenia zjawiska „dziedziczenia bezrobocia”.

4. Zmniejszanie negatywnych skutków bezrobocia poprzez pomoc finansową udzielaną przez OPS.
5. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami bezrobotnymi.
6. Opracowywanie i realizacja programów, których celem jest podnoszenie kwalifikacji osób bezrobotnych.
7. Podejmowanie działań mających na celu pozyskanie inwestorów mogących stworzyć nowe miejsca pracy na terenie gminy.
8. Podejmowanie działań mających na celu utworzenie podmiotów ekonomii społecznej ze szczególnym uwzględnieniem spółdzielni socjalnych.
9. Promowanie w obszarze rynku pracy zasady równości płci oraz uwzględnianie tej zasady w podejmowanych działaniach na rzecz osób bezrobotnych.
10. Opracowywanie i realizowanie projektów służących aktywizacji osób bezrobotnych, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych, np. z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Podejmowanie działań zapobiegających utracie mieszkań przez rodziny i osoby w wyniku okoliczności życiowych.
2. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom zagrożonym i dotkniętym bezdomnością, zapewnienie im dostępu do poradnictwa specjalistycznego i wsparcia medycznego, jak również schronienia.
3. Prowadzenie pracy socjalnej z osobami zagrożonymi i dotkniętymi bezdomnością.
4. Wspieranie osób borykających się z problemem bezdomności i podejmowanie działań mających na celu wyprowadzenie takich osób z bezdomności.
5. Rozwój w gminie zasobów mieszkań socjalnych.
6. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w celu niesienia skutecznej pomocy osobom bezdomnym i zagrożonym bezdomnością.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2016-2023.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, placówki kultury, placówki opiekuńczo-wychowawcze w tym świetlice środowiskowe, organizacje pozarządowe.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowy Urząd Pracy, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, noclegownie i schroniska spoza gminy, placówki oświatowe, placówki kultury, świetlice wiejskie, Kościoły i związki wyznaniowe, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, fundusze organizacji pozarządowych, sponsorzy i inwestorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba dzieci korzystających z dożywiania w szkołach
- liczba akcji charytatywnych zorganizowanych z myślą o pomocy rodzinom i osobom ubogim
- liczba beneficjentów systemu pomocy społecznej objętych wsparciem z powodu ubóstwa bezrobocia i bezdomności,
- liczba osób bezrobotnych w gminie, w tym liczba osób objętych przez Powiatowy Urząd Pracy różnymi formami wsparcia,
- liczba opracowanych i realizowanych projektów w zakresie aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba nowych miejsc pracy, w tym utworzonych w podmiotach ekonomii społecznej
- liczba akcji informacyjnych na rzecz przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć w obszarze rynku pracy,
- liczba mieszkań socjalnych w gminie,
- liczba osób bezdomnych, którym zapewniono schronienie i uczestniczących w programie wychodzenia z bezdomności
- liczba programów i projektów mających na celu wsparcie osób zagrożonych bezdomnością

CEL STRATEGICZNY 2.:

Wspieranie rodzin, dbałość o właściwy rozwój dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie uzależnieniom, zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia.

Cele operacyjne:

1. **Wzmacnianie potencjału rodzin, podnoszenie poziomu ich funkcjonowania.**

2. **Pomoc dzieciom i młodzieży w kształceniu i wszechstronnym rozwoju.**
3. **Wsparcie rodzin i osób dotkniętych problemami uzależnień i przemocy w rodzinie.**
4. **Zaspakajanie potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia i zdrowego stylu życia.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Promowanie prawidłowego modelu rodziny oraz edukowanie rodzin w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich, m.in. przez pracowników OPS-u i placówek oświatowych.
2. Udzielanie pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej z systemu pomocy społecznej oraz świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych.
3. Prowadzenie pracy socjalnej z rodzinami dotkniętymi bezradnością opiekuńczo-wychowawczą.
4. Podnoszenie kwalifikacji asystentów rodziny w celu zapewnienia skutecznej pomocy rodzinom objętym ich wsparciem.
5. Zapewnienie odpowiedniej do aktualnych potrzeb liczby asystentów pracujących z rodzinami.
6. Realizowanie projektów adresowanych do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.
7. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego (w tym psychologiczno-pedagogicznego, prawnego, terapii rodzinnej).
8. Zintegrowanie działań na rzecz rodziny i dziecka poprzez stałą współpracę placówek oświatowo-wychowawczych i kulturalnych, jednostek pomocy społecznej i służby zdrowia, sądu rejonowego i kuratorów sądowych, Policji, organizacji pozarządowych oraz Kościołów i związków wyznaniowych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Podnoszenie poziomu i jakości kształcenia w placówkach oświatowych, m.in. poprzez doskonalenie kadr nauczycielskich i pedagogów szkolnych.
2. Monitorowanie środowiska uczniów pod kątem zabezpieczenia ich potrzeb przez dom rodzinny.
3. Zapewnienie dzieciom wymagającym wsparcia dostępu do specjalistów, takich jak psychiatra dziecięcy czy psycholog.
4. Podejmowanie działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych, m.in. poprzez prowadzenie zajęć wyrównawczych.
5. Wsparcie uczniów niepełnosprawnych w dostępie do edukacji, m.in. poprzez prowadzenie klas integracyjnych i organizację nauczania indywidualnego.
6. Zapewnienie dzieciom i młodzieży dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, m.in. poprzez rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych przy wykorzystaniu zasobów kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych gminy.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Zapewnienie osobom uzależnionym od alkoholu i narkotyków dostępu do pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej.
2. Zapewnienie rodzinom dotkniętym problemami alkoholowymi, narkomanii i przemocy w rodzinie dostępu do wsparcia psychologicznego i prawnego.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, narkomanii i przemocy w rodzinie, w szczególności skierowanej do dzieci i młodzieży.
4. Kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego.
5. Utworzenie Punktu Konsultacyjnego świadczącego poradnictwo specjalistyczne dla rodzin.
6. Podnoszenie kwalifikacji specjalistów zajmujących się udzielaniem wsparcia osobom doznającym przemocy i pracującym ze sprawcami przemocy w rodzinie.
7. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.
8. Zapewnienie dostępu do programów korekcyjnych dla sprawców przemocy.
9. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą w rodzinie, problemami alkoholowymi i narkomanii.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.:

1. Promowanie zdrowia i prowadzenie profilaktyki zdrowotnej.
2. Zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej oraz w miarę możliwości ułatwienie dostępu do lekarzy specjalistów.
3. Rozszerzenie zakresu usług pielęgniarstwa środowiskowego na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2016-2023.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespół Interdyscyplinarny, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, specjaliści, placówki służby zdrowia, placówki opiekuńczo-wychowawcze, Policja, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, Kościół i społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze strukturalne Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej,
- liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba nauczycieli i pedagogów szkolnych doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe,
- liczba uczniów uczęszczających do klas integracyjnych,
- liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym,
- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej.

CEL STRATEGICZNY 3.:

Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych oraz podejmowanie działań zmierzających do utrzymania tych osób w środowisku zamieszkania, jak również zapewnienie im udziału w życiu społecznym.

Cele operacyjne:

1. **Realizacja modelu „zdrowego starzenie się”: organizacja czasu wolnego, usprawnianie osób starszych i zapewnienie im właściwej opieki.**
2. **Ograniczenie skutków niepełnosprawności oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom starszym.
2. Zapewnienie osobom starszym dostępu do usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, jak i zapewnienie kontaktów z otoczeniem.
3. Wspieranie działalności Klubu Seniora oraz podejmowanie działań zmierzających do integrowania środowiska osób starszych.
4. Udzielanie wsparcia organizacjom skupiającym seniorów.
5. Podejmowanie współpracy z Kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób starszych.
6. Podejmowanie działań mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku osób starszych w środowisku lokalnym.
7. Rozwijanie aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby starsze, w tym poprzez organizowanie imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.
8. Pozyskiwanie wolontariuszy mogących wspierać osoby starsze, jak również zachęcanie osób starszych do włączania się w działalność wolontarystyczną.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2:

1. Udzielanie przez OPS pomocy finansowej i rzeczowej osobom niepełnosprawnym.
2. Monitorowanie sytuacji osób niepełnosprawnych w gminie w oparciu o dostępne informacje oraz uwagi przekazywane przez organizacje skupiające osoby niepełnosprawne.
3. Uwzględnianie udziału osób niepełnosprawnych w organizowanych kursach zawodowych i szkoleniach mających na celu zdobycie kwalifikacji umożliwiających podjęcie pracy.
4. Prowadzenie działań zmierzających do likwidacji barier architektonicznych.
5. Podejmowanie inicjatyw mających na celu zwiększenie świadomości mieszkańców na temat potrzeby zapewnienia osobom niepełnosprawnym warunków do uczestniczenia w życiu społecznym na równych prawach.
6. Rozwijania aktywnych form spędzania czasu wolnego przez osoby niepełnosprawne, w tym organizowanie imprez, spotkań integracyjnych, zajęć, wycieczek.

7. Prowadzenie działań na rzecz integracji ze środowiskiem osób niepełnosprawnych poprzez realizację spotkań, kampanii informacyjnych.
8. Podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2016-2023.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba rodzin objętych pracą socjalną,
- liczba asystentów rodziny,
- liczba szkoleń i projektów adresowanych do rodzin,
- liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych,
- liczba osób i rodzin objętych poradnictwem specjalistycznym oraz liczba porad,
- liczba osób objętych pomocą terapeutyczną i rehabilitacyjną,
- liczba rodzin objętych wsparciem psychologicznym oraz z systemu pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, narkomanii i przemocy w rodzinie,
- liczba przedsięwzięć realizowanych w ramach działalności informacyjnej i edukacyjnej,
- liczba interwencji przeprowadzonych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego,
- liczba nauczycieli i pedagogów szkolnych doskonalących swoje kwalifikacje zawodowe,
- liczba uczniów uczęszczających do klas integracyjnych,
- liczba uczniów objętych nauczaniem indywidualnym,
- liczba przedsięwzięć w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki zdrowotnej.

CEL STRATEGICZNY 4.:

Dbalność o bezpieczeństwo mieszkańców gminy poprzez działania o charakterze profilaktycznym i prewencyjnym, skuteczną realizację zadań służb odpowiedzialnych za zapewnienie porządku i bezpieczeństwa, jak również umacnianie wsparcia sąsiedzkiego.

Cele operacyjne:

1. **Przeciwdziałanie przestępczości, w tym wśród nieletnich.**

2. **Zapewnienie bezpieczeństwa dzieciom w wieku szkolnym.**
3. **Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.**

Kierunki działań do celów operacyjnych 1-3.:

1. Opracowywanie i realizowanie programów profilaktyczno-edukacyjnych w placówkach oświatowych.
2. Monitorowanie zachowań o charakterze patologicznym w środowisku szkolnym oraz podejmowanie działań interwencyjnych i zapobiegawczych mających na celu eliminowanie tego rodzaju niepożądanych zachowań wśród uczniów.
3. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa dzieci w drodze do i ze szkoły.
4. Podejmowanie działań o charakterze prewencyjnym przez uprawnione służby w odpowiedzi na postulaty zgłaszane przez mieszkańców.
5. Podejmowanie przez jednostki gminy współpracy z instytucjami o zasięgu ponadlokalnym na rzecz przeciwdziałania przestępczości.
6. Zapewnienie mieszkańcom bezpieczeństwa na drodze, m.in. poprzez remont dróg, budowę chodników i oświetlenia.
7. Realizacja projektów i kampanii społecznych, których celem jest umacnianie więzi sąsiedzkich i uwrażliwianie na potrzebę wzajemnej ochrony przed przestępczością.

Czas realizacji działań:

Działania ciągłe w latach 2016-2023.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówki przedszkolne, placówki oświatowe szczebla podstawowego i gimnazjalnego, placówki kulturalne, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice.

Partnerzy w realizacji działań:

Policja, Straż Pożarna, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, społeczność lokalna.

Źródła finansowania działań:

Budżet samorządowy (gminny, powiatowy) i centralny, fundusze zewnętrzne, m.in. fundusze Unii Europejskiej, inne programy, organizacje pozarządowe, sponsorzy indywidualni.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba popełnionych i wykrytych przestępstw na terenie gminy,
- liczba opracowanych i realizowanych programów profilaktyczno-edukacyjnych oraz liczba osób nimi objętych,
- liczba działań o charakterze prewencyjnym podjętych w odpowiedzi na postulaty zgłaszane przez mieszkańców,
- liczba zrealizowanych inwestycji w celu poprawy bezpieczeństwa na drodze.

CEL STRATEGICZNY 5.:

Rozwój kapitału społecznego i ludzkiego.

Cele operacyjne:

1. **Doskonalenie kadr i służb pomocowych, podnoszenie jakości świadczonych usług oraz rozwijanie infrastruktury socjalnej.**
2. **Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.**
3. **Wspieranie dialogu społecznego.**

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.:

1. Doskonalenie kadr pomocy społecznej poprzez zwiększenie nakładu finansowego na szkolenia i inne formy doskonalenia zawodowego.
2. Dostosowanie stanu zatrudnienia OPS do wymogów ustawowych.
3. Podejmowanie działań promocyjnych mających na celu budowanie pozytywnego wizerunku pomocy społecznej.
4. Zapewnienie mieszkańcom informacji o dostępnych formach świadczeń pomocowych, m.in. przez zamieszczanie informacji dotyczących funkcjonowania pomocy społecznej, na stronach internetowych oraz w postaci broszur i ulotek.
5. Wypracowanie platformy informacyjnej o dostępnych formach wsparcia dla osób uzależnionych od alkoholu, narkotyków oraz ich rodzin jako elementu współpracy różnych podmiotów.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.:

1. Realizowanie zadań służących rozwiązywaniu problemów społecznych przy współpracy z sektorem pozarządowym.

2. Inicjowanie działalności organizacji pozarządowych w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej.
3. Podejmowanie inicjatyw o charakterze informacyjnym mających na celu pobudzenie zainteresowania środowiska lokalnego przedsiębiorczością społeczną.
4. Opracowywanie i realizowanie przy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz innymi partnerami projektów służących aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców gminy, w tym współfinansowanych z funduszy zewnętrznych.
5. Promowanie działalności organizacji pozarządowych oraz udzielanie im pomocy w pozyskiwaniu środków z innych niż budżet gminy źródeł finansowania.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.:

1. Podejmowanie inicjatyw mających na celu budowę dialogu władz samorządowych z mieszkańcami.
2. Poszerzenie dostępu informacyjnego do planowanych przez samorząd gminy zamierzeń o charakterze gospodarczym i społecznym, mających wpływ na funkcjonowanie społeczności lokalnej.

Czas realizacji działań:

Działania ciągle w latach 2016-2023.

Podmioty odpowiedzialne za realizację działań:

Wójt, Rada Gminy, Urząd Gminy, Ośrodek Pomocy Społecznej, i inne jednostki organizacyjne gminy.

Wskaźniki monitoringowe:

- liczba szkoleń, w których uczestniczyła kadra pomocy społecznej,
- liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących w gminie w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej,
- liczba wspólnych przedsięwzięć realizowanych w celu rozwiązywania problemów społecznych,
- liczba opracowanych i zrealizowanych projektów w ramach strategii rozwiązywania problemów społecznych,
- liczba wspieranych przez samorząd gminy organizacji pozarządowych,
- liczba spotkań mieszkańców z władzami samorządowymi gminy.

2. WDROŻENIE STRATEGII, MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce na lata 2016-2023 będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Wilczycach.

Monitoring zapisów strategicznych, polegający na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych bądź zrealizowanych już działań, będzie prowadzony przez Zespół Oceniający strategię. Gromadzone dane pozwolą zidentyfikować i rozwiązać problemy, które pojawią się w trakcie wdrażania dokumentu, oraz stwierdzić, czy wyznaczone działania zmierzają w słusznym kierunku i przynoszą zakładane zmiany.

Zespół oceniający zostanie powołany zarządzeniem wójta, a w jego skład wejdą m.in.: przedstawiciele podmiotów realizujących strategię i współdziałających w jej realizacji, w tym pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Zasady działania zespołu zostaną określone zarządzeniem

Do oceny stopnia wdrożenia wyznaczonych działań zostaną wykorzystane m.in. sformułowane pod każdym celem strategicznym wskaźniki monitoringowe. Przygotowany wykaz nie wyczerpuje wszystkich wskaźników, jakie mogą być zastosowane w procesie monitorowania realizacji strategii. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań.

Przez cały okres realizacji strategii prowadzony będzie monitoring bieżący. Zebrane w jego toku informacje przyczynią się do identyfikacji problemów oraz ich zapobiegania. Sprawozdanie z bieżącego monitoringu będzie corocznie przedstawiane Wójtowi i Radzie Gminy. Główną jednak rolę spełniał będzie monitoring zewnętrzny, który zostanie przeprowadzony na zakończenie Strategii. Zebrane informacje dadzą odpowiedź czy i do jakiego stopnia cele strategii były odpowiednie do zmieniających się potrzeb i priorytetów na poziomie gminy.

3. POGNOZA ZMIAN

Zmianą społeczną jest „(...) różnica między stanem systemu społecznego (grupy, organizacji) w jednym momencie czasu i stanem tego samego systemu w innym momencie czasu. Stan wcześniejszy i stan późniejszy różnić się mogą pod rozmaitymi względami. Po pierwsze – może nastąpić zmiana składu systemu (...) Migracje, rekrutacja do grupy, mobilizacja, reforma organizacyjna to niektóre przykłady zmian tego typu. Po drugie – może nastąpić zmiana struktury systemu, a więc modyfikacja czworokątnych sieci powiązań między elementami: interakcji, interesów,

norm i idei. (...) Po trzecie – może nastąpić zmiana funkcji pełnionych przez elementy systemu (...) Po czwarte – może nastąpić zmiana granicy systemu (...) Po piąte – mogą nastąpić zmiany w otoczeniu systemu. Zmiana społeczna oznacza pojedynczy epizod, przejście od jednego stanu systemu do drugiego.”¹

Realizacja działań zaplanowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych i operacyjnych wypracowanych w niniejszym dokumencie powinna przyczynić się m.in. do:

- poprawy sytuacji rodzin i osób ubogich,
- objęcia dożywianiem wszystkich dzieci z rodzin ubogich,
- uwrażliwienia społeczności lokalnej na problem ubóstwa,
- podniesienia kompetencji zawodowych osób bezrobotnych i zwiększenia ich szans na podjęcie zatrudnienia na otwartym rynku pracy,
- zwiększenia liczby osób zaktywizowanych zawodowo,
- zmniejszenia skali zjawiska tzw. dziedziczenia bezrobocia,
- zwiększenia liczby miejsc pracy,
- zmniejszenia liczby osób bezrobotnych,
- eliminowania zjawiska dyskryminacji ze względu na płeć na rynku pracy i w życiu społecznym,
- wzrostu liczby podmiotów gospodarczych, w tym podmiotów ekonomii społecznej,
- zmniejszenia liczby rodzin i osób zagrożonych bezdomnością i bezdomnych,
- zmniejszenia liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- spadku liczby rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- poszerzenia wiedzy w zakresie właściwego wypełniania ról rodzicielskich,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla rodzin,
- podniesienia jakości kształcenia w placówkach oświatowych,
- zwiększenia szans edukacyjnych dzieci mających problemy w nauce,
- zróżnicowania form spędzania czasu wolnego oraz wzrostu liczby dzieci i młodzieży z nich korzystających,
- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki uzależnień,
- zwiększenia dostępności wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych,
- zmniejszenia skali przemocy w rodzinie,
- polepszenia dostępu do podstawowych usług zdrowotnych, jak również specjalistycznych usług medycznych,

---

¹ Piotr Sztompka, *Stawanie się społeczeństwa: pomiędzy strukturą a zmianą*, (w:) Joanna Kurczewska (red.), *Zmiana społeczna. Teoria i doświadczenia polskie*, Warszawa 1999, IFiS PAN, ss. 41-42.

- poszerzenia wiedzy mieszkańców w zakresie profilaktyki zdrowotnej i zdrowego trybu życia,
- zwiększenia liczby mieszkańców aktywnych fizycznie i stosujących się na co dzień do zasad zdrowego trybu życia,
- zwiększenia udziału seniorów i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych,
- uwrażliwienia społeczeństwa na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych,
- podniesienia jakości usług świadczonych osobom starszym i niepełnosprawnym,
- poprawy komfortu funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w środowisku zamieszkania.
- spadku przestępczości, w tym wśród nieletnich,
- poszerzenia wiedzy uczniów w zakresie przestępczości i jej skutków,
- zapobiegania patologiom wśród nieletnich,
- umocnienia przekonania o korzyściach współpracy sąsiedzkiej w walce z przestępczością,
- zwiększenia bezpieczeństwa na drodze,
- podniesienia poziomu profesjonalizacji kadry pomocy społecznej,
- zwiększenia jakości świadczonych usług społecznych i zdrowotnych,
- zróżnicowania form i zwiększenie efektywności współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami ekonomii społecznej,
- zwiększenia aktywności mieszkańców, wzrostu liczby inicjatyw społecznych,
- podniesienia poziomu wiedzy mieszkańców o podejmowanych przez samorząd działaniach i zamierzeniach.

4. RAMY FINANSOWE

Ustawa o pomocy społecznej (Art. 16b ust. 2 pkt 3 podpunkt c) nakłada obligatoryjny wymóg określenia ram finansowych Strategii. Są one przedstawione w poniższej tabeli.

Tabela 45. Ramy finansowe Strategii w latach 2016-2023

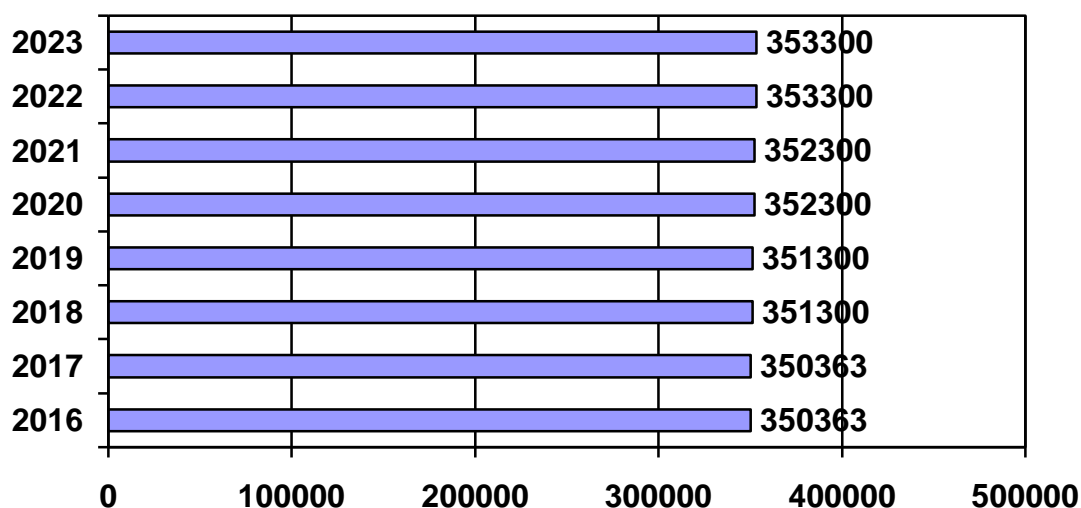
szacunkowa wielkość wydatków (w złotych) w latach:							
2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
350.363	350.363	351.300	351.300	352.300	352.300	353.300	353.300

Ramy finansowe określają szacunkowe wydatki Gminy na realizację zadań w obszarze pomocy społecznej. Wydatki roczne określa Rada Gminy w formie uchwały budżetowej. Wydatki mogą ulegać

zmianie, zwiększać się lub zmniejszać, w zależności od realizowanych zadań w obszarze pomocy społecznej oraz możliwości finansowych Gminy.

Poniżej przedstawiono wykres prezentujący skalę wydatków zaplanowanych w ramach finansowych Strategii.

Wykres 20. Szacunkowa wielkość wydatków (w tys. zł) w poszczególnych latach.

5. PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające opracowanie i realizację programów i projektów zgodnych z przyjętymi w dokumencie działaniami. Programy i projekty można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od ich charakteru. Mogą one być przyjmowane stosownymi uchwałami przez Radę Gminy.

5.1. PROGRAMY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce na lata 2016-2023 będzie realizowana w szczególności poprzez poniżej wymienione programy:

1. Gminny Program Wspierania Rodziny,
2. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie,
3. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
4. Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,

5. Roczny Program współpracy Gminy Wilczyce z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami określonymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.
6. Program na rzecz Osób Starszych.

5.2. PROJEKTY

W ramach strategii mogą być realizowane projekty. Ich realizacja jest niezwykle wskazana, niemniej należy pamiętać, iż będzie możliwa dopiero wtedy, gdy ich wnioskodawcy pozyskają niezbędne środki finansowe.

IV. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wilczyce na lata 2016-2023 będą realizowane w ramach przyjętych działań w zależności od posiadanych przez samorząd gminy i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych. Dla osiągnięcia wyznaczonych w dokumencie celów konieczne będzie współdziałanie różnych podmiotów funkcjonujących w obszarze polityki społecznej, w tym tych, które działają na wyższym szczeblu administracyjnym.

Autorzy dokumentu pragną złożyć serdeczne podziękowania wszystkim tym, którzy uczestniczyli w jego budowie, przyczyniając się do identyfikacji problemów społecznych występujących w gminie. Jednocześnie chcą wyrazić nadzieję na dalszą współpracę w realizacji zapisów strategii.

SPIS DIAGRAMÓW, TABEL I WYKRESÓW

Diagramy

Diagram 1 Struktura dokumentu strategii.....	6
Diagram 2. Związek misji z celami i kierunkami działań	86

Tabele

Tabela 1. Ludność gminy w latach 2012-2014.....	23
Tabela 2. Struktura wiekowa ludności gminy w latach 2012-2014.....	23
Tabela 3. Ruch naturalny ludności gminy w latach 2012-2014	23
Tabela 4. Ruch migracyjny ludności gminy w latach 2012-2014	24
Tabela 5. Infrastruktura techniczna w gminie w 2014 roku	24
Tabela 6. Użytki rolne, lasy i grunty leśne	26
Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej w gminie wg rejestru REGON w latach 2012-2014	26
Tabela 8. Zasoby mieszkaniowe będące w posiadaniu gminy w latach 2012-2014.....	27
Tabela 9. Dodatki mieszkaniowe przyznane w gminie w latach 2012-2014.....	27
Tabela 10. Wykaz placówek oświatowo-wychowawczych funkcjonujących w gminie w roku szkolnym 2014/2015	28
Tabela 11. Placówki oświatowo-wychowawcze w gminie w roku szkolnym 2014/2015.....	28
Tabela 12. Placówki kultury w gminie	30
Tabela 13. Przestępstwa popełnione w gminie w latach 2012-2014	35
Tabela 14. Stan zatrudnienia w OPS-ie oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku.....	37
Tabela 15. Wykształcenie kadry OPS-u oraz potrzeby w tym zakresie na koniec 2014 roku.....	38
Tabela 16. Środki finansowe wydatkowane przez gminę na pomoc mieszkańcom gminy w latach 2012-2014	39
Tabela 17. Beneficjenci pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014.....	40
Tabela 18. Struktura wiekowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku.....	40
Tabela 19. Aktywność zawodowa beneficjentów pomocy społecznej w gminie w 2014 roku.....	40
Tabela 20. Powody przyznania pomocy społecznej w gminie w latach 2012-2014	41
Tabela 21. Formy wsparcia udzielanego w gminie przez OPS w latach 2012-2014.....	42
Tabela 21. Skierowania i pobyt w domach pomocy społecznej w latach 2012-2014	43
Tabela 23. Asystenci rodziny w gminie w latach 2012-2014.....	43
Tabela 24. Wartość świadczeń rodzinnych przyznanych w gminie w latach 2012-2014	44
Tabela 25. Świadczenia rodzinne przyznane w gminie w latach 2012-2014	44
Tabela 26. Świadczenia alimentacyjne przyznane w gminie w latach 2012-2014.....	45
Tabela 27. Działalność PCPR-u w odniesieniu do ludności gminy w latach 2012-2014.....	47
Tabela 28. Jednostki wsparcia spoza gminy, z oferty których korzystali mieszkańcy gminy.....	48
Tabela 29. Organizacje pozarządowe w gminie w 2014 roku	49
Tabela 30. Bezrobotni w gminie i ich udział w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym w latach 2012-2014	53
Tabela 31. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i w kraju w latach 2012-2014	53
Tabela 32. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wieku, czasu pozostawiania bez pracy, stażu pracy i wykształcenia	54
Tabela 33. Bezrobotni w gminie na koniec 2014 roku według wybranych rodzajów działalności ostatniego miejsca pracy oraz oferty pracy.....	55
Tabela 33. Pomoc społeczna przyznana w gminie z powodu bezdomności w latach 2012-2014.....	57
Tabela 35. Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych	58
Tabela 36. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2012-2014 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie	59
Tabela 37. Lokalny rynek napojów alkoholowych oraz działalność GKRPA w latach 2012-2014 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie	59
Tabela 38. Udział kobiet w liczbie ludności gminy w latach 2012-2014.....	63
Tabela 39. Udział kobiet w liczbie osób bezrobotnych w gminie w latach 2012-2014	63

Tabela 40. Nieakceptowalne zachowania i zjawiska patologiczne występujące w środowisku szkolnym i rodzinnym dzieci i młodzieży z gminy.....	68
Tabela 41. Osoby w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności gminy w latach 2012-2014.....	71
Tabela 42. Usługi opiekuńcze przyznane przez OPS w latach 2012-2014.....	72
Tabela 43. Rodziny w gminie korzystające z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2012-2014	74
Tabela 43. Orzeczenia o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności wydane mieszkańcom gminy w latach 2012-2014.....	74
Tabela 42. Ramy finansowe Strategii w latach 2016-2023	100

Wykresy

Wykres 1. Jaka jest według Pani / Pana oferta edukacyjna szkół w gminie?.....	29
Wykres 2. Jak Pani/Pan ocenia stan bazy dydaktycznej i infrastruktury szkół w gminie?	29
Wykres 3. Czy oferta w zakresie opieki przedszkolnej w gminie zaspokaja potrzeby mieszkańców? .	30
Wykres 4. Jaka jest według Pani/Pana oferta kulturalna w gminie?	32
Wykres 5. Jaki Pani/Pan ocenia funkcjonowanie służby zdrowia w gminie?	33
Wykres 6. Jaka jest według Pani / Pana oferta gminy w zakresie sportu i rekreacji?	34
Wykres 7. Czy czuje się Pani / Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?	36
Wykres 8. Jakie problemy najbardziej uwidaczniają się w gminie?	50
Wykres 9. Jakie osoby, rodziny, grupy mieszkańców gminy są najbardziej zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym?	51
Wykres 10. W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej w gminie jest najbardziej niezadowolająca?	52
Wykres 11. Czy postrzega Pani / Pan istnienie nierówności szans kobiet i mężczyzn jako problem społeczny?	65
Wykres 12. Kto jest bardziej zagrożony problemem nierówności szans kobiet i mężczyzn w gminie?	65
Wykres 13. Jakie grupy mieszkańców gminy są zagrożone dyskryminacją ze względu na płeć?	66
Wykres 14. Jeśli dyskryminacja ze względu na płeć jest problemem w gminie, jaka jest jego skala? .	67
Wykres 15. Jak Pani / Pan ocenia działania gminy w zakresie organizacji i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży?	71
Wykres 16. Czy Pani / Pana zdaniem w działaniach realizowanych na terenie gminy uwzględnia się potrzeby osób starszych?	73
Wykres 16. Jak Pani / Pan ocenia realizowane w gminie działania na rzecz osób niepełnosprawnych?	75
Wykres 17. Czy Pani/Pana zdaniem gmina zapewnia wsparcie rodzinom z dziećmi niepełnosprawnymi?.....	76
Wykres 18. Czy Pani/Pana zdaniem rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi mają zapewniony dostęp do usług rehabilitacyjnych w gminie?.....	76
Wykres 17. Szacunkowa wielkość wydatków (w tys. zł) w poszczególnych latach.	101